

906

Պրոբստրանտ բոլոր յեկեմների, միացե՛ք

Վ. Մ. ՄՈԼՈՏՈՎ

ՀԱՅԿԵՏՈՒ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ
ԽՍՀՄ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ VII
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԱԾԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

354(47)
Մ-86

ՀԿ(Ք) 444

ԿՈՒՍՏՐԱՏ

1935

354(47)
U-86

60 MAR 25 1935
Պրոֆեսորներ բոլոր յերկրներ, միացե՛ք

Վ. ՄՈԼՈՏՈՎ

ՀԱՅԿԵՏՈՒ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ
ԽՍՀՄ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ
VII ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

1935 թ. ՀՈՒՆՎԱՐԻ 28-ին

306
4208

04.07.2013

40.289

Թարգմ. Ա. Այվազյան
Խմբ. Պ. Աղեյան

Տեխն. խմբ. Տ. Խաչվանյան
Մեքագրիչ Գ. Վաչկանյան

Կուսերատի տպարան
Գլավլիտ Ը-27, պատվեր 68
Հրատ. 268, տիրաժ 5000

4785 /
39

4784-91

В. М. МОЛОТОВ
ОТЧЕТНЫЙ ДОКЛАД О РАБОТЕ ПРАВИТЕЛЬСТВА
VII СЪЕЗДУ СОВЕТОВ СССР

Партиздат,

1935

Әривань

Ի. ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ
ՅԵՐԿՈՒ ԳԻԾԸ

Ընկերներ, չորս տարի արանից առաջ Սորհուրդ-
ների Ե-րդ համագումարը հայտարարեց, վոր մեր
յերկրում սոցիալիզմի հաղթանակի հարցը լուծված է
և սոցիալիզմի հաղթանակը լիովին ապահովված է:
Այդ հետևությունը հիմնված էր այն բանի վրա, վոր
արդեն այն ժամանակ ժողովրդական տնտեսության
մեջ տիրապետող դերը էյին գրավել սոցիալիստական
տարրերը: Արդեն այն ժամանակ արդյունաբերության
մեջ կապիտալիստական տարրեր համարյա չէյին մը-
նացել: Աննշան էր նրանց դերը նաև առևտրի մեջ:
Թուլացել էր նաև կուլակության դերը գյուղում:

Սակայն այդ ժամանակին գյուղացիներին միայն
մի յերբորդ մասն էր մտել կոլտնտեսությունների
մեջ, իսկ գյուղացիներին վերակշռող մեծամասնությու-
նը դեռ մնում էր մենատնտես և կապված էր իր մաս-
նավոր սեփականտիրական տնտեսության հետ: Բայց
չե՞ վոր հայտնի չէ, վոր մեր ազգաբնակչության գըլ-
խավոր մասսան կազմում են գյուղացիները: Ուստի
այդ շրջանում Սորհրդային Միության ազգաբնակչու-
թյան միայն փոքրամասնությունն էր, վոր անմիջա-
կանորեն զբաղված էր սոցիալիստական տնտեսության
մեջ:

Այդ ժամանակից ի վեր գրությունը փոխվել է:
Սոցիալիզմը հակադասական առաջնության կատարեց մեր
յերկրում, սոցիալիստական իրավահարգն սկսեց ան-

բաժան իշխել ամբողջ ժողովրդական տնտեսության մեջ: Գյուղացիության համարյա չորս-հինգերորդ մասը մտավ կոլտնտեսությունները: Հետևաբար, վոչ միայն բանվորները, այլև գյուղացիներն իրենց մասնաժյուլ մտան սոցիալիզմ կառուցողների շարքերը և իրենց ձեռքով կառուցում են սոցիալիստական հասարակություն: Դրա շնորհիվ, այժմ արդեն անմիջական սոցիալիստական կառուցմամբ զբաղված է մեր յերկրի ազգաբնակչության գերակշռող մեծամասնությունը: (Ծափեր):

Այդ է այս տարիների մեր կարգադրման հիմնական հանրադրումը: Այդ է լենինյան կուսակցության և ամբողջ սոցիալիստական շինարարության ստալինյան դեկավարման հիմնական հանրադրումը: (Ծափեր):

Ինչպիսի առանձին դժվարություններ և թերություններ ել ունենա մեր շինարարությունը, վոչ վոր չի կարող ժխտել այն, վոր անցյալ քառամյակում յերկիրը տարեցտարի առաջ է գնացել ժողովրդի լայն մասսաների կյանքի պայմանների բարձրացման ու բարելավման ուղիով: Ավելի լավ հնարավորություններ ու հեռանկարներ են բացվում մեր առաջ այժմ, յերբ աշխատավորների հիմնական մասնան յերես դարձրեց մասնավոր սեփականությունից և բռնեց սոցիալիզմի ուղին, վորն ապահովում է աշխատավորների աշխատանքի ավելի մեծ արտադրողականությունը և նրանց բարեկեցություն ու կուլտուրայի միջև այդ չտեսնված վերելքը: Ահա թե ինչու այն հանրադրումները, վորը տալիս ենք մենք այժմ, հանդիսանում է վոչ միայն մեր յերկրի աշխատավորության պայքարի հաջողությունների, մեր շինարարության հաջողությունների լավագույն գնահատականը, այլ միևնույն ժամանակ հեռանկարներ է բացում Խորհրդային Միության առջև, հնարավորություններ է բնագործ մեզ ապագայի համար:

Սակայն մենք չենք կարող, սուրբիով կապիտալիստական շրջապատում, խոսել միայն մեր մասին և մեր շինարարության մասին: Հասկանալի չէ, վոր մենք, այն ինչ տեղի չե ունենում մեզ մոտ, համեմատում ենք այն բանի հետ, ինչ վոր կատարվում է կապիտալիստական յերկրներում:

Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միությունը մի աշխարհ է, վոր ապրում է իր սեփական կյանքով: Մենք միջև այժմ ել դեռ միակ սոցիալիստական հանրապետությունն ենք, թեպետ նա նիստ ու կացի զգալի առանձնահատկություններ ունեցող մեծ ու փոքր շատ ժողովուրդների, շատ ազգերի սոցիալիստական միությունն է հանդիսանում:

Այլ աշխարհ են ներկայացնում կապիտալիստական յերկրները: Այդ աշխարհն ապրում է մերինից տարբեր՝ սեփական կյանքով:

Վերջին տարիներն առանձնապես ցայտուն կերպով ցույց տվին, թե վորն է կապիտալիստական յերկրները դարգացման ներկա ուղին:

Չորս տարի առաջ, խորհուրդների համադրմամբ, մենք առիթ ունեցանք խոսելու համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի, այն խոր ճգնաժամի մասին, վորը համակել եր կապիտալիզմի բոլոր յերկիրները: Արդյոք դուրս յեկե՞լ են ճգնաժամից այդ յերկիրներն այն ժամանակվանից ի վեր: Վո՛չ, դուրս չեն յեկել: Մենք վոչ թե կապիտալիզմի հակառակորդները լինելու պատճառով է, վոր ահա արդեն վեցերորդ տարին է, առիթ ենք ունենում խոսելու տնտեսական այն ճգնաժամի ու ջղաճգությունների մասին, վորոնք ցնցում են կապիտալիստական յերկրները: Վոչ միայն կապիտալիզմի հակառակորդները, այլև նրա յերկրպագուները չեն կարող ժխտել այն փաստը, վոր այս բոլոր տարիների ընթացքում տնտեսական ճգնաժամը բզկտում եր կապիտալիստական հասարակությունը և շարունակում է բզկտել միջև այժմ: Ահա թե ինչու, կրկին ու կրկին ստիպված ենք խոսել կապիտալի յերկրներում տիրող տնտեսական

ժգնաժամի մասին, այն բանի մասին, թե վորքան ընկել է այդ յերկրները տնտեսությունը, թե վորքան սահմանափակվում է այդտեղ կուլտուրայի ասպարիզում՝ կատարվող աշխատանքը, թե վորքան է սրվում պայքարը շահագործվող և շահագործող դասակարգերի միջև, թե վորքան է սրվում նաև ամբողջ պետութայինների միջև տեղի ունեցող պայքարը և, աճում է պատերազմի վտանգը։ Շարունակ նորանոր փաստեր վկայում են, վոր ներկա տնտեսական ճգնաժամի առանձնակի ծանրությունը կարելի չէ ըմբռնել միայն այն դեպքում, յեթե մեզ հաշիվ տանք, թե մեր աչքի առջև արդեն յերկրորդ տասնամյակն է, վոր ծավալվում է կապիտալիստական սխտեմի ընդհանուր ճգնաժամը, վոր ավելի ու ավելի յեն ուժեղանում կապիտալիզմի նեխման պրոցեսները։

Ճգնաժամն ընդգրկել է կապիտալիստական բոլոր յերկիրները։ Ճգնաժամ է ապրում ժող միայն արդյունաբերությունը, այլև գյուղատնտեսությունն իր բոլոր ճյուղերով։ Ճգնաժամն անդրադարձավ այդ յերկիրներին և՛ առևտրի, և՛ վարկի, և՛ տնտեսական կյանքի մյուս բոլոր բնագավառների վրա։ Արդյունաբերական արտադրության մակարդակը յերբեք այնքան ցածր չի իջել, ինչպես վերջին տարիներս և անցյալում յերբեք չի յեղել այնպիսի դրություն, վոր ճգնաժամը ձգձգվի հինգ տարուց ավելի։ Վերջին տարին եյալան վոչ մի փոփոխություն չբերեց տնտեսական ճգնաժամի զարգացման մեջ, թեպետ համաշխարհային արդյունաբերական արտադրության մակարդակը վորոչ չափով բարձրացել է՝ համեմատած անցյալ տարվա հետ։

Ահա մի քանի տվյալներ վերջին չրջանի արդյունաբերական ճգնաժամի չարժման մասին։

Արդյունաբերական արտադրանքի քանակը՝ տվյալներով 1929 թվի նկատմամբ

Յերկիրներ	1929	1930	1931	1932	1933	1934
ԽՍՀՄ	100	130	162	185	202	239
Միացյալ Նահանգներ	100	81	68	54	65	67
Անգլիա	100	92	84	84	88	96
Գերմանիա	100	88	72	60	69	86
Ֆրանսիա	100	101	89	69	77	71
Իտալիա	100	92	78	67	74	80
Ամբողջ աշխարհը (առանց ԽՍՀՄ-ի)	100	85	74	62	71	76

Դեռ վոչ մի յերկիր չի հասել 1929 թվականի մակարդակին, յերբ ճգնաժամը նոր եր սկսվում։ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում արդյունաբերական արտադրությունը մինչև այժմ ել 33 տոկոսով ցածր է 1929 թվականի մակարդակից։ Ֆրանսիայում 1934 թվականին արդյունաբերական արտադրանքի մակարդակը նույնիսկ իջել է՝ համեմատած 1933 թվականի հետ և 29 տոկոսով ցածր է մինչճգնաժամային չրջանից, իսկ Իտալիայում 20 տոկոսով ցածր է այդ չրջանից։ Գերմանիան ցույց է տալիս արդյունաբերական արտադրանքի աճում 1934 թվականին, բայց այնուամենայնիվ Գերմանիայի արդյունաբերական արտադրությունը 14 տոկոսով ցածր է 1929 թվականի մակարդակից։ 1929 թվականին ամենից ավելի յե մոտեցել Անգլիայի արդյունաբերական արտադրությունը, սակայն այդտեղ ել արդյունաբերությունը դեռ չի հասել նույնիսկ մինչպատերազմյան մակարդակին։

1934 թ. փաստերը վկայում են, զանազան պետութայինների արդյունաբերության զարգացման մեջ մեծ անհամաչափության մասին։ Յերկիրների մեծ մասում արդյունաբերական արտադրանքի աճման ավելի կամ պակաս արտահայտված տեղեկեցների առկայու-

թիւն առանձին դեպքերում անցյալ տարի ևս կային մակարդակի իջեցումներ (Ֆրանսիա) :

Ընդհանուր առմամբ համաշխարհային արդյունաբերական արտադրանքի քանակը 1933 թվականի 71 տոկոսից 1934 թվականին հասել է 76 տոկոսի : Այդպիսով համաշխարհային արդյունաբերական արտադրանքի քանակը դեռ 24 տոկոսով ցածր է 1929 թվականի մակարդակից : Համեմատեցե՛ք այդ դրութիւնը խորհրդային Միութիւն հետ, վերջին 1929 թվականից արդյունաբերական արտադրանքի քանակն ավելացել է 139 տոկոսով : (Ծափեր) :

Փաստերն ամբողջովին հաստատում են 17-րդ համաշխարհային արած ընկ . Ստալինի յեղրակացութիւնները : Արդյունաբերութեան մեծագույն անկման, արդյունաբերական ճգնաժամի մեծագույն խորութեան կետից անցել են 1932 թվականին : Դրանից հետո ճգնաժամը թեւակոխեց դեպրեսիայի շրջանը, բայց վոչ այնպիսի դեպրեսիայի, վորպիսին լինում էր նախկին արդյունաբերական ճգնաժամերի ժամանակ : Այն ժամանակ ճգնաժամի անցումը դեպրեսիայի վոչ միայն առաջին քայլն էր ճգնաժամի փոսից դուրս գալու, այլև արդյունաբերութեան նոր ծաղկման նախապատրաստութիւնը : Այժմ մենք ունենք անցում ճգնաժամից դեպի յուրատեսակ դեպրեսիա, դեպի արդյունաբերական արտադրանքի վորոշ աճում՝ միմիայն համեմատած արդյունաբերութեան անկման ծայրահեղ կետի հետ, յերբ սակայն արդյունաբերական արտադրանքի գոյութիւն ունեցող աճումը դեռ ցոյց չի տալիս արդյունաբերական նոր ծաղկման վորելի նշան : Այժմ մենք գործ ուենք վոչ թե մինչպատերազմյան ժամանակվա արդյունաբերական դեպրեսիայի հետ, յերբ կապիտալիզմը ճգնաժամի միջով ընթանում էր դեպի նոր վերելք, այլ նեխվող կապիտալիզմին, իր վերջին աստիճանում գտնվող կապիտալիզմին հատուկ, յուրատեսակ մի ճգնաժամի հետ :

Մեզ համար առանձնապէս կարեւոր է, թե ի՞նչպէս անդրադարձավ այդ բոլորը բանվորների և դյու-

ղացիներին դրութեան վրա, աշխատավորների դրութեան վրա :

Յեթե մինչև այժմ էլ կապիտալիստական վոչ մի յերկրում արդյունաբերական վերելք չի նկատվում, ապա գործադրկութեան վիճակն ինքն է խոսում իր մասին : Գործադրկների թիւը 1933 թվականին հաշվում էր 22—23 միլիոն : 1934 թվականի վերջերին գործադրկների թիւը մնում է նույն մակարդակի վրա, այսինքն՝ առնվազն 22 միլիոն հոգի : Նույնիսկ այն յերկրներում, վորտեղ վերջին տարում արդյունաբերական արտադրանքն ավելացել է, աշխատավարձի ֆոնդը մնացել է մոտավորապէս առաջվա մակարդակի վրա, կամ ավելացել է շատ աննշան չափով : Այդ նշանակում է, վոր աշխատանք ունեցող շատ բանվորների աշխատավարձն իջել է : Այդպիսով, կապիտալիզմը մտադիր է ճգնաժամից դուրս գալ ի հաշիվ բանվորների, ի հաշիվ աշխատավորների :

Գյուղատնտեսութեան նկատմամբ 1934 թվականը կապիտալիստական ու գաղութային յերկրներում հանդիսացավ հացահատիկային ու տեխնիկական մշակութիւնների զգալի անբերրութեան տարի, ինչպէս և անասնաբուծութեան նոր անկման տարի : Բուրժուական կառավարութիւնները, կալվածատիրական ու կուլակային տնտեսութիւնների արտադրանքի գինը բարձրացնելու նպատակով հաճախ վարում են ցանքերի տարածութեան ուղղակի կրճատման քաղաքականութիւն և հողագործութեան մեքենայական տեխնիկայից հրաժարվելու քաղաքականութիւն, սակայն դրանով նրանք միմիայն հետադիմութեան են դատապարտում գյուղատնտեսութիւնը : Այդ կապակցութեամբ, ավելի յե վատացել գյուղացիական մասսաների դրութիւնը կապիտալիստական յերկրներում ու գաղութներում : Այդպիսով՝ այն, ինչ վոր անում է յին կառավարող շրջանները կապիտալի յերկրներում ճգնաժամը մեղմելու համար, կատարվում է ի հաշիվ աշխատավորների, հոգուտ տիրապետող, շահագործող դասակարգերի :

Դրանից հետո դժվար է համեմատել համաշխարհային զարգացման յերկու գիծը:

Ժողովրդական տնտեսության տարեցտարի անշեղորեն առաջ ընթացող վերելքը—այս է ԽՍՀՄ-ի՝ սոցիալիզմ կառուցող յերկրի՝ զարգացման ուղին: Արդյունաբերության և ժողովրդական վոզ տնտեսության ճգնաժամը, վորը շարունակվում է այլևի քան հինգ տարի և, չնայած վորոշ բարելավման, նոր ծաղկման հեռանկարներ չի հանդես բերում—այս է կապիտալիստական յերկրների, նեխվող կապիտալիզմի զարգացման ուղին:

Մեր տերիտորիան, վորտեղ տնտեսական ճգնաժամ չի յեղել և չկա, կապիտալիստական յերկրներից, վորտեղ ճգնաժամը հսկայական չարիք է պատճառել և դեռ պատճառում է—բաժանում են Խորհրդային Մոսկալիստական Հանրապետությունների Միության սահմանները: (Ծափեր): Այժմ բանվորները տեսնում են, վոր կապիտալիստական յերկրներում—կառավարման ինչպիսի սխտեմ ել ունենան նրանք՝ սկսած պառլամենտականից մինչև Փաշիստական, —տնտեսական ճգնաժամերը, իրենց բոլոր կործանարար հետևանքներով, անխուսափելի յեն: Յեվ, ընդհակառակը, այժմ վոչ միայն մարքսիզմի տեսությամբ, այլև բոլորի աչքի առջև գտնվող կենդանի փաստերով, բանվորները համոզվում են, թե վո՞ր հասարակարգն է փրկում տնտեսական ճգնաժամերից և անսահման հնարավորություններ է ստեղծում տնտեսական ու կուլտուրական վերելքի համար:

Ինչպես վոր 1917 թվականին Ռուսաստանը, իր Հոկտեմբերյան հեղափոխությամբ, ցույց տվեց համաշխարհային պատերազմը վերջացնելու ուղին, դուրս բերեց յերկիրը պատերազմից և դրանով մահից փրկեց միլիոնավոր մարդկանց, այնպես ել այս վերջին հինգ տարում մեր յերկիրը ցույց տվեց, թե վորտեղ է տնտեսական ճգնաժամից դուրս գալու ուղին և ինչպես կարող են հասնել դրան բանվորները: (Բռնոն ծափեր):

Խորհրդային Միությունը հակադրվում է բուրժուական յերկրներին, մանավանդ վերջին տարիներս, յեւրեւան է բերում պրոլետարիատի զիկտատուրայի սկզբունքային իմաստը և համաշխարհային նշանակությունը ԽՍՀՄ-ում վորպես մի պետության, ուր կառավարվում է տնտեսական ու կուլտուրական անշեղ վերելք, վորպես միակ պետության, վորին սարսափելի է են ճգնաժամերը: (Բռնոն ծափեր):

II. ԽՍՀՄ-Ի ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿԻՐՆԵՐԻ ՀԵՏ ՅԵՎ ՄԵՐ ՊԱՅՔԱՐԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

I. ԽՍՀՄ-Ի ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՊԱՅՈՎԵԼՈՒ ԳՈՐԾՈՒՄ

Այդպես ուրեմն, ներքին վոչ մի խոչընդոտ չկամեր
յերկրի հետագա աճման համար: Սակայն այլ կերպ
ե գործն արտաքին խոչընդոտների նկատմամբ: Կապի-
տալիստական յերկրներում չարունակվող ճգնաժամը
սրեց արտաքին բարդությունների վտանգը, պատերազ-
մի վտանգը:

Բուրժուական դատակարգերը, ճգնաժամից և ձրդ-
ձգվող դեպրեսիայից դուրս գալու յեւք փնտռելով,
ուժեղացնում են իրենց ճնշումը բանվորների ու աշ-
խատավորների վրա: Այդ ճնշման միջոցով, ի հաշիվ
բանվոր դատակարգի, աշխատավորների ու գյուղա-
ցիների ճգնաժամից դուրս գալու ձգտումը վորոշում է
բուրժուական կառավարությունների ներքին քաղաքա-
կանությունը: Վերացվում են պառլամենտարիզմի և
բուրժուական դեմոկրատիայի մնացորդները՝ թե՛ բա-
ցահայտ, թե՛ քողարկված ձևով: Բուրժուազիայի մոտ,
գնալով ավելի մեծ ժողովրդականություն է ստանում
աշխատավորների նկատմամբ ուղղակի բռնություն և
տեղոր գործադրելու քաղաքականությունը:

Այդ բոլորը տանում է դեպի կապիտալիստական
յերկրներին ներքին դժուրթյան սրումը:

Սակայն այդ յերկրների փոխադարձ հարաբերու-
թյունների մեջ ևս գնալով ավելի յե դարգանում ար-
տաքին շուկաների համար մղվող պայքարը, դարգա-
նում է դեպի սրումը, դեպի ուժեղացումը, ավելի ու
ավելի հաճախ անցնելով առևտրական ու վալյուտա-
յին պատերազմի: Պացիֆիստական խոսակցություն-
ներն անցնում են անցյալի գիրկը: Պացիֆիստ-
ներն արդեն մոռալից ընկել են: Բուրժուական
յերկրներում իշխանությունն ավելի ու ավելի յեն մո-
տենում ծայրահեղ իմպերիալիստական պարագլուխնե-
րը, վորոնք գնալով ավելի բացահայտորեն են դա-
տում նոր, հալիտակողական պատերազմների մասին,
ճգնաժամից պատերազմի միջոցով դուրս գալու մա-
սին:

Չնայած նոր իմպերիալիստական պատերազմի ծաղ-
ման ամբողջ վտանգին, վոր գոյություն ունի հենց
կապիտալիստական յերկրների տիրապետող դատակար-
գերի համար, այնուամենայնիվ, մի քանի յերկրներ
արդեն անցել են ակտիվ դործողությունների: Այդպես՝
Ճապոնիան կանգ չառավ Չինաստաի դեմ ուղղված նոր
պատերազմի առջև ու գրավեց Մանջուրիան, և ընդ-
հանրապես չինական մեծ ժողովրդի յերկրում նա իրեն
պահում է այնպես՝ կարծես իր տանը լինի: Վոչ մի-
այն Ճապոնիան, այլև Գերմանիան, դուրս յեկալ Ադ-
գերի Լիզայից, ըստ վորի այդ քաղաքականություն
իմաստը հասկանալի յե բոլորին: Նրանք այդպես արե-
ցին, վորպեսզի իրենց ձեռքերն արձակեն սպառազի-
նումների և ռազմական պատրաստություն համար: Դեռ
վերջերս պայթեց ծովային սպառազինությունների
վերաբերյալ Վաշինգտոնի հայտնի համաձայնություն-
նը, վորը կնքվել եր 13 տարի առաջ Ամերիկայի, Ան-
գլիայի, Ճապոնիայի և մյուս պետությունների միջև,
վորովհետև այդ համաձայնությունը վոմանց սկսեց
խոչընդոտ թվալ ծովային սպառազինությունների
մրցավազքում և խաղաղ Ուկրանոսի համար ռազմա-

կան նոր գոտեմարտ նախապատրաստելու գործում: Բուրժուական յերկրները դիվանագիտությունը և արտաքին քաղաքականությունն ավելի ու ավելի յեն սկսում ծառայել նրանց, ովքեր այժմ արդեն իրենց համար դաշնակիցներ են ընտրում՝ աշխարհն ի հաշիվ ավելի թույլ յերկրների նորից վերաբաժանելու համար իմպերիալիստական պետությունների միջև մղվելիք պատերազմում:

Մենք ստիպված ենք հաշիվ առնել, վոր իՍՀՄ-ի համար պատերազմի անմիջական վտանգն ուժեղացել է: Խորհրդային Միության դեմ ուղղված պատերազմի մասին վաղուց արդեն բացե ի բաց խոսում են ճապոնիայի մի քանի ացդեցիկ շրջանները: Չի կարելի նաև մոռանալ այն, վոր Յեվրոպայում այժմ կա կառավարող մի կուսակցություն, վորը բացահայտորեն իր պատմական խնդիրն է հայտարարել տերիտորիաների գրավումը Խորհրդային Միության մեջ: Չտեսնել նոր պատերազմի մոտենալը, նշանակում է աչք փակել գլխավոր վտանգի հանդեպ:

Այդ բոլորին Խորհրդային Միությունը նախ և առաջ պատասխանեց ուժեղացնելով իր ակտիվությունը խաղաղության համար մղվող պայքարում:

Բոլորին հայտնի յե իՍՀՄ-ի լայն նախաձեռնությունը չհարձակվելու պակտների հարցում: Խորհրդային Միությունը հաշվետու չըլանում պակտներ կնքեց սահմանամերձ մերձբալթյան պետությունների և մի շարք յեվրոպական յերկրների հետ: ԻՍՀՄ-ի մեղքով չէ, վոր չհաջողվեց չհարձակվելու պակտ կնքել ճապոնիայի հետ:

Մեծ նշանակություն ստացավ իՍՀ Միության առաջարկը նախահարձակ կողմը վորոշելու մասին: Միջազգային կոնֆերանսներում և մի շարք միջազգային պայմանագրերում կարելի յե ցուցումներ գտնել, թե անհրաժեշտ են հատուկ միջոցներ, հարձակվող կողմի դեմ, պատերազմի արձակող նախահարձակ պետության դեմ: Սակայն, չնայած դրան, բուրժուական

յերկրները կառավարությունները ցանկություն չցուցաբերեցին պարզորոշ կերպով ասելու, թե ում պետք է համարել նախահարձակ կողմը, այսինքն պատերազմը սկսելու համար պատասխանատու յերկիր: Այդ գործին վիճակվեց ձեռնամուխ լինել խորհրդային դիվանագիտությանը, վորն առանձնապես շահագրգռված է խաղաղության պահպանումով և ռադիկալ հարձակումների դեմ ուղղված միջոցառումներով: Խորհրդային դիվանագիտությունը պատվով իրազեկեց այդ խնդիրը ևս: (Ծանոթ): Մենք համապատասխան առաջարկ մտքերնք միջազգային կոնֆերանսում քննելու, իսկ այդ գործն անհապաղ գործնականորեն առաջ մղելու համար մենք մի շարք յերկրներին առաջարկեցինք կնքել համապատասխան պակտ, այսինքն՝ հարձակվող կողմը վորոշող պայմանագիր: Ինչպես հայտնի յե, այդպիսի պակտ ստորագրեցին Յեվրոպայի մեզ սահմանակից բոլոր պետությունները, ինչպես և Թյուրքիան, Պարսկաստանը և Ալգանեստանը և, բացի դրանից, Չեխոսլովակիան ու Հարավ-Սլավիան:

Մեր կառավարությունը միշտ ել մեծ նշանակություն է տվել զինաթափման, կամ առնվազն սպառնազինությունների առավելագույն կրճատման հարցի բացահայտ քննարկմանը: Հենց այդ իմաստով է աշխատել խորհրդային դիվանագիտությունը զինաթափման միջազգային կոնֆերանսում: Յես կարող եմ ասել, վոր զինաթափման միջազգային կոնֆերանսի բաղձաթիվ նխատերն ասարդյուն անցան: Սակայն վոչ վոք չի կարող ասել, թե Խորհրդային Միությունը չի արել այն ամենը, ինչ վոր կարող եր անել, բնդհանուր կամ առնվազն առավելագույն զինաթափման վրա արելու համար: Մենք չեն, վոր պետք է պաշտպանենք ժնեվի զինաթափման կոնֆերանսը, բայց մենք չենք տարակուսում, վոր այդ կոնֆերանսում խորհրդային դիվանագիտության գործադրած ջանքերը, վորոնք լայնորեն հայտնի դարձան շատ յերկրներում, ասարդյուն չեն անցնի: Այդ քաղաքա-

կանության տրամաբանական շարունակությունն ե մեր այն առաջարկը, վոր դինաթափման կոնֆերանսը, վորից վոմանք ուզում են վորքան կարելի յե շուտով ազատել իրենց ոճիքը, դառնա խաղաղության մշտական կոնֆերանս, մի որդան, վորը մշտապես հոգ տանի պատերազմը կանխելու մասին: Այդ առաջարկը դեռ քննվելու յե միջազգային կոնֆերանսում մյուս յերկիրների կողմից և մենք պնդելու յենք նրա վրա:

Վերջին շրջանում մեր առջև նոր ձևով ծառացավ Ազգերի Լիգային մեր ցուցաբերած վերաբերմունքի հարցը: Հայտնի յե, վոր Ազգերի Լիգան ժամանակին ստեղծել էյին այն պետությունները, վորոնք այն ժամանակ դեռ չէյին ցանկանում ձանաչել նոր բան-վորա-գլուղացիական պետության գոյության իրավունքը, բայց դրա փոխարեն մասնակցում էյին հակասորհրդային ուղղական ինտերվենցիային: Ժամանակին ուժգին ձգտում էյին Ազգերի Լիգան դարձնել մի թնդանութ, վորի բերանն ուղղված լիներ ինքնակա-յին Միության դեմ: Դրա համար նա պետք է ապահովեր վորոշ համաձայնություն իմպերիալիստների միջև: Սակայն այդ դավերը ձախողվեցին: (Ծափեր):

Շատ ջուր ե հոսել այդ ժամանակից ի վեր: Վերջին ժամանակվա անցքերն ընդգծեցին այն փոփոխությունը, վորը տեղի ունեցավ Ազգերի Լիգայի դրության մեջ: Ազգերի Լիգայից սկսեցին դուրս գալ ամենաազատունչ, ազդեսիվ տարրերը: Նրանց համար տվյալ պայմաններում Ազգերի Լիգան նեղվածք և անհարմար հանդիսացավ: Սակայն Ազգերի Լիգայի մասնակիցների մեծ մասն այժմ այս կամ այն նկատառումներով չի շահագրգռված պատերազմի գործողության մեջ: Մենք պետք ե մեր բոլշևիկյան յեղրակացություններն անեյինք այդ դրությունից: Ուստի մենք համակրանքով վերաբերվեցինք 30 պետությունների իՍՀՄ-ն Ազգերի Լիգայի մեջ մտնելու առաջարկին: Քանի վոր խաղաղությունն ապահովելու հարցում Ազգերի Լիգան կարող ե այժմ վորոշ դրա-

կան դեր խաղալ, ինքնակա-յին Միությունը չեր կարող նպատակահարմար չհամարել մեր գործակցումն Ազգերի Լիգայի հետ այդ գործում, թեպետ մեզ հատուկ չե գերադնահատել նման կազմակերպությունների դերը: Ավելորդ ե ասել, վոր իՍՀՄ-ի Ազգերի Լիգայի մեջ հրավիրվելը 30 պետությունների կողմից, բնավ չի նսեմացնում ինքնակա-յին Միության միջազգային հեղինակությունը, այլ հակառակն ե վկայում: Այդ փաստը մենք գրանցում ենք մեր ակտիվ մեջ: (Ծափեր):

Ինքնակա-յին կառավարությունը վոչ միայն նախաձեռնություն ցուցաբերեց, այլև պաշտպանեց մյուս կառավարությունների այն քայլերը, վորոնց նպատակն եր պահպանել խաղաղությունը և միջազգային ապահովությունը: Այդ կապակցությամբ, պետք ե մատնանշել, վոր մենք ակտիվ կերպով պաշտպանեցինք Ֆրանսիայի առաջարկը՝ այսպես կոչված փոխադարձ ոգնության արևելյան պակտ կնքելու մասին: Այդ պակտը, բացի իՍՀՄ-ից, պետք ե ընդգրկել նաև այնպիսի յերկրներ, ինչպիսիք են՝ Ֆրանսիան, Գերմանիան, Չեխո-Սլովակիան, Լեհաստանը, Լիտվան, Եստոնիան և Լատվիան: Այդ պայմանագիրն ստորագրողները պետք ե ամեն տեսակ ոգնություն ցույց տան միմյանց, ներառյալ նաև ուղղական ոժանդակություն, այն դեպքում, յեթե հարձակում կատարվի պակտն ստորագրած յերկրներից մեկի վրա: Մի շարք ամիսների ընթացքում բանակցություններ են վարվում վերոհիշյալ յերկրների հետ այդ պակտը կնքելու համար: Այժմ յես կանգ չեմ առնի այն պատրվակների վրա, վորով Գերմանիան, իսկ նրա հետ միասին նաև Լեհաստանը, առայժմ հրաժարվում են իրենց համաձայնությունը տալ պակտն ստորագրելու համար: Սակայն Յեվրոպայում խաղաղության բոլոր կողմնակիցների համար հասկանալի յե Արևելյան պակտի նշանակությունը: Ուստի, չնայած վերոհիշյալ յերկրների կողմից առայժմ գոյություն ունեցող խոչընդոտներին ու առարկումներին,

խորհրդային կառավարութիւնն անփոփոխ է համարում իր վերաբերմունքն այդ գործին: Մենք այդ գործի հաջողութիւնը դիտելու յենք վորպես մի քայլ դեպի առաջ՝ Յեւրոպայում խաղաղութիւնն ապահովելու գործում:

Այդ բոլորը ցույց է տալիս, թե վորն է խորհրդային Միութեան արտաքին քաղաքականութեան հիմքը: Մեր արտաքին քաղաքականութեան հիմքն է խաղաղութեան պահպանումը և խաղաղ հարաբերութիւնները զարգացումը բոլոր յերկրներէ հետ: (Ծափեր): ԽՍՀՄ-ի դերը վորպես ընդհանուր խաղաղութեան ամուր գործի, այժմ լայնորեն ճանաչված է: Կանոն է դարձել, վոր մյուս յերկրները դիմեն խորհրդային Միութեանն այն դեպքերում, յերբ գործը վերաբերում է խաղաղութեան ապահովմանը: Յեւ դա հասկանալի յէ:

Վոչ մի յերկիր, ներառյալ նաեւ վոչ մի ամենափոքր պետութիւն ԽՍՀՄ-ի սահմանագլխին, հիմք չունի անհանդատութիւն զգալու խորհրդային Միութեան նկատմամբ, վորը բնավ չի կարելի ասել մյուս մի քանի խոշոր պետութիւնների մասին: Բանվորադուղացիական պետութեան հեղինակութիւնն ու գործութիւնը միջազգային հարաբերութիւններում այժմ ծառայում է մի գործի՝ ընդհանուր խաղաղութեան գործին: Խորհրդային Միութիւնը դարձել է բոլոր յերկրների աշխատավորութեան կենսական շահերի արտահայտիչը միջազգային հարաբերութիւններէ աստարիզում: Ինչ ել խոսեն մեր դատակարգային թշնամիները, ԽՍՀՄ-ի պրոլետարիատի դիկտատուրայի քաղաքական իմաստը տվյալ պայմաններում, յերբ պատերազմի վտանգը զնայով ավելի այժմեական է դառնում, այն է, վոր ամբողջ աշխարհում չկա խաղաղութեան ավելի վստահալի մի պատվար, քան մեր բանվորա-գյուղացիական իշխանութիւնը: (Բռնոն ու յերկարատև ծափեր):

ԽՍՀՄ-Ի ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆԵՐԸ ԿԱՊԻՏԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՇԵՏ ՅԵՎ ՄԵՐ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Մյուս յերկրներէ հետ մեր ունեցած հարաբերութիւնները կախված են վոչ միայն մեզանից, այլև այդ պետութիւնների արտաքին քաղաքականութիւնից: Իսկ ձեզ բոլորիդ հայտնի յէ, թե վորքան շատ հակասութիւններ կան բուրժուական պետութիւնների քաղաքականութեան մեջ:

Յեթե մեր արտաքին քաղաքականութիւնը պարզորոշ ու կայուն է, ապա նույնը չի կարելի ասել այն յերկրների մասին, վորտեղ՝ այս կամ այն աղբեցութիւնների տակ, տեղի յեն ունենում կառավարութիւնների հաճախակի փոփոխումներ, վորտեղ մի բուրժուական կուսակցութիւնը փոխարինում է մյուսին իշխանութեան դելի մոտ: Որինակ՝ բոլորին հայտնի յեն այն եյական փոփոխումներն ու դիդադները, վորոնք տեղի ունեցան հաջվետու շրջանում վորոչ յերկրների քաղաքականութեան մեջ և վորոնք անդրադարձան մեր արտաքին փոխհարաբերութիւններէ վրա:

Միջազգային բարդ պայմաններում տեղի յէ ունենում յերկու ներհակ հասարակական սխտեմների մրցութիւնը և դրա հետ միասին՝ գործակցութիւնը: Կարելի յէ ասել, վոր այդ դրութիւնը հակասական է, սակայն դա համապատասխանում է գործերի փաստական ընթացքին: Տեղի յէ ունենում ԽՍՀՄ-ի մըըցութիւնը, կամ յեթե կուզեք՝ պայքարը, և դրա հետ միասին՝ նորանոր ձևերով ծավալվում է նրա գործակցութիւնը կապիտալիստական այս կամ այն յերկրէ հետ, ինչպես տնտեսական հարաբերութիւնների աստարիզում, այնպես ել խաղաղութիւնը պահպանելու գործում: ԽՍՀՄ-ն առավելագուցն չափով ձգտում է դարգացնել իր առևտրական հարաբերութիւնները մյուս յերկրների հետ: Սակայն հաջվետու շրջանում դիտարկող նշանակութիւն ստացալ ԽՍՀՄ-ի

գործակցութիւնը մյուս յերկրներէ հետ խաղաղութ-
թյունն ապահովելու գործում:

Ի՞նչպէս առաջացան այդ հարաբերությունները
հաշվետու չըջանում:

ԽՍՀՄ-ի հարաբերությունները կապիտալիստա-
կան յերկրներէ հետ, հաշվետու չըջանում, վերջ ի
վերջո, բնորոշվում էին յերկու հիմնական մոմենտ-
ներով՝ առաջին, կապիտալիստական յերկրներէ ներ-
քին դրութեան սրումով և նրանց փոխադարձ պայ-
քարի ուժեղացումով՝ տնտեսական շարունակվող
ձգնաժամի կապակցութեամբ և, յերկրորդ, Խորհրդա-
յին Սոցիալիստական Հանրապետութիւններէ Միու-
թեան գորութեան աճմամբ:

Այդ կապակցութեամբ, առանձնապէս կարևոր է
մատնանշել հետևյալ փաստերը: Հաշվետու չըջանում
սրվեց հաղթանակ տարած յերկրներէ ու պարտու-
թիւն կրած յերկրներէ փոխադարձ պայքարը և այդ
կապակցութեամբ ուժեղացավ, մասնավանդ Յեկրոպա-
յի վորոշ մասում, գաղտնի այն աշխատանքը, վորի
նպատակն է վերախմբավորել ուժերը՝ հնարավոր
պատերազմի համար և այդ նպատակով գաշնակիցներ
գտնել աշխարհիս վորեւէ մասում: Միևնույն ժամա-
նակ ԽՍՀՄ-ի և կապիտալիստական յերկրներէ հա-
րաբերութիւններէ զարգացումն արտացոլեց ԽՍՀՄ-ի,
վորպէս միջազգային գործոնի, մասնավանդ վորպէս
խաղաղութեան ու ապահովութեան գործոնի, դերի
զգալի մեծացումը:

Անցնելով անցյալ չըջանի յոսկրէս փաստերին,
պետք է նախ և առաջ ասել, վոր վերականգնվեցին
ԽՍՀՄ-ի դիմանադիտական հարաբերութիւնները Ֆի-
չարք պետութիւններէ հետ: Այստեղ պետք է թվել
այնպիսի յերկրներ, ինչպիսիք են Ամերիկայի Միաց-
յալ Նահանգները, Չինաստանը, Իսպանիան, Հուն-
գարիան, Ռումինիան, Չեխո-Սլովակիան, Բուլղա-
րիան և Ալբանիան:

Մեծ նշանակութիւն ունի Ամերիկայի հետ նոր-
մալ հարաբերութիւններ հաստատելու փաստը: Միա-

յցալ Նահանգները 15 տարի կանգնած էին Խորհրդ-
դային Միութեանը ժխտելու, Խորհրդային իշխա-
նութիւնը չճանաչելու սկզբունքային դիրքերում,
ունենալով իրենց գրպանում ինչ վոր ներկայացուցիչ՝
Կերեմսկուն: Ամենահարուստ կապիտալիստական յեր-
կիրը հույս էր դրել իր ուժերի վրա և վատ կարծիք
ունէր մեր իշխանութեան կայունութեան մասին: Այդ
հարցում նա հանդէս էր գալիս կապիտալիստական
աշխարհը նոր խորհուրդային աշխարհից անհաշտորեն
սկրունքորեն պաշտպանելու դրոշի տակ: Ըստ յերե-
վութիւն, նա մինչև վերջին ժամանակներս հույս ու-
նէր, վոր ում էլ վոր չհաջողվի, այնուամենայնիւ հա-
րուստ Ամերիկային կհաջողվի մնալ այդ դիրքում: Սա-
կայն գործը բոլորովին տարբեր ընթացք ստացավ, քան
յենթադրում էին Ամերիկայի նախկին կառավարու-
թիւնները: Յեկ նախադաս Ռուզվելտը հանդէս յեկավ
իր հայտնի ուղերձով՝ ԽՍՀՄ-ի հետ նորմալ հարա-
բերութիւններ հաստատելու մասին:

Դրանով իսկ Ամերիկան հրաժարվեց իր սկզբունք-
ային դիրքից, վորը շատ դրական հանգամանք պետք
է համարենք մենք, մասնավանդ ընդհանուր խաղաղու-
թեան շահերի տեսակետից: Մենք կարելի չունեցանք
փոխել մեր դիրքերը և վորեւէ զոհաբերութիւն անել
այդ հարաբերութիւնները վերականգնելիս և այդ ևս
չի կարելի շատ դրական փաստ համարել: (Ծափեր):

Վերականգնվեցին նաև մեր նորմալ հարաբերու-
թիւնները Չինաստանի հետ, վորոնք խզվել էին
Չինաստանի կողմից 1928 թվականին նրա հակախոր-
հրդային տարրերի ճնշումով: Այդ ժամանակից
ի վեր, Չինաստանի կառավարութիւնն ըստ յերե-
վութիւն համոզվեց, վոր այդ խզումը չի կարող ծա-
ռայել հոգուտ չինական հանրապետութեան և միայն
վատացնում է նրա միջազգային դրութիւնը: Գուցե
վորեւէ մեկին հարկավոր էր այդ գործնական դատը,
բայց այդ արդէն նրանց գործն է: Մեզ համար առանց
այն էլ պարզ է, վոր ԽՍՀՄ-ի և Չինաստանի կանո-
նավոր փոխհարաբերութիւնները ծառայում են յեր-

կու յերկրներն և ընդհանուր խաղաղության շահերին: Ուստի մենք պահանջուած լինելով ընդունեցինք չինական կառավարության առաջարկը՝ վերականգնել հարաբերությունները: մի բան, վոր պետք է ծառայի մեր յերկրի և չինական մեծ ժողովրդի բարեկամական հարաբերությունների ամրացմանը:

Ինձ մնում է յերկու խոսք ասել Մինցզյանի խորհրդայնացմանը վերաբերյալ զրպարտիչ լուրերի մասին: Աչքի եւ ընկնում ասն հանգամանքը, վոր ԽՍՀՄ-ի դեմ ուղղված այդ զրպարտությունն առանձնապես աշխատում են տարածել Ճապոնիայում, վորի քաղաքականութիւնը Չինաստանի նկատմամբ հայտնի յե բոլորին և վորը վոչ մի կերպ չի կարելի սքողել հերյուրանքներ տարածելով: Անհրաժեշտ եմ համարում շեշտել Չինաստանի նկատմամբ գոյութիւն ունեցող իսկական խորհրդային քաղաքականութիւնը: Խորհրդային Միութիւնն իր քաղաքականութիւն հետ անհամատեղելի յե համարում ուրիշի տերիտորիաների գրավումը և անպայման կողմնակից է Չինաստանի անկախութեանն ու անձեռնմխելի՝ գերիշխանութեանը նրա բոլոր մասերի վրա, ներառյալ ի հարկե նաև Մինցզյանի վրա:

Ավելորդ է ասել, վոր Ռուսիայի, Չեխո-Սլովակիայի և Բուլղարիայի հետ նորմալ հարաբերութիւններ հաստատելը նույնպես ամբողջովին համապատասխանում է գործի շահերին և մանավանդ Յեկ-բոսթայի խաղաղության շահերին:

Կարող են այնուամենայնիվ ասել, թե դեռ մնում են մի քանի յերկիրներ, վորոնք նորմալ հարաբերութիւններ չեն հաստատել ԽՍՀՄ-ի հետ: Արդարև, այդպիսի յերկիրներ կան և նույնիսկ Յեկբոսթայում կամ ամելի ճիշտ՝ Յեկբոսթայի մի քանի անկյուններում: Հարկավ, սխալ կլինէր լուծելամբ անցնել այդ յերկիրների վրայով, վորքան ել վորք լինի նրանց տեսակարար կշիռը միջազգային գործերում:

Այդ յերկիրներից յերեքը՝ Հոլանդիան, Փորթուգալիան և Չիլիեիան քվեարկեցին ԽՍՀՄ-ն Ազգերի

Լիգայի մեջ մտնելու դեմ, ընդ նմին այնպես ձևացնելով, թե նրանք այդ քայլն արել են կապիտալիստական կարգերը խորհրդային վտանգից սկզբունքորեն պաշտպանելու դրդապատճառներով: Այդպիսով, բոլոր յերկիրները, բացի այնպիսիներից, ինչպիսիք են Չիլիեիան, Հոլանդիան և Փորթուգալիան, հրաժարվեցին ԽՍՀՄ-ի նկատմամբ սկզբունքային անհաշտութիւն ցուցաբերելուց, իսկ այդ յերկիրներն ուզում են մինչև վերջը պահպանել կապիտալիզմի հեղինակութիւնը: Արդյոք չա՞տ բան կշահի կապիտալիզմը դրանից, հանձն չեմ առնում դատելու: Բայց յեթե նրանք իրենց կամ ուրիշի կամքով այդպես են ուզում, ապա թող դրադին այդ գործով: (Ծափեր):

Վերջիվերջո Յեկբոսթայի քարտեզի վրա կարելի յե նկատել միայն վորք բծեր, վորոնցով նշված են Խորհրդային Միութիւն հետ նորմալ հարաբերութիւններ չունեցող յերկիրները: Վերցրեք ամբողջ աշխարհի քարտեզը և այն ժամանակ կտեսնեք, վոր միջազգային հարաբերութիւններում վորեւէ ազդեցութիւն ունեցող բոլոր պետութիւնների և Խորհրդային Միութիւն միջև նորմալ հարաբերութիւններ են հաստատված: Հարկավ, տվյալ դեպքում չպետք է խոսենք գաղութային կամ կիսագաղութային յերկիրների մասին, քանի վոր նրանց չի վերապահված այդպիսի հարցերն ինքնուրույն կերպով լուծել, այլ համապատասխան վորոշումներ են ընդունվում ձեզ հայտնի ուրիշ կարգով:

Ինչպե՞ս գնահատել այդ բոլորից հետո անցյալ չրջանի մեր արտաքին քաղաքականութիւն հիմնական արդյունքները: Մեր ասածներից հետևում է, վոր մյուս յերկիրների և խորհրդային Միութեան միջև նորմալ հարաբերութիւններ հաստատելու հարցը հիմնականում լուծված է: (Բուռն ծափեր):

Սրանք են հաշվետու չրջանում մեր վարած արտաքին քաղաքականութիւն կարևորագույն հանրագումարները:

Համառոտակի կխոսեմ առանձին յերկիրների ու

նախ և առաջ այն յերկիրներն մասին, վորոնց հետ մեր հարաբերությունները զարգացել են նորմալ կերպով: Այստեղ առաջին հերթին պետք է խոսել մեր և Մերձքաղթյան այնպիսի յերկիրների փոխհարաբերությունների մասին, ինչպիսիք են՝ Լիտվան, Լատվիան, Եստոնիան, Ֆինլանդիան: Խորհրդային իշխանությունն այդ պետութայնների նկատմամբ իր վարած քաղաքականության բարեկամական բնույթն ընդգծել է հատուկ հայտարարությամբ՝ այդ յերկիրներին անձեռնմխելիութունը և տնտեսական ու քաղաքական լիակատար անկախությունը ճանաչելու մասին: Դժբախտաբար, չի կարելի զանց առնել այն փաստը, վոր Լեհաստանն ու Գերմանիան մերժեցին իրենց մասնակցությունն այդ գործին:

Մեր հարաբերությունները միանգամայն նորմալ կերպով զարգացել են այնպիսի յերկիրների հետ, ինչպիսիք են Շվեդիան, Նորվեգիան, Դանիան, Պարսկաստանը, Ավգանստանը, նույնպես Իտալիայի հետ, մի բան, վոր ակնառու կերպով հաստատում է, թե հնարավոր է գործակցության զարգացումը կատարելապես ներհակ հասարակակարգ ունեցող յերկիրներին միջև:

Բարեկամական հարաբերությունների լավագույն զարգացման օրինակ են հանդիսանում մեր հարաբերությունները Թյուրքիայի հետ: Վերջին տարիները հանդիսացան վոչ միայն խորհրդային - թրքական տրեսական ու կուլտուրական կապերի զարգացման ժամանակաշրջան, այլև խորհրդային-թրքական բարեկամության քաղաքական փայլուն ցուցադրումը: (Բուռն ծափեր: Համագումարն ովացիա յե սարքում ի պատիվ քրքական դեսպանի): Դեռ վոչ հեռու անցյալում, խորհրդային հեղափոխությունից առաջ, Թյուրքիան՝ իր Կոնստանդնուպոլսով ու նեղոցներով, իմպերիալիստական գերատիչ ցանկությունների առարկա յեր հանդիսանում ամեն գույնի ուսական ուսակցիոներների և լիբերալների համար, ներկայացնելով վորպես վաճառականների, կալվածատերերի

ու գործարանատերերի Ռուսաստանը: Այդ եպոխայի և Խորհրդային իշխանության միջև անդունդ է ընկած: Խորհրդային իշխանությունը, վորպես բանվորների ու գյուղացիների իշխանություն, յեղակետ է ունեցել և ունի մի այլ քաղաքականություն, վորը բացառում է համակողական պլանների քաղաքականությունը և համակված է խոր համակրանքով նոր Թյուրքիայի վերածնունդ գործի հանդեպ: Այդ ամուր հիմքի վրա ամրապնդվում են խորհրդային - թրքական բարեկամության հարաբերությունները: (Ծափեր):

Անգլիայի հետ մեր հարաբերություններն ընդհանրապես նորմալ են զարգացել, յեթե չհաշվենք Անգլիայի նախկին դեսպանն սարոն Ուիլյոյի հետ տեղի ունեցած հայտնի միջադեպը: Վերջինս փորձեց միջամտել մեր ներքին գործերին, հանդես գալով անթույլատրելի պահանջներով «Մետրո - Վիկկերս» Ֆիրմայի կողմից մեզ մոտ աշխատող ու մերկացված վնասաբար ինժեներների դատավարության ժամանակ: Անտեղի միջամտությանը համապատասխան հակահարված տրվեց մեր կողմից: (Ծափեր): Յեթե վորեւե մեկին հարկավոր էր մի ավելորդ անգամ համոզել, վոր մեր արտաքին ու ներքին քաղաքականությունն ամուր է, ապա նա հարմար առիթ առացավ դրա համար: (Ծափեր): Ինչպես հայտնի յե, այդ միջադեպն զգալի բարդություն առաջացրեց անգլո - խորհրդային հարաբերություններում, բայց չնորհիվ յերկու կողմից ձեռք առնված միջոցների, վորոչ ժամանակից հետո այն ամբողջովին վերացվեց: Պարոն Ուիլյոյին փոխարինեց նոր դեսպան: Անգլիայի հետ մեր հարաբերությունները նորմալ հունի մեջ մտան, ընդ վորում առավել կնքված առևտրական համաձայնությունը նպաստավոր հնարավորություններ է ընձեռում անգլո - խորհրդային հարաբերությունների զարգացման համար:

Ֆրանսիայի հետ մեր հարաբերությունների մեջ պետք է նշել զգալի բարելավում անցյալ շրջանում: Միջադեպին ամբողջ իրադրությունը և մասնավոր

Յեվրոպայում տեղի ունեցած փոփոխութիւնները վերին աստիճանի հրատապ դարձրին խաղաղութիւնն ու անվտանգութիւնն ապահովելու պրոբլեմը, վորի նկատմամբ ինչպես Ոորհրդային Միութիւնը, այնպես եւ Ֆրանսիան հատուկ շահագրգռութիւն ցուցաբերեցին։ Պետք է ընդգծել, վոր ամենամոտ ապագայի համար այդ պրոբլեմի նշանակութիւնն ամենեւին չի նւթազոյւմ, ուստի ուրվագծվող մերձեցումը զարգանալու նպատակով հող ունի։ Գործն ամենից ավելի կախված է նրանից, թե շահագրգռված կողմերը փորձա՞ն հետևողական են ուրվագծված գիծն իրականացնելու գործում։

Ինչ վերաբերում է Լեհաստանին, ապա մենք բավականաչափ և ակնհայտ ձեռք ձգտում ցուցաբերեցիք խորհրդային-լեհական հարաբերութիւններն եւ ավելի զարգացելու ուղղութիւնը։ Սակայն մենք չենք կարող ասել, թե բավարարված ենք այդ տեսակետից արդեն ձեռք բերված արդյունքներով։ Բայց մեր մասին կարող ենք հաստատապես ասել, վոր մտադիր ենք շարունակել խորհրդային - լեհական բարի հարեւանական հարաբերութիւնները զարգացնելու կուրսը։

Չենք կարող մեր աչքը փակել այն փոփոխութիւնների հանդեպ, վորոնք տեղի ունեցան խորհրդային-գերմանական հարաբերութիւնների ապարիզում՝ նացիոնալ-սոցիալիզմի իշխանութիւն գլուխն անցնելուց հետո։

Մեր մասին մենք կարող ենք ասել, վոր չենք ունեցել և չունենք մի այլ ցանկութիւն, քան այսուհետեւ ևս լավ հարաբերութիւններ ունենալ Գերմանիայի հետ։ Բոլորին հայտնի չէ, վոր Ոորհրդային Միութիւնը համակված է մի խորհին ձգտումով՝ զարգացնել իր հարաբերութիւնները բոլոր պետութիւնների հետ, առանց բացառելու նաեւ ֆաշիստական ռեժիմ ունեցող պետութիւնները։ Սակայն խորհրդային-գերմանական հարաբերութիւնների ճանապարհին լուրջ դժվարութիւններ ծագեցին վերջին շրջանում։

Հարկավ, գերմանական ժողովրդի, վորպես ամ-

բողջ աշխարհի «տիրոջ» մասին յեղած գերնացիոնալիստական ցեղային «տեսութիւնները» չեն, վոր խոչընդոտ են հանդիսանում խորհրդային - գերմանական հարաբերութիւնների զարգացմանը։ Մենք այնքան եւ բարձր կարծիք չունենալով այդ «տեսութիւնների» մասին (ծիճաղ, ծափեր), չենք թաղցնում մեր խորը հարգանքը դեպի գերմանական ժողովուրդը, վորպես ներկա եպոխայի մեծ ժողովուրդներից մեկը։ (Ծափեր)։ Մենք, ինտերնացիոնալիստներս, գործով ապացուցեցինք Ոորհրդային Իշխանութիւն բարձր հարգանքը թե՛ մեծ, և թե՛ փոքր ժողովուրդներին հանդեպ, թե՛ Ոորհրդային Միութիւն ժողովուրդների և թե՛ մյուս յերկրների ժողովուրդների հանդեպ։ Այդ է Ոորհրդային Իշխանութիւն ակզրուներին մեծ ուժի նշաններից մեկը։ Ընդհակառակը՝ ցեղային ռեակցիոն «տեսութիւնների» մեջ մենք գտաւարտվածութիւն նշան ենք տեսնում...

Յեւ այսպես, բանն այդ «տեսութիւնները» չեն, այլ այն, վորը հենց գտնվում է ներկայիս Գերմանիայի արտաքին քաղաքականութիւն հիմքում։ Մենք ստիպված ենք այդ հարցը դնել ուղղակի կերպով, քանի վոր պարզութիւնը մեր փոխհարաբերութիւնների մեջ կարող է ոգուտ բերել միայն։ Մի հանգամանք դրավում է մեր հատուկ ուշադրութիւնը։ Յես նկատի՝ ունեւ պարոն Հիտլերի հայտարարութիւնը Ռուսաստանի մասին՝ նրա «իմ պայքարը» գրքում, վորը ներկայումս հատկապես լայն կերպով տարածվում է Գերմանիայում։ Այդ գրքում մենք կարդում ենք հետեյալը՝

«Մենք, նացիոնալ-սոցիալիստներս, գիտակցորեն գիծ ենք քաշում նախապատերազմյան ժամանակվա Գերմանիայի արտաքին քաղաքականութիւն տակ։ Մենք սկսում ենք այնտեղից, վորտեղ Գերմանիան ավարտեց 600 տարի առաջ։ Մենք վերջ ենք դնում գերմանացիների հավիտյան շարժմանը դեպի Յեվրոպայի հարավն ու հյուսիսը և մեր հայացքն ուղղում ենք արեւելքում գտնվող հողերի վրա։ Մենք դադարեցնում ենք, վերջապես, նախապատերազմյան ժամանակվա

գաղութային ու առևտրական ֆադաֆականությունն ու անցնում ապագայի ֆադաֆականությանը՝ տերիտորիալ նվաճման ֆադաֆականությանը:

Սակայն յերբ մենք ներկայումս խոսում ենք Յեվ-րոպայում նոր հողերի մեծ բերելու մասին, ապա մենք կարող ենք առաջին հերթին նկատի առնել միայն Ռուսաստանը և նրա իշխանության տակ գտնվող ծայրամասային պետությունները:

Ճակատագիրն ինքն է կարծես մատնանշում այդ ուղին» (ընդգծումը գրքի հեղինակինն է. Վ. Մ.):

Պե՞տք է արդյոք մենք անցնենք ներկայիս գերմանական կառավարության պետի այդորինակ հայտարարությունների կողքով: Ահնհայտ է, վոր վոչ:

Պե՞տք է արդյոք խորհրդային Միության քաղաքացիները դիտենան խՍՀՄ-ի վերաբերմամբ արված այդ հայտարարությունները: Մենք գտնում ենք, վոր պետք է դիտենան: (Ծափահարություններ):

Յեվ մենք դրանից հետո հարց ենք տալիս պ. Հիտլերին—Ռուսաստանի մասին արած հիշյալ հայտարարությունը, վորը ներկայումս կրկնվում է այդ գրքի բոլոր նորանոր հրատարակություններում, այդ հայտարարությունը մնում է արդյոք ուժի մեջ: Մնում է արդյոք ուժի մեջ պ. Հիտլերի հայտարարությունը Յեվրոպայի արևելքում «տերիտորիալ նվաճումների քաղաքականության» անցնելու անհրաժեշտությունը մասին և այն մասին, թե՛ «յերբ մենք (նացիոնալիստներս) խոսում ենք նոր հողերի մասին Յեվրոպայում, ապա կարող ենք առաջին հերթին նկատի ունենալ միայն Ռուսաստանը և նրա իշխանության տակ գտնվող ծայրամասային պետությունները»: Ըստ յերևույթին, այդ հայտարարությունն ուժի մեջ մնում է, քանի վոր այդպիսի յենթադրության ժամանակ է միայն, վոր շատ բան հասկանալի չէ դառնում խորհրդային Միության նկատմամբ, ինչպես և Արևելյան պակտի նախագծի նկատմամբ գերմանական կառավարության ունեցած ներկա վերաբերմունքի մեջ:

Հենց այդ պատճառով էլ մենք հնարավոր չենք

գտնում անցնել պ. Հիտլերի այդ հայտարարությունների կողքով: Թող խորհրդային Միության աշխատավորները դիտենան, թե բան ինչու է: Մենք, բացի այդ հարցում պարզություն մտցնելուց, ուրիշ վոչնչի չենք ձգտում: Յեվ քանի վոր պ. Հիտլերի հիշյալ հայտարարություններն ըստ յերևույթին ուժի մեջ են մղնում, ապա մենք հաշի կառնենք այդ փաստը և դրանից յեզրակացություններ կանենք մեզ համար: (Բռնուն ու յերկարատև ծափահարություններ):

Վերջապես՝ ճապոնիայի հետ ունեցած մեր հարաբերություններն մասին:

Այս ամբողջ ժամանակաշրջանում մենք այդ հարաբերությունների մեջ համբերատարություն ու հարկ յեղած զիջողություն ենք ցուցաբերել, ձգտելով վերացնել խորհրդային — ճապոնական հարաբերությունները այդ բոլոր տեսակի շարժառիթները: Այդպես վերաբերվեցինք մենք տնտեսական բնագավառում յեղած վիճելի հարցերի լուծմանը, յերբ խոսքը վերաբերում էր խորհրդային ջրերում ճապոնական քաղաքացիների ձգնորսության շրջաններին ու կարգին, յերբ խոսքը վերաբերում էր Սախալինում գտնվող ճապոնական կոնցեսիաներին և այլն: Բոլորին հայտնի չէ, վոր ղեկավարվելով իր խաղաղասիրական քաղաքականությամբ, խորհրդային կառավարությունն առաջարկ արեց Մանջուրիայում գտնվող Չին — Արևելեյան յերկաթուղին ճապոնիային ու Մանչուրիո-Գո-յին վաճառելու մասին, ցանկանալով դրանով վերացնել ամեն տեսակի կոնֆլիկտների շարժառիթները: խորհրդային կառավարությունն այդ հարցում արժանավայել ու միաժամանակ զիջող դիրք գրավեց և կարողացավ գործը տանել այնպես, վոր մյուս կողմը հրաժարվեց իր սկզբնական անընդունելի առաջարկներից: Ներկայումս Չին — Արևելեյան յերկաթուղու վաճառման վերաբերյալ բանակցություններն ըստ յերևույթին ավարտվելու վրա յեն: Մենք հույս ունենք, վոր մեր ջանքերը՝ խորհրդային — ճապոնական հարաբերությունները բարելավելու և Հեռավոր Ա-

րեւելքում խաղաղությունն ապահովելու ուղղությամբ՝
կտան իրենց դրական արդյունքները :

Սակայն վոչ մի հիմք չունենք մեզ հանդատացնելու : Ագրեսիվ, ռազմատենչ տարրերը ճապոնիայում վայր չեն դնում գեներ : Սորհրդային Միության գեմ պատերազմելու մասին ճապոնիայում վաղուց արդեն բացահայտորեն խոսում են և մինչև այժմ ել այդ հակախորհրդային յեղուլթիների թուլանալու նշաններ չեն յերևում : Կառավարական որդաններում աղգեցություն ունեցող ճապոնական վորոչ շրջաններում վաղուց ու բացահայտորեն ծամծամում են վոչ միայն Ձին — Արևելյան յերկաթուղին հախչտակելու, այլև մեր Հեռավոր Արևելքը և առաջին հերթին Մերձծովյանը հախչտակելու պլանները : Այս փաստերը մենք հաշվի չառնել չենք կարող, մանավանդ յերբ մենք լավ ենք հիշում, վոր ճապոնացիները, վորպես ինտերվենտներ, ամենավերջինը հեռացան մեր տերիտորիայից : 1922 թվականի հոկտեմբերի վերջերին միայն ճապոնացիները թողին Վլադիվոստոկը և դա վերջին ինտերվենտների հեռանալն եր Սորհրդային Միությունից :

Այս ամենը հենց վորոշում է մեր քաղաքականությունը տվյալ հարցում և պաշտպանության համար անպայման անհրաժեշտ այն միջոցները, վոր մենք կիրառեցինք Հեռավոր Արևելքում : Մենք կարող ենք համաստիացնել խաղաղության բոլոր կողմնակիցներին ճապոնիայում, վոր այդ միջոցները համապատասխանում են հենց ընդհանուր խաղաղության գործի շահերին :

Այժմ մի քանի խոսք կատեմ մեր արտաքին առևտրի բնագավառում ունեցած հանրազումարի մասին : Այստեղ մենք լուրջ նվաճումներ ունենք, վորոնք զգալիորեն ամբարցրին մեր դիրքերը մյուս յերկրների հետ ունեցած մեր առևտրական հարաբերությունների ասպարիզում :

Մեր արտաքին առևտուրն անցավ իր գեթարությունների վորոչ շրջանը : Դուք գիտեք, վոր մենք դեռ

մինչև վերջերս տեխնիկական տեսակետից չափազանց հետամնաց յերկիր էինք : Այդ կապակցությամբ, առաջին հնգամյակի սկզբին, մենք ստիպված էինք մեծ քանակությամբ մեքենաներ ներմուծել արտասահմանից, վորպեսզի արագացնենք մեր յերկրի ինդուստրացման և դյուղատնտեսության տեխնիկական վերակառուցման գործը : Սակայն հիմք դնելով, մենք կարողացանք վերջին տարիների ընթացքում ծավալել մեքենաների արտադրությունը մեզ մոտ, մեր գործարաններում : Յեւ այդ թույլ տվեց մեզ ուժեղ չափով կրճատել մեքենաների ներմուծումն արտասահմանից : Այդ փոխեց նաև արտաքին առևտրի մեր բալանսը : Դրա արդյունքն այն յեղավ, վոր արտաքին առևտրի ասպարիզում վերջին յերկու տարիներն արդեն յեկամուտները զգալի գերակշռում տվին մեզ՝ ծախքերի նկատմամբ, վորը մենք առաջ չունեցինք : Արտասահմանում անցյալից կուտակված խոշոր պարտքերը մեզ հաջողվեց վերջին տարիների ընթացքում կրճատել չորս անգամ և ներկայումս մեր պարտքերի մնացորդները չի կարելի խոշոր համարել : Դրա հետ միասին, վերջին չորս տարվա ընթացքում, վոսկու հանուլթը՝ Տորգսինից ստացվածի հետ միասին, աճել է վեց անգամ : Այս ամենն արժատապես փոխեց մեր վալյուտային դրությունը և առհասարակ մեր դրությունն արտաքին շուկաներում : Մանավանդ, վոր Սորհրդային Միությունն իր բոլոր առևտրական պարտավորություններն ու վճարումները միշտ կատարում է ճիշտ ժամկետին : Արտասահմանում բոլորին լավ հայտնի յե, վոր յերբ Սորհրդային Միությունն առևտրական պայմանադրեր է կնքում, ապա նա այդ պայմանագրերից բոլորով վճարումներն այնպես չի կատարում, ինչպես ընդունված է ներկայումս բուրժուական շատ յերկիրներում : Նա վճարում է վոչ թե «սիմվոլիկ» կերպով, այլ ինչպես հարկն է վոչ թե խոստումներով, այլ վալյուտայով : (Ծափահարություններ) : Այս փաստը նույնպես խոշոր նշանակություն ունի արտաքին առևտրի ասպարիզում մեր դիրքերը լավագույն կերպով

ապահովելու համար: Այս բոլորից հետևում է, վոր այժմ, ավելի քան յերբեք, մենք հնարավորություն ունենք նորմալ պայմաններ ապահովելու մեր արտաքին առևտրի համար:

Սակայն զարգացնելով քաղաքական և առևտրական հարաբերությունները մյուս պետութայունների հետ, խորհրդային Միությունը լավ է հասկանում իր սահմանների հուսալի պաշտպանության նշանակությունը: Ո՞վ կարող է բացմանը այն փաստը, վոր հակառակորդ խորհրդային Միությունը վոչ փոքր և վոչ ել մեծ վորակե պետութային հափշտակումներով չի սպառնացել և չի սպառնում: Սակայն մյուս կողմից՝ ո՞վ կարող է բացասել, վոր խորհրդային Միության ժողովուրդները, վորոնք զբաղված են խաղաղ աշխատանքով և տոգորված են խաղաղ ձգտումներով, արժանի չեն իրենց պետութային սահմանների իսկապես հուսալի պաշտպանութային: (Ծափահարություններ):

Վերջին տարիների ընթացքում անհրաժեշտ սպառազինում ունեցող քիչ թվով ամրացված շրջաններ չենք կառուցել մենք մեր արևմտյան ու արևելյան սահմաններում: Սակայն այդ սպառազինումները չի կարելի մեր տերիտորիայից փոխադրել մի այլ յերկրի տերիտորիան: Նրանք կոչված են հարձակվող ուժերը հետ մղելու: Մեր ծովային նավատորմն աճում է, սակայն այնպիսի տիպի նավերով և առաջին հերթին սուզանավերով, վորոնց պաշտպանողական դերը հասկանալի չէ: Աճում են և՛ մեր հրետանին, և՛ տանկային պարկը, և՛ ավիացիան ու խոստովանում ենք, վոր մենք հատկապես համառորեն ենք աշխատել այդ տեսակներից: (Ծափահարություններ):

Մենք մեր խոշոր նվաճումն ենք համարում այն, վոր հաջվետու շրջանում Բանվորա - Գյուղացիական Կարմիր բանակի տեխնիկական սպառազինությունը զգալիորեն աճել է: Այդ յերևում է թեկուզ և հետևյալից՝ համեմատած խորհուրդների անցյալ համադրումարի ժամանակաշրջանի հետ, մեր բանակի յու-

րաքանչյուր կարմիր բանակայինն ընկնող մեխանիկական սպառազինումը (մեխանիկական ձիու ուժի բանակը) աճել է չորս անգամ: (Ծափեր): Շնորհիվ ընկ. Ստալինի կողմից այդ գործին ցուցաբերվող բացառիկ ուշադրութային, մենք խոշոր հաջողությամբ կատարեցինք այդ գործը: (Բուռն ծափեր):

Մենք ստիպված յեղանք ավելացնել Կարմիր բանակի նաև թվական կազմը:

Այս ամենը մեզ հետադարձաբար չհաջողվեց և եժան չնստեց: Վերհիշեցեք այն, վոր կուսակցութային ու կառավարչութային ուղղակի ստիպված յեղան հայտարարել, թե արդյունաբերութային առաջին հնգամյակի վորոշ թերակատարումը կապված էր ուժեղացրած պաշտպանողական աշխատանքների անհրաժեշտութային հետ:

Դրանից հետո պարզ է, վոր մեր բյուջետային հատկացումները Կարմիր բանակի պահպանման համար, պաշտպանութային գործի համար, վերջին շրջանում ուժեղ չափով աճել են: Այդ մասին Փինանսների ժողովրդական կոմիտարն ավելի մանրամասն կատարեցին բյուջեյին վերաբերյալ իր գեկուցման մեջ՝ Կենտրոնական Գործադիր Կոմիտեյի առաջին նստաշրջանում այս համագումարն ավարտելուց անմիջապես հետո: Մենք կատարեցինք այդ հոհողութային պետութային կողմից՝ խորհրդային իշխանութային պաշտպանութային ոգտին և հավատացած ենք, վոր դուք, ընկերներ, այստեղ կասե՛ք՝ կուսակցութային ու կառավարչութային յերկրի պաշտպանութային ասպարիզում իրենց կիրառած միջոցառումների մեջ ճիշտ են վարվել: (Բուռն ծափեր, բոլորը վոտփ յեն կանգնում: Ջայներ — «ձիշտ ե»):

Խոսքը վերաբերում է մի բանակի, վորտեղ վոչ միայն շարքային, այլև հրամանատարական կազմը բաղկացած է առաջին հերթին բանվորներից ու աշխատավոր գյուղացիներից: (Ծափեր): Խոսքը վերաբերում է մի բանակի, վորի կազմի համարյա կեսը կոմունիստներ ու կոմյերիտականներ են, իսկ գյուղացիների ինը

տասերորդականը կոյտնտեսականներ են: Խոսքն ամենախաղաղասեր պետութեան բանակի մասին է, մի բանակի, վորը կարող է վտանգավոր լինել միմիայն պատերազմի նախաձեռնողների համար, վորովհետև Բանդիրա — Գյուլագիական Կարմիր բանակը մեր խաղաղ աշխատանքի և ընդհանուր խաղաղութեան պատվարն է: (Ծափեր):

Վերջին չորս տարիներն այնպիսի մի ժամանակաշրջան էր, յերբ պատերազմի վտանգը Խորհրդային Միութեան համար վորոշ մոմենտներում բացահայտորեն արվում էր: Այնուամենայնիվ մեզ հաջողվոց այս անգամ ել սրաշտպանել խաղաղութեան գործը:

Սակայն ռազմական պատրաստութեանները և պատերազմի չլթյակալ շներին ԽՍՀՄ-ի դեմ գրոգրուել չեն դադարում վոչ մի ուր: Պատերազմի այդ նախապատրաստութեանը տվյալ ստադիայում արտասահմանում, բացի մյուս բոլոր միջոցներից, կատարվում է բուրժուական մամուլում Խորհրդային Միութեան հասցեյին տվեն տեսակի զրպարութեաններ տարածելով, վորի նպատակն է խախտել մասսաների հավատը զեպի Խորհրդային պետութեանը: Փաստերը բոլորին հայտնի յեն: Մի քանի տարի առաջ, զրպարութեաններին մասնագետները բուրժուական թերթերում ամբողջ եջեր եյին լցնում, ուռնելով «խորհրդային դեմպիներ» գոյութեան չղենցող վտանգը և ամեն տեսակ հերյուրանքներ տարածելով ԽՍՀՄ-ում իբր թե գոյութեան ունեցող «հարկադիր աշխատանքի» մասին: Այդ հակախորհրդային կամպանիայի խայտառակ արապարտմը մենք հիշում ենք:

Վերջին ժամանակներս բուրժուական մամուլի հակախորհրդային զրպարութեանը նորից ծայրահեղ աստիճանի յե հասել: Կարելի՞ յե արդյոք պատկերացնել ավելի խայտառակ մի բան, քան բուրժուական ուսոցիախոտական մամուլի վորոշ որդանների այն վոռնոցը, վորը բարձրացրին նրանք մի քանի տասնյակ սպիտակ գվարդիական տեռորիստների գնդակահարութեան կապակցութեամբ: Այդ պարոնները, իհարկե,

իրենց պարտականութեանը չեն համարում ճշմարտութեանն ասել և մերկացնել այն մարդկանց, ովքեր արտասահմանից ծախված գործակալ-տեռորիստներ են ուղարկում մեր յերկիրը: Նրանց մաքուր չի անցնում ճշմարտութեանն ասել նրանց մասին, ովքեր մեր հարեան պետութեաններում վորոշ կառավարական որդաններ ուղարկուծ են այդ սրիկաներին մեր թիկունքն ուղարկելու համար: Ըստ յերևույթին մամուլի այդ որդանները գոյութեան ունեն նրա համար, վորպեսզի թագնեն այդ տեսակ «գործերը», հեռացնեն դրանից հասարակութեան ուշադրութեանը: Հենց դրա համար ել նրանք այդպես վոռնում են «Խորհրդային Միութեան մեջ կատարված գնդակահարութեանների» մասին: Սակայն, բացի անողորմ միջոցառումներից, ուրիշ վոչ մի բան թող չսպասեն նրանք մեզինց այն հանցագործների նկատմամբ, վորոնց նրանք իրենց պաշտպանութեան տակ են առնում: (Բուռն ծափեր): Իսկ Խորհրդային Միութեան դեմ ուղղված զրպարտիչ հոդվածները և ԽՍՀՄ-ի նկատմամբ մասսաների տածած վստահութեանը խախտելու վորջ կամպանիան կվերջանա նոր խայտառակ ձախողումով:

Բուրժուազիայի ծախու դրչակները լուրթյան են մատնում նաև Սերգեյ Մերնովիչ Կիրովին սպանողի հետ Լենինգրադի արտասահմանյան հյուպատոսներից մեկի ունեցած կապերի հաստատված փաստը: Նրանք ջուր են առել բերանները, լուրթյան պահպանելով այն մասին, վոր Խորհրդային կառավարութեանն ստիպված յեղավ խնդրել դիմադրական անցագիր ունեցող այդ «ներկայացուցչին», վոր նա ռադ լինի դնա: (Ծափեր): Սակայն, հաշի առնելով այդ և նմանորինակ այլ փաստեր, մենք պետք է վերջապես ասենք այն պետութեանների հասցեյին, վորոնց որդաններն ու ներկայացուցչները կանդ չեն առնում Խորհրդային Միութեան տեռորիստներ ուղարկելու և նրանց հետ մեր յերկրի ներսում հանցագործ կապեր հաստատելու առաջ, վոր դրանով նրանք լուրջ փութութեան են յենթարկում մեր համբերութեանը: Հույս

ունենք, վոր նրանք, ում վերաբերում է այդ, կհասկանան՝ յեթե մենք ասենք, վոր ամեն մի համբերություն կարող է վերջ ունենալ: (Բուռն ու յերկարատև ծափեր):

Իր վողջ արտաքին քաղաքականության մեջ խորհրդային կառավարությունը հետևողականորեն յեկել է խաղաղասիրական ձգտումներից և մյուս պետութային ներքին հետ նորմալ հարաբերություններ ու անհրաժեշտ առևտրական կապեր ունենալու ցանկությունից: Այդ քաղաքականության շնորհիվ մենք հասանք մեր միջազգային դիրքերի ամրացման և խորհրդային Միության միջազգային հեղինակության անվիճելի բարձրացման:

Մեր արտաքին քաղաքականութունը, ի տարբերություն մի քանի այլ պետութայինների քաղաքականութայինից, աչքի յե ընկել իր լիակատար պարզությամբ ու հետևողականությամբ: Մեր մասնակցությունը միջազգային համաձայնութայիններին միշտ աչքի յե ընկել այն բանով, վոր մեր ստորագրութայինը կարելի յե վստահել: Մենք իրավունք ունենք հարաբերութայինների պարզորոշություն սպասել նաև մյուս պետութայիններից:

Մեզ հարկ չկա փոխել մեր արտաքին քաղաքականութայինը, մենք կողմնակից ենք յեղել ու կողմնակից ենք խաղաղութային պահպանմանը, մյուս յերկրների հետ քաղաքական ու առևտրական հարաբերութայինները զարգացնելուն: Մեր արտաքին քաղաքականութային կուրսը փորձված է և հուսալի՝ այնպես, ինչպես փորձված և հուսալի յե այն ուղին, վորով ընթացում է խորհրդային իշխանութայինը դեպի իր լիակատար հաղթանակը: (Բուռն ծափահարութայիններ):

III. ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ԽՍՀՄ-ՈՒՄ ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

1. ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԵԼՔԸ ՅԵՎ ՍՈՑԻԱԼԻԶՄԻ
ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ ՄԵՐ ՅԵՐԿՐՈՒՄ

Խորհուրդների վեցերորդ համագումարից անցած չորս տարվա ընթացքում մեր ժողովրդական տնտեսութայինը հսկայական քայլ արեց դեպի առաջ:

Հաշվետու չրջանում մենք հաջողությամբ ավարտեցինք առաջին հնգամյակը, կատարելով այն չորս տարում: Այդ մեզ հնարավորութային տվեց մշակելու 1933 — 1937 տարիների յերկրորդ հնգամյա պլանը և այդ պլանում դնել ավելի խոշոր խնդիրներ, քան առաջին պլանում:

Ի հարկե, կյանքում վորևե հատուկ սահմանադիմ չկա առաջին և յերկրորդ հնգամյա պլանների միջև: Գործնականորեն յերկրորդ պլանն առաջինի որդանական շարունակութայինն է: Թե՛ մեկի, է թե՛ մյուսի հիմնական խնդիրներն են՝ բարձրացնել յերկրի ժողովրդական տնտեսութայինը, բարձրացնել ժողովրդական մասսաների նյութական և կուլտուրական բարեկեցութայինը:

Մեր յերկրի բախտավորութայինն այն է, վոր մեզ մոտ, մյուս յերկրների նման, ճգնաժամեր չկան, վոր յերկրը տարեցատարի առաջ է դնում ժողովրդական տնտեսութային վերելքի ուղիով, վորը, ի դեպ, չի

բացատրում տարրերու թիւն առանձին տարիներում յեղած վերելքի տեմպերում և չի բացատրում նաեւ այն, Վոր յեղել են ժամանակաշրջաններ, յերբ տնտեսութեան առանձին ճյուղերում մեզ մոտ արդարեւ անհետ կորստի տեսակներն ու նախ և առաջ մեր արդյունաբերութիւնը վոչ միայն վորեն տարի անկում չի ապրել, այլ ընդհանրապէս տարեցտարի անշեղորեն աճել և և հսկայական տեմպով առաջ և գնացել:

Մեզ մոտ չկան չաշխատող դործարաններ, չբանող հալոցներ ու հնոցներ, անդործութիւնից կործանվող ձեռնարկութիւններ: Մենք չարունակում ենք ավելացնել գործող ձեռնարկութիւնների բեռնավորումը:

Սակայն մեր ունեցած գործարանները մեզ հերիք չեն անում: Մեզ մոտ կառուցվում են հարյուրավոր ու հազարավոր նոր ձեռնարկութիւններ, տարի չի անցնում, վոր խորհրդային ինդուստրիայի շարքը չմտնեն երկտրիֆիկացիայի, մեքենայինութեան, մետաղաձուլման և քիմիայի նորանոր հսկաներ: Կարծես գետնի տակից աճում են արդյունաբերական նոր շրջաններ ու քաղաքներ: Հետամնաց յերկիրներն ու մարդերն անցնում են առաջավորների շարքերը: Ազդային կուլտուրայի սկսված ծաղկումը՝ սոցիալիստական հիմքի վրայ, Խորհրդային Միութեան սահմաններից դուրս և առհասարակ համաշխարհային պատմութեան մեջ չըտեսնված մի տեսարան և: (Ծափեր):

Համառոտ թվերով հնարավոր չէ, ինչպես հարկն և, արտահայտել մեր յերկրի վերելքը և ժողովրդական տնտեսութեան աճումը: Սակայն այդ թվերն ել, ուղենիշների նման, գծում են ճանապարհը:

Մեր տնտեսութեան վերելքն իր ընդհանուր արտացոլումն է գտնում ժողովրդական յեկամտի մեծ աճման մեջ: Արդարեւ, ժողովրդական յեկամտուն անցյալ քառամյակում 35 միլիարդ ուրբուղ անցյալ տարի հասավ 38 միլիարդ ուրբուղ, այսինքն՝ ավելացավ 59 տոկոսով: Նույն ժամանակաշրջանում պետական բյու-

ջեն ավելացավ 4,5 անգամ: Քանի վոր պետական բյուջեյում միանում են ամբողջ ժողովրդական տնտեսութեան ծախքերը, ապա պետական բյուջեյի մեծ աճման մեջ իր արտացոլումն է գտնում նաեւ մեր պետութեան, վորպէս միասնական սխառմի, վորպէս պլանային տնտեսութեան սխառմի ամբացումը: Թվերն այնուհետեւ ցույց են տալիս, վոր խոշոր արդյունաբերութեան տեսակարար կշիռը քառամյակի ընթացքում 62 տոկոսից հասել է 73 տոկոսի: Դրանով իսկ առավել ևս մեծացել է սոցիալիստական արդյունաբերութեան առաջատար դերը: Ներկա պայմաններում այդ փաստը կարեւորագոյն նախադրյալ է վոչ միայն հենց արդյունաբերութեան հետագա աճման համար, այլև զյուղատնտեսութեան, ինչպէս և տրանսպորտի վերելքի արագացման համար, վորի հետ մնալուն պետք է վերջ տանք:

Ժողովրդական տնտեսութեան ընդհանուր վերելքը դրսևորվում է ինչպէս հիմնական արդյունաբերական կենտրոններում, նույնպէս և դեռ մինչև վերջին ժամանակներս բոլորովին հետամնաց և հեռավոր գյուղատնտեսական շրջաններում: Այդ կապակցութեամբ պետք է խոսել Միութեան արևելյան շրջանների առանձնապէս տրադարդարդարեւական աճման մասին, ինչպէս և այն մասին, վոր առաջ հետամնաց մի քանի ազգութիւններ, Խորհրդային իշխանութեան հիման վրայ, հնարավորութիւն ստացան արագորեն բարձրանալու տնտեսապէս ու կուլտուրապէս:

Հերթը հասավ նաեւ մեր Միութեան ամենահեռավոր շրջանին: Հատկապէս հաշվետու շրջանում Հեռավոր Արևելյան յերկիրն սկսեց զարգանալ բացառիկ արագ տեմպով: Դա մեծ նշանակութիւն ունի մեր յերկրի համար: Հեռավոր Արևելյան յերկիրը հարուստ է բնական ռեսուրսներով և մեծ ապագա ունի: Անցյալ շրջանը ցույց տվեց, վոր ամբապնդված Խորհրդային Միութիւնը կարող է արագորեն առաջ շարժել նույնիսկ այդպիսի հեռավոր և տրանսպորտային տեսակետից դժվարին շրջանների զարգացումը: Մենք չարու-

նակել ենք զարգացնել Հեռավոր Արևելքում հարստացույն ձկնորսությունը և սկսածոների գործը, ինչպես նաև անտառային տնտեսությունը: Մենք շարունակել ենք զարգացնել Հեռավոր Արևելքում գոյություն ունեցող արդյունաբերական ձեռնարկությունները, տրանսպորտը և գյուղատնտեսությունը: Սակայն, բացի դրանից, վերջին 3-4 տարում, այնտեղ ծավալվեց մեծ, նոր շինարարություն: Մենք Հեռավոր Արևելքում հաջողությամբ անց ենք կացնում 3,5 հազար վերստ յերկարություն ունեցող յերկաթուղու ամբողջ յերկարությամբ յերկրորդ զինքը և սկսեցինք Բայկալ-Ամուր յերկաթուղային մեծ մագիստրալի կառուցումը: Մեծ թափ ու ծավալ ստացավ նոր խճուղիների կառուցումը: Զարգացնելով նավահանգստային տնտեսությունը և միևնույն ժամանակ ամրացնելով նավահանգստարարության գոյություն ունեցող բազան Հեռավոր Արևելքում, մենք մեծ նախաշնորհ ենք կառուցում Ամուրի գետաբերանի մոտ՝ Կոմսոմոլսկ կոչվող նոր քաղաքում: Վոսկու արդյունաբերության, ինչպես և քարածխի արդյունաբերության, զարգացման հետ միասին, աչքի առաջ ունենալով վոչ միայն հին շրջանները, այլև Բուրյան հարուստ շրջանը, մենք ձեռնարկել ենք մետաղաձուլական գործարանի կառուցման և կառուցում ենք ալյուրիոն գործարան, նալթաթոն գործարան, ինչպես և սննդի, թեթև ու անտառային արդյունաբերության ձեռնարկություններ: Բացի դրանից, գյուղատնտեսության ասպարիզում արագ թափով ծավալվում է մեքենատրակտորային կայանների ցանցը, ուժեղ կերպով ամրանում է նրա մեքենայական-տեխնիկական ամբողջ բազան: Այդ ցույց է տալիս, թե ինչպիսի մեծ նշանակություն ենք տալիս մենք Հեռավոր Արևելքի տնտեսական վերելքին:

Անցնեմ ժողովրդական տնտեսության առանձին ճյուղերին:

Խոշոր արդյունաբերության ընդհանուր արտադրանքը չորս տարվա ընթացքում 28 միլիարդ ռուբլուց հասավ 50 միլիարդ ռուբլու, այսինքն՝ ալեկացավ 80 տոկոսով: Առանձնապես արագորեն աճեց արտադրության միջոցներ արտադրող արդյունաբերությունը: Այդ արդյունաբերության ընդհանուր արտադրանքը չորս տարվա ընթացքում ալեկացավ յերկու անգամ: Պակաս արագությամբ էր ալեկանում սպառման առարկաների արտադրությունը, սակայն այստեղ ևս մենք ունենք մեկ և կես անգամ աճում:

Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս խոշոր արդյունաբերության վերջին տարիների աճման տեմպը:

Խոշոր արդյունաբերության ընդհանուր արտադրանքի աճումը (1926—1927 թվալս գներով)

Տարիներ	Ընդհանուր արտադրանքի միլիարդ ռուբլիներով	Արտադրանքի միլիարդ ռուբլիներով	Տոկոսներով աճումը ընդհանուր
1929	21,2	+4,4	125,8
1930	27,9	+6,6	130,7
1931	34,2	+6,4	123,3
1932	38,8	+4,6	113,5
1933	42,2	+3,4	108,8
1934	50,0	+7,8	118,3
1935 (պլանը)	58,5	+8,5	117,0

Մեր արդյունաբերության աճման տեմպերի վերաբերյալ թվերը ցույց են տալիս, վոր այդ տեմպերը 1932 — 1933 թվականներին վորոչ չափով թուլանալուց հետո, 1934 թվականին նորից զգալի չափով աճում են, ընդ վորում արդյունաբերական արտադրանքի բացարձակ աճն անցյալ տարի հասնում է 7,8 միլիարդ ռուբլու. մի բան, վոր չի յեղել նախորդ տարիներից վոչ մեկում:

Մենք կատարելապես համոզված ենք, վոր 1935 թվականի առաջադրանքը՝ արդյունաբերական արտադրանքի նոր աճը հասցնել 8,5 միլիարդ ռուբլու, մենք կարող ենք կատարել և կկատարենք:

Համապատասխան նշանակված է Ծանր արդյունաբերության ժողկոմատի հաշվետու զեկուցումը, վորտեղ տրվելու յե հաշվետու չրջանում Ծանր արդյունաբերության ունեցած դարգացման լիակատար պատկերը: Ուստի, յես կարճ կպատմեմ:

Նախ և առաջ սե մետաղաձուլման հաղթանակի մասին: Հսկայական ջանքեր գործադրելուց հետո, մենք 1934 թվականին մեծ հաջողություն ձեռք բերինք սե մեղաձուլման ասպարիզում, վորը պետք է համարենք անցյալ տարվա մեր տնտեսական ու քաղաքական կարևորագույն հաջողությունը: (Ծափեր): Դրա շնորհիվ, համեմատած 1930 թվականի հետ, թուջի արտադրությունն ավելացավ 110 տոկոսով և հասավ 10,5 միլիոն տոննի, վորից միմիայն անցյալ տարվա աճը կազմում է 3,3 միլիոն տոնն: Պոլպատի արտադրությունն ավելացավ 66 տոկոսով և հասավ 9,6 միլիոն տոննի, վորից միմիայն անցյալ տարվա աճը կազմում է 2,7 միլիոն տոնն: Ձեռվոր յերկաթի արտադրությունն ավելացավ 49 տոկոսով և հասավ 6,7 միլիոն տոննի, վորից միայն 1934 թվականի աճը կազմում է 1,8 միլիոն տոնն: Այժմ մենք մետաղագործական յերկիր ենք: (Ծափեր):

Մետաղի նկատմամբ ներկայումս ունեցած պահանջի համար այդ ել, իհարկե, բավական չե: Առանձնապես պակասում է ձեռվոր յերկաթը, սակայն անփիճելի յե, վոր 1934 թվականը ճանապարհ հարթեց հետագա ավելի խոշոր հաջողությունների համար:

Ընկ. Ստալինը, մետաղաձուլների հետ վերջերս իր ունեցած դրույցի ժամանակ չեչոտեց մետաղաձուլների առջև ծառնացած հիմնական խնդիրները: Այդ խնդիրներն են՝ զգալի չափով առաջ մղել պողպատի և ձեռվոր մետաղի արտադրությունը, վորպեսզի պողպատը վոչ միայն հետ չմնա թուջից, ինչպես տեղի

յե ունեցել մինչե այժմ, այլև դառնա սե մետաղաձուլման առաջավոր ու առաջատար ուժը: Մարտենյան և ձեռվոր յերկաթի ցեխերի աշխատանքի բարելավումը, այդ գործի լիակատար յուրացումը սե մետաղաբերայի աշխատողների անհետաձգելի խնդիրն է:

Անցյալ տարին մեծ հաջողությունների տարի յերամբողջ ծանր արդյունաբերության համար: Դա իր արտահայտությունը դտավ այն բանի մեջ, վոր ամբողջ ծանր արդյունաբերության 1934 թվականի պլանը վոչ միայն կատարվեց, այլև գերազատարվեց (101 տոկոս): (Ծափեր): Դա տալիս է Ծանր Արդյունաբերության ժողկոմատի միայն անցյալ տարվա արտադրանքի 27 տոկոս աճ: Վոչ մի տարակույս չի կարող լինել, վոր ծանր արդյունաբերության 1935 թվականի առաջադրանքը, վորը պահանջում է դարձյալ ավելացնել արտադրանքը 19,4 տոկոսով, կկատարվի ծանր արդյունաբերության բանվորների, ինժեներների և տնտեսական ղեկավարների ջանքերով:

Սակայն ծանր արդյունաբերությունը պետք է առաջ մղի նավթարդյունաբերության յետ մնացող շրջանները, շատ յետ մնացող դուռավոր մետաղաձուլումը (պղինձ, անագ և այլն) և առավելագույն չափով առաջ մղի մեքենաշինությունը, առաջին հերթին սպահովելով յերկաթուղային տրանսպորտի առաջադրանքների կատարումը:

Սպառման առարկաների արտադրության մեջ մենք հաշվետու չրջանում կարողացանք մեկ և կես անգամ ավելացնել արտադրանքը: Անտարակույս, դա կարևոր հաջողություն է նախ և առաջ անդիլ ու թեթև արդյունաբերության ասպարիզում:

Վերջին տարում անդարդյունաբերությունն իր արտադրանքի քանակն ավելացրեց 25,3 տոկոսով, բայց և այնպես տնրեկան պլանը չկատարեց: Թեթև Արդյունաբերության ժողկոմատի արդյունաբերությունը վերջին տարում տվեց արտադրանքի միայն 5,2 տոկոս աճ և նույնպես չկատարեց պլանը: Մինչ-

թյունը և կառավարութիւնը նրանց առջև ամբողջ հասկում դրել են մեքենայացման խնդիրը: Յեւ անհրաժեշտ է, վոր անտառարդյունաբերութեան աշխատողները վերջապես բոլշևիկներն ձեռնամուխ լինեն այդ գործին:

Քանի վոր մեքենայացման խնդիրը սուր կերպով դրված է այժմ արդյունաբերութեան մի շարք ճյուղերի առջև (ածուխ, տորֆ, անտառ), ինչպես և մեր ամբողջ շինարարութեան առջև, Դոնբասի դրակն փորձը և Անտառօդկոմատի բացասական դասերը պետք է հաշիվ անեն ամբողջ արդյունաբերութիւնը և բոլոր աշխատողները: Իհարկէ մեքենայացման հանդեպ լուրջ վերաբերմունք կարելի չէ համարել միայն այն աշխատանքը, վորտեղ մեխանիզմներն ուղտագործվում են պատշաճ չափով և համառ աշխատանք է կատարվում համապատասխան կադրեր ստեղծելու համար:

Մենք արդեն ասեղծել ենք հզոր ինդուստրիա: Միմիայն վերջին չորս տարվա ընթացքում արդյունաբերական շինարարութեան մեջ մենք ներդրել ենք 39,4 միլիարդ ռուբլի: Գործարաններից, ֆաբրիկներից ու ելեկտրակայաններից շատերն արդեն մտել են ինդուստրիայի գործող ցանակը: Կապիտալ աշխատանքների 21 միլիարդ 190 միլիոն ռ. ընդհանուր պլանից 1935 թվականին արդյունաբերական շինարարութեանը հատկացվում է 10,5 միլիարդ ռուբլի: Մենք արդյունաբերական շինարարութիւնը շարունակում ենք վիթխարի տեմպով և պետք է պահանջներ կառուցողներից լրջորեն բարելավել աշխատանքը: Ժամանակ է ապահովել մեր շինարարութիւնները լավ նախագծերով ու նախահաշիվներով, լայնորեն արմատացնել շինարարութեան մեջ մեքենան, մարդավարի ապահովել շինարարական մեխանիզմների աշխատանքը: Շինարարական գործում պետք է հենվել կայուն կադրերի վրա, լավ կազմակերպիչների վրա և խտտագույն վերահսկողութիւն հաստատել շինարարութեան արժեքի վրա, մի

խտքով՝ անցնել կուլտուրական աշխատանքի: Պետք է հատկանալ, վոր նախապատրաստական շրջանն այստեղ ևս անցել ենք և այժմ կառուցողներին մեղ ներկայացրած պահանջները տարբեր են, քան առաջ: Անհրաժեշտ գործնական հետեւութիւններ անելով դրանից, մենք կոնստենսը միլիարդ ռուբլիներ, կվերացնենք նոր ձեռնարկութիւններէ կարիք ունեցող արդյունաբերական մի շարք ճյուղերի յետ մնալը և կապահովենք ինդուստրիայի տեմպի հետագա աճումը:

Բ. Գյուղատնտեսության վերելք

Այժմ արդեն կարելի չէ ասել, վոր գյուղատնտեսութեան կուլեկտիվացումը մեր յերկրում հիմնականում ավարտված է: Գյուղացիական տնտեսութիւններէ չորս հինգերորդական մասը 1935 թվականի սկզբին արդեն համախմբված է կոլտնտեսութիւններում: Յանքերի տարածութեան ինք տասերորդական մասը ԽՍՀՄ-ում պատկանում է կոլտնտեսութիւններին ու խորհանտեսութիւններին: Մենատնտես գյուղացիութիւնն իրերի ընթացքով յեկրորդական տեղն է մղված և գյուղատնտեսութեան մեջ ավելի ու ավելի նվազող դեր է խաղում: Կոլտնտեսութիւնները ամբանում են և արդեն կարող են ձեռնամուխ լինել խոշոր խնդիրների:

Գյուղում մեր ուժերի կազմակերպման մեջ վերջին տարիներս վճռական նշանակութիւն ունեցավ ՄՏ կայանների քաղաքաժինների աշխատանքը: Սակայն քանի վոր փորձը ցույց տվեց, վոր նկատի ունենալով գյուղի մեր խնդիրների աճումը, քաղաքաժիններն արդեն բավական չեն, կուսակցութիւնն անհրաժեշտ դատվ ՄՏ կայանների քաղաքաժինները վերակառուցել ու դարձնել սովորական կուսակցական մարմիններ, ամեն կերպ ամրացնելով կուսակցութեան շրջկոմները:

Վողջ գյուղատնտեսութեան վերելքի մասին հնարավոր յեղալ խոսել վերակազմակերպման շրջանն տվարտելուց հետո միայն, յերբ կոլտնտեսութիւնների հիմնական մասսան քիչ թէ շատ արդեն ամրապնդվեց:

Հայտնի յե, վոր վերակազմակերպման չըջանին վերա-
ռերող մի չարք տարիներ ընթացքում՝ ընդհուպ մին-
չե 1934 թվականը, մենք ունեյինք անասնապահու-
թյան գնալով ուժեղացող անկում։ Այդ չափազանց հե-
տադեպ վորջ գյուղատնտեսության արտադրանքի ա-
ճումը։

1933 թվականից, յերբ վերակազմակերպման պրո-
ցեսը գյուղատնտեսության մեջ ավարտվեց, հացահա-
տիկային ու տեխնիկական կուլտուրաների նկատելի
վերելք սկսվեց։ Նախ և առաջ այդ վերաբերում է հա-
ցահատիկային կուլտուրաներին։ Դրա պատճառով ար-
դեն 1933 թվականին հացահատիկի ընդհանուր բեր-
քը 590 միլիոն փթով ավելի յե նույն տերիտորիայից
(ՍՍՀՄ-ի սահմաններում) 1913 թվականին ստացված
ընդհանուր բերքից, մի թվական, վորը բացառիկ
բերքատու տարի յե համարվում։ 1934 թվականին հա-
ցահատիկային կուլտուրաների ընդհանուր բերքը
Միության մեջ մնաց 1933 թվականի մակարդակին,
սակայն հացահատիկի փաստացի բերքն անցյալ տա-
րի՝ բերքահավաքի ժամանակ տեղի ունեցող կորուստ-
ները պակասելու շնորհիվ 250—300 միլ. փթով ավե-
լի յեղավ 1933 թվականի համեմատությամբ։

Հացահատիկային կուլտուրաների բերքը 1913 թվ-
ականի հետ համեմատելիս, հարկավոր է հաշվի առ-
ել նաև հետևյալ հանդամանքը։ 1913 թվականին ար-
տահանվել է արտասահման ավելի քան 600 միլիոն
փութ հացահատիկ, իսկ 1934 թվականին՝ միայն 60
միլիոն փութ, իսկ մնացած ամբողջ հացը մնացել է
յերկրի ներսում՝ մեր բնակչության համար։ Սոցիա-
լիստական հողազործության հենց այս հաջողություն-
ները հնարավորություն տվին մեզ, վերացնելու հացի
բարտեքը։

Տեխնիկական կուլտուրաների վերելքը շատ ավելի
դանդաղ է առաջ գնում մեզանում։ Տեխնիկական կուլ-
տուրաների արտադրանքը վերջին յերկու տարվա ըն-
թացքում աճել է միայն 5,2 տոկոսով։ Այստեղ մեզ
հսկայեա յետ է պահում ցածր բերքատվությունը։

Չնայած դրան, վերջին յերկու տարիներն արդեն
արտադրել են գյուղատնտեսության ընդհանուր վե-
րելքի սկիզբը։

Ընթացիկ տարում մեր առաջ խնդիր է դրված
զգալիորեն ավելացնել գյուղատնտեսության արտա-
դրանքը՝ նրա բոլոր ճյուղերում։ Այս տարի մենք պետք
է գյուղատնտեսության ընդհանուր արտադրանքն ա-
վելացնենք 2,4 միլիարդ ուրբով, այսինքն՝ աճում
16,3 տոկոսով։ Այդպիսի աճման հասնելով, գյուղա-
տնտեսությունն իր վերելքի տեմպի տեսակետից համ-
ընթաց կբայլի ինդուստրիայի հետ, վորը համապա-
տասխանում է յերկրորդ հեղամակի կողմից առաջա-
դրված խնդիրներին։ Դա խոչոր ու դժվարին խնդիր է,
սակայն նա իսկապես արժանի յե կոլտնտեսային նոր
գյուղին, արժանի յե խորհրդային յերկրին։

Ներկայումս գյուղատնտեսության կարևորագույն
խնդիրն է անասնապահության վերելքը։ Կուսակցու-
թյան 17-րդ համագումարում ընկ. Ստալինը մեր ա-
ռաջ է վորջ կոլտնտեսային գյուղի առաջ խնդիր դը-
րեց՝ արդեն 1934 թվականին ապահովել բեկումն ա-
նասնապահության զարգացման գործում։ Այժմ մենք
կարող ենք ասել, վոր անցած տարին իսկապես այդ
բեկման սկիզբն էր։

Իմ տրամադրության տակ կան Ժողովրդական
Տնտեսության Հաշվառման Կենտրոնական Վարչու-
թյունից հենց նոր ստացված տվյալներ՝ առ մեկն
հունվարի 1935 թվականի կեսադված անասնապահու-
թյան ցուցակադրության մասին։ Այդ տվյալները դեռ
լրիվ չեն, չեն ընդգրկում խորհրտնտեսությունները և
վերաբերում են միայն կոլտնտեսային՝ գյուղացիա-
կան հատվածին։ Այդ տվյալները վերաբերում են
Հյուսիսային, Գորկու, Սարատովի, Ստալինգրադի,
Ազով - Մեծովյան և Արևմտյան Սիբիրի յերկրներե-
րին, Մոսկվայի, Իվանովյան, Արևմտյան, Սվերդ-
լովսկի, Կուրսկի և Վորոնեժի մարզերին, Բաշկիրիա-
յին, Թաթարստանին, Ղրիմին և Ուկրաինային, սա-
կայն դրանք արդեն հնարավորություն են տալիս դա-

տելու վողջ անասնապահության մեջ 1934 թվականին տեղի ունեցած բեկման մասին:

Հաշվառման առ մեկն հունվարի 1935 թվականի տվյալներն առ մեկն հունվարի 1934 թվականի համապատասխան տվյալների հետ համեմատելիս, ցույց են տալիս, վոր անցյալ տարվա ընթացքում կոլտնտեսություններում ձիերի թիվն ավելացել է 8,5 տոկոսով, թեև կոլտնտեսային-գյուղացիական հատվածում՝ ամբողջությամբ վերցրած, անասունների թիվը վորոշ չափով նվազել է (3 տոկոսով): Խոշոր յեղջյուրավոր անասունների ամսումը կոլտնտեսություններում անցյալ տարի հասել է 30 տոկոսի, իսկ կոլտնտեսային - գյուղացիական հատվածում, ամբողջությամբ վերցրած՝ 21 տոկոսի: Հորթերի թիվը կոլտնտեսություններում ավելացել է ավելի քան կրկնակի չափով, իսկ ամբողջ կոլտնտեսային - գյուղացիական հատվածում՝ 94 տոկոսով: Վոշխարների ու այծերի թիվը կոլտնտեսություններում ավելացել է 18 տոկոսով, իսկ կոլտնտեսային - գյուղացիական հատվածում, ամբողջությամբ վերցրած՝ 11 տոկոսով: Խոզերի թիվը կոլտնտեսություններում ավելացել է 27 տոկոսով, իսկ վողջ կոլտնտեսային-գյուղացիական հատվածում՝ 118 տոկոսով, քանի վոր կոլտնտեսականների անհատական տնտեսություններում խոզերի թիվն անցյալ տարվա ընթացքում աճել է չորս անգամ:

Այդպիսով, 1935 թվականի ցուցակագրությունը ցույց է տալիս, վոր անասնապահության զարգացումը կոլտնտեսային-գյուղացիական հատվածում և հատկապես կոլտնտեսություններում զգալի քայլ է կատարել դեպի առաջ: Անասնապահության անկումն անցյալի գիրկն է անցել: Առկա չե անասնաբուծության վերելքի սկիզբը, և ընթացիկ տարում մենք ինչպես հարկն և պետք է առաջ մղենք այդ գործը՝ անասնաբուծության վերելքի պետական պլանի հիման վրա, ամեն կերպ ամրացնելով կոլտնտեսային անասնաբուծական ֆերմաները և ոժանդակելով առանձին կոլտնտեսականների

անասունների ու թռչունների թվի ավելացմանը: Խորհրդային կոլտնտեսությունները պետք է հյուսակցությունների կենտրոնի պրենումի կողմից մատնանշված իրենց հատուկ տեղը գրավեն անասնաբուծության այդ վերելքի գործում: Այդ հարցերին համապատասխան կնվիրվեն Հողագործության ժողովուրդի և Խորհրդային ժողովուրդի հատուկ զեկուցումները:

Վոշ միայն անասնաբուծության, այլև հացահատիկային ու տեխնիկական կուլտուրաների բնագավառում, մեր առաջ նոր, ավելի խոշոր խնդիրներ են կանգնած, քան նախորդ տարիներին: Մեր գյուղատնտեսական մեքենաներով, տրակտորներով, կոմբայներով ու ավտոմոբիլներով այնպես, ինչպես յերբեք, և մենք պետք է գյուղատնտեսության վերելքի ել ավելի բարձր տեմպերի հասնենք, քան անցյալ ժամանակաշրջանում:

Շատ չի անցել այն ժամանակվանից, յերբ մենք ստիպված էլինք տասնյակ հախարներով տրակտորներ ներմուծել արտասահմանից: Այդ տրակտորների հենց միայն ներմուծման վրա, վորոնցից մենք 1922—1931 թվականների ընթացքում ներմուծել ենք ընդամենը 86 հազար հատ, մեր պետությունը ծախսել է ավելի քան 200 միլիոն վոսկի ուրբլի, գիտակցելով, վոր այդ իր ժամանակին անհրաժեշտ էր: Պետություն այդ ծախսերը զնահատելու համար, բավական է միայն ասել, վոր անցյալ տարի, յերբ արտասահմանում կասելի յեր մեկ փութ ցորեն վաճառելուց վաստակել 48 կոպեկ վոսկով, իսկ մեկ փութ աչորս վաճառելուց՝ 27 կոպեկ վոսկով, տրակտորների վրա կատարած այդ ծախսը մենք կարող էլինք ծածկել արտասահմանում 500 միլիոն փութ հացահատիկ վաճառելով միայն:

Այն ժամանակից ի վեր գրությունը փոխվել է: Մենք կառուցել ենք սեփական տրակտորային գործարաններ և միայն անցյալ տարի այդ գործարաններում արտադրել ենք 93,5 հազար տրակտոր: Հաշվետու շրջանում մենք գյուղատնտեսությանը (կոլտնտեսություններին ու խորհրդային կոլտնտեսություններին) արդեն տր-

վել ենք մի քանի հարյուր հազար տրակտորներ ու այլ մեքենաներ: 1935 թվականի ընթացքում մենք միայն մեքենատրակտորային կայաններին պետք է տանք 68,5 հազար տրակտոր, 10 հազար ավտոմոբիլ, 14,6 հազար կոմբայն և բազմաթիվ այլ ամենաանհրաժեշտ մեքենաներ ու գործիքներ: Հարկավոր է միայն սովորել լավ ոգտադործել այդ մեքենաները և այն ժամանակ դյուզը կապրի ունենոր, կուշտուրական կյանքով:

Պետութունն իր հերթին հաշվի յեր առնում այն լուրջ դժվարությունները, վորոնց ստիպված յեղան հանդիպել կոլտնտեսություններն սկզբնական շրջանում: Դրանով է բացատրվում այն, վոր միայն ընթացիկ չորս տարվա ընթացքում, կոլտնտեսություններին բաց է թողնվել 262 միլիոն փութ հացահատիկային վարկ: Կուսակցության ու յոսավարության վերջերս հրապարակած վորոշմամբ, վերացվեցին մինչև 1933 թվականի հունվարի մեկն ստացված վարկերի ղեմաց կոլտնտեսությունների ունեցած դրամական սլարտքերը՝ ընդամենը 435,6 միլիոն ռուբլի գումարով: Այս տարիների ընթացքում կոլտնտեսություններին բաց է թողնված 1168 միլիոն ռուբլի փողային վարկ, հատկապես կովազուրկ կոլտնտեսականների համար՝ 73 միլիոն ռուբլի: 4,800 միլիոն ռուբլի բաց է թողնված ՄՏ կայանների կազմակերպման համար: Մենք գիտենք, վոր պետության կողմից կոլտնտեսություններին ցույց տրվող այս ողնությունը կհատուցվի հարյուրապատիկ: (Ծափեր):

1934 թվականն առաջին տարին էր, յերբ կոլտնտեսություններում դյուզատնտեսական աշխատանքների ամբողջ ճակատում զգալի բարելավում նկատվեց. զգալիորեն կրճատվեցին ցանքի ժամկետները, արագացավ հացահատիկային կուլտուրաների բերքահավաքը, աշնանավարը խոշոր քայլ կատարեց ղեպի առաջ. զուտ ցելին սկսեցին հարկ յեղած ուշադրությունը նւլիբել, ծավալվեց հացահատիկային կուլտուրաների քաղհանք. դրան ավելացրեք այն առաջին հաջողությունները, վորոնք ձեռք բերվեցին բերքահավաքի ըն-

թացքում և նրանից հետո տեղի ունեցող կորուստների դեմ պայքարելու գործում, այն ժամանակ հասկանալի կլինի, վոր չնայած ամբողջ Հարավային Ուկրաինայում տեղի ունեցած լուրջ յերաշտին, այնուամենայնիվ մեզ հաջողվեց անցյալ տարի փաստորեն 250—300 միլիոն փութ ավելի հացահատիկ հավաքել, քան բարձր բերք տված 1933 թվականին:

Դյուզատնտեսության մյուս հաջողություններից պետք է նշել դյուզատնտեսության ուժեղացող զարգացումն այսպես կոչված ապառող գոտում և ցորենի զգալի առաջխաղացումը ղեպի նոր շրջաններ՝ ղեպի Մոսկվայի, Իվանովյան, Լենինգրադի, Արևմտյան մարդերը, Գորկու և Հյուսիսային յերկիրները, Բելոռուսիա:

Ներկայումս, բացի անասնաբուծության վերելքից, դյուզատնտեսության ամենակարևոր խնդիրը պետք է համարել հացահատիկային ու տեխնիկական կուլտուրաների բերքատվության բարձրացումը: Բամբակի, վուշի, ճակնդեղի, նաև հացահատիկային կուլտուրաների ներկայիս բերքատվության հետ չի կարելի հաշտվել: Ժամանակն է այդ գործը, ինչպես հարկն է, առաջ մղել, հենվելով կոլտնտեսությունների ու խորհատնտեսությունների մեծ ուժի վրա:

Մեր խորհտնտեսությունները վերջապես պետք է կատարեն դյուզատնտեսության առաջատար ձեռնարկությունների իրենց ղեկը, պետք է վերջնականապես վերացնեն կազմակերպչական թափթիվածությունը, տրված տեխնիկական և պետական մեծ ռեսուրսներ տրված տեխնիկական և պետական մեծ միայն ոգտադործելու անկարողությունը: Ինձ մնում է միայն ոգտադործելու անկարողությունների ղեկավար կազմի պաշտախանատվությունը՝ իրենց հանձնարարված գործի համար:

Գ. Ապրակաբաշանովյան վերելք

1930—1934 տարիների ընթացքում մեզ մոտ ապրանքաշրջանառությունը 20 միլիարդից հասավ 61 մի-

լիարդ ուրբու, այսինքն ավելացավ 3 անգամ: Առե-
տրում մասնավոր հատվածը վերացվել է: Պետական-
կոոպերատիվ առևտրական ցանցն զգալի չափով աճել
է, մասնավորապես արագ կերպով աճել է պետական առե-
տուրը:

Ընկ. Ստալինը տվեց ապրանքաշրջանառության
ծավալման խնդիրների ցայտուն բնութագիրը: Նա ա-
սաց.

«Վորպեսզի յերկրի տնտեսական կյանքը հորդա-
ռատ աղբյուրի նման խիի, իսկ արդյունաբերություն-
նը և գյուղատնտեսությունն արտադրանքի հետագա
աճման համար խիստ ունենան, պետք է մի պայման
ևս լինի, այն է՝ ծավալուն ապրանքաշրջանառություն
քաղաքի ու գյուղի միջև, յերկրի շրջանների ու մար-
զերի միջև, ժողովրդական տնտեսության տարբեր
ճյուղերի միջև: Անհրաժեշտ է, վոր յերկիրը ծածկվի
առևտրական բազաների, խանութների ու կրպակների
հարուստ ցանցով: Անհրաժեշտ է, վոր այդ բազանե-
րի, խանութների, կրպակների կանաչներով ապրանք-
ներն անշաղար շրջանառություն կատարեն արտադրա-
վայրից դեպի սպառողը: Անհրաժեշտ է, վոր այդ
գործին ներդրված լինեն և՛ պետական - առևտրա-
կան ցանցը, և՛ կոոպերատիվ - առևտրական ցանցը,
և՛ տեղական արդյունաբերությունը, և՛ կոլտնտեսու-
թյունները, և՛ մենատնտես գյուղացիները:

Հենց այդ ել կոչվում է մեզ մոտ խորհրդային
ծավալուն առևտուր, առևտուր առանց կապիտալիստ-
ների, առևտուր առանց սպեկուլյանտների: Ինչպես
տեսնում եք, խորհրդային առևտրի ծավալումն այն
հրատապ խնդիրն է, վորն առանց լուծելու հնարավոր
չէ ավելի առաջ շարժվել»:

Ընկ. Ստալինի ցուցումներն առանձնապես մեծ
նշանակություն են ստանում հացի քարտային սխտե-
մի վերացման վերաբերյալ վերջին վորոշումներից հե-
տո: Այժմ գործնականորեն ստուգվում է խորհրդային
պետության ստեղծած առևտրական սխտեմի ընդունա-

կուլթյունը՝ լուծելու ապրանքաշրջանառության ծա-
վալման հերթական խոշորագույն խնդիրները:

Պետական ու կոոպերատիվ առևտրում աշխատող
մեր ընկերները պետք է վոր թողնեն շատ սովորույթ-
ներ, պետք է վոր վորոշ բաներ կրկին լրջորեն սովո-
րեն: Նրանք այդ բոլորը կարող են անել միմիայն այն
դեպքում, յերբ հասկանան նախկին բաշխիչ սխտեմի
թերությունները և հաշվի առնեն սպառողի ձայնը,
յերբ ռզարագործեն վերջին տարիներս զարգացած ա-
զատ վաճառքի լավագույն տարրերը և մեր առևտուրը
դարձնեն իրոք կուլտուրական, խորհրդային պետու-
թյանն արժանի:

Դ. Տեմսպարսի վեկելի

Հաշվետու շրջանում յերկաթուղիների բեռնաշր-
ջանառությունն ավելացավ 32 տոկոսով, իսկ ջրային
տրանսպորտին՝ 27 տոկոսով: Չնայած բեռնաշրջանա-
ռության հիշյալ աճմանը, այնուամենայնիվ այդ թվե-
րը վկայում են, վոր տրանսպորտը մեծ չափով հեռ
է մնում ժողովրդական տնտեսության աճումից: Դրա
չնդհիվ տրանսպորտը դարձել է մեր տնտեսության
ամենանեղ տեղը:

Թվում է, վոր մի տարի առաջ կուսակցության
17-րդ համագումարը լուրջ նախադեռաացում արեց մեր
տրանսպորտի աշխատողներին, բայց չի կարելի ասել,
վոր տրանսպորտայինները հասկացել են այդ նախա-
դեռաացման նշանակությունը:

Այդ ժամանակից ի վեր, մենք կարողացանք վո-
րոշ չափով բարելավել յերկաթուղային ու ջրային տը-
րանսպորտի աշխատանքը: 1934 թվականի ընթացքում
յերկաթուղիների բեռնաշրջանառությունն ավելացավ
17 տոկոսով, մինչդեռ նախորդ տարում ավելացել էր
մի տոկոսից ել պակաս չափով. սակայն փոխադրում-
ների պլանը յերկաթուղում սխտեմատիկաբար վիժում
է: Յերկաթուղիների ցանցով վազոնների կատարած
ընդհանուր յերթեկուլթյան մեջ պարապ վազոնների

վազըի առանց այն ել մեծ տոկոսը վոչ միայն չնվազեց, այլ նույնիսկ ավելացավ՝ համեմատած նախորդ տարվա հետ: Մենք ամեն որ տեղեկություններ ենք կարգում առանձին յերկաթուղիների աշխատանքի մասին և տեսնում ենք, վոր նրանց աշխատանքի յերեւումները դեռ չեն դադարել: Կադրերի ամրացման և վորակի բարձրացման գործը դանդաղ է առաջ գնում: Յերկաթուղիներում շատ դեպքերում պատշաճ կարգապահություն դեռ չկա: Այժմ տրանսպորտն ամենից ավելի կարիք ունի իր աշխատողների ամբողջ մասսայի միահամուռ աշխատանքի և մանավանդ իսկական բոլշևիկյան դեկավարության:

1935 թվականը պետք է դեպի լավը կատարվող իսկական բեկման տարի հանդիսանա յերկաթուղային տրանսպորտի աշխատանքում: Խորհուրդների համագումարը պետք է պահանջի այդ բեկումը բոլոր յերկաթուղայիններից ու նախ և առաջ հրամանատար կազմից՝ Հաղորդակցության ճանապարհների ժողկոմատից: Կուսակցությունը և կառավարությունն իրենց ամենալուրջ խնդիրն են համարում հոգ տանել տրանսպորտի և տրանսպորտայինների կարիքների մասին: Այդ տեսակետից քիչ գործ չի արվել անցյալ տարի:

Այս տարի տրանսպորտը նոր, խոշոր միջոցներ է ստանում պետութային իր շինարարութային ու տեխնիկական վերակառուցման համար: Շարժական կազմը, վորը չափազանց հետ է մնացել ժամանակակից պահանջներից, գլխալի չափով ավելանալու յե: Այդ ցույց է տալիս թեկուզ այն, վոր ապրանքատար վագոնների արտադրությունը, համեմատած անցյալ տարվա հետ, ավելանալու յե 2,7 անգամ: Տրանսպորտի արտադրական — տեխնիկական բազան ամրացնելու ամբողջ խնդրին այժմ պետք է նվիրել այն ուշադրությունը, վորը պահանջում են յերկրի ամենակենսական կարիքները:

Իսկ այդ բոլորն արդյունք կտա այն դեպքում, յեթե յերկաթուղայինները, միաձուլված մի կոլեկտի-

վում՝ գործին ցուցաբերվող դիտակից վերաբերմունքով և աշխատանքային յերկաթակուռ կարգապահությամբ, առանց ձեռքը ծալելու մարտնչեն տրանսպորտը բարելավելու համար: Այժմ անհրաժեշտ չեմ համարում ավելի մանրամասնորեն խոսել անցյալ շրջանի ժողովրդական տնտեսութային զարգացման մասին, մանավանդ վոր Խորհուրդների Մոսկվայի համագումարում ընկ. Կուլբեկի տված զեկուցման մեջ, վորը դեռ նոր է հրապարակվել, պերճախոս թվերով տրված է մեր տնտեսական աճման պարզորոշ պատկերը:

Ամփոփենք արդյունքները: Չնայած, վոր ժողովրդական տնտեսութային առանձին, ներառյալ նաև չափազանց կարևոր, ճյուղերում գոյություն ունեն լուրջ թերություններ, այնուամենայնիվ յերկիրն այս տարիներ ընթացքում անչեղորեն առաջ է գնացել, ամրացնելով իր բոլոր դիրքերը: Խորհրդային Միության տնտեսական գորությունն աճեց վիթխարի չափով, իսկ ժողովրդական տնտեսութային բոլոր ճյուղերի այժմ ծավալվող տեխնիկական վերակառուցումն ստեղծում է արտադրական այնպիսի բազա, վորն արժանի յե աշխարհիս ամենաառաջավոր յերկրին:

Ընկ. Ստալինը, կուսակցութային 17-րդ համագումարում, հանրադուարի բերելով Խորհրդային իշխանութային աշխատանքի արդյունքները, ասել է. «Մենք արդեն կառուցել ենք սոցիալիստական հասարակութային հիմքը ԽՍՀՄ-ում, մեզ մնում է միայն պսակել այն վերնաշենքերով, — անտարակույս՝ ավելի հեշտ գործ, քան սոցիալիստական հասարակութային հիմքի կառուցումը»:

Վոչ վոք չի կարող հերքել այդ հայտարարությունը: Սոցիալիստական հասարակութային հիմքը ԽՍՀՄ-ում կառուցված է և կառուցված է հաստատուն կերպով: (Ծափեր):

Մենք հասանք ժողովրդական տնտեսութային մեծ վերելքին, վորովհետև նրա զարգացման համար սոցիալիստական հիմք ստեղծեցինք: Վերջին շրջանի առաջնադժվարին խնդիրը՝ կոլեկտիվացման խնդիրը,

մենք հիմնականում լուծեցինք: ԽՍՀՄ-ում վոչինչ չմնաց կապիտալիստական տնտեսությունից: Գյուղի մանր - սեփականատիրական տնտեսության մնացորդները վճռական դեր չեն խաղում (не делают погоды) Այդ նույն համագումարում իր տված զեկուցման մեջ ընկ. Ստալինը հայտարարել էր լրիվ հիմունքով, վոր «սոցիալիստական տնտեսաձևը հանդիսանում է անրա-ժան տիրապետող և միակ հրամանատար ուժն ամբողջ ժողովրդական տնտեսության մեջ»:

Մեր յերկրում սոցիալիզմը հաղթանակ տարավ: Այդ հաղթանակը ձեռք է բերվել ՆԵՊ-ի հիման վրա, վորը ղեկավար բուրժուազիայի կողմը տատանվող ոպորտունիստների համար թվում էր միայն նահանջի քաղաքականություն, իսկ բուլշևիկների ձեռքին դարձավ սոցիալիզմի հաղթանակի լծակը: Բայց վորքա՞ն հեռու յենք դնացել մենք այն դրությունից, յերբ մտցրվում էր ՆԵՊ-ը, յերբ կապիտալիստական բաղձաթիվ տարրեր դեռ ապրում էին մեր իրավակարգի ծակուծուկերում, մասնավանդ գյուղում: Մենք այժմ ել դեռ չենք վոչնչացրել ՆԵՊ-ը, քանի վոր նույնիսկ կապիտալիստական տարրերը վերացվելուց հետո, մեզ մոտ կան միլիոնավոր մենատնտեսներ՝ իրենց մասնավոր տնտեսությամբ, և քանի վոր վորոշ ղեկավերում նույնիսկ կոլտնտեսականները հանդես են գալիս չուկայում, վորպես իրենց արտադրանքի մասնավոր վաճառողներ: ՆԵՊ-ն իր վերջին աստիճանում դեռ ապրում է, չարունակելով իր աշխատանքը հոգուտ սոցիալիզմի: Դեռ ավելին: Մեր տնտեսական զարգացման այնպիսի փորձված գործիքները, ինչպիսին են առևտուրը և փողը, վորոնք վերցրել ենք մենք բուրժուական հասարակության զինանոցից և հարմարեցրել ենք խորհրդային իշխանության կարիքներին, դեռ ապրելու յե յերկար ժամանակ և կատարելու յե սոցիալիզմի համար ամենակարևոր գործը:

Սակայն վերհիշեք մեծ Լենինի խոսքերը, ասված 1922 թ. վերջերին. «Մենք սոցիալիզմը քաջ ենք տվել ու մտցրել առօրյա կյանքի մեջ, և այստեղ պետք է

այն քննենք: Ահա թե ինչն է կազմում մեր որվա խնդիրը: ահա թե վորն է մեր դարաշրջանի խնդիրը: Թույլ տվեք ինձ վերջացնել վստահություն արտահայտելով, վոր վորքան ել դժվար, վորքան ել նոր է այդ խնդիրը, մեր նախկին խնդրի հետ համեմատած, վորքան ել մեծ դժվարություններ պատճառի մեզ, մենք բոլորս միասին, վոչ թե վաղը, այլ մի քանի տարում մենք բոլորս միասին կլուծենք այդ խնդիրը, ինչ դեռ նով ել լինի, այնպես, վոր նեպական Ռուսաստանից ծնունդ կառնի սոցիալիստական Ռուսաստանը»:

Այդ խոսքերում արտահայտված են խորագույն մտքեր մեր հեղափոխության մասին և դրված է պրոլետարական հեղափոխության գլխավոր խնդիրը, «նեպական Ռուսաստանը դարձնել սոցիալիստական Ռուսաստան»: Այդ խոսքերում մենք տեսանք Լենինի հիմնական պատգամը կառուցման ամբողջ գործը ղեկավարող մեր կուսակցության համար:

Յեվ ահա այժմ մենք կարող ենք ասել՝ նեպական Ռուսաստանը դարձել է սոցիալիստական Ռուսաստան: (Բուռն ու յերկարատև ծափեր): Մեր յերկիրը վերափոխվեց: Լենինի առաջադրած այդ մեծ խնդիրը հիմնականում իրագործվեց: Այն յերգումը, վորը 11 տարի առաջ տվել էր ընկ. Ստալինը մեզանից հեռացող Լենինին, կատարվեց: (Բուռն ու յերկարատև ծափեր):

Այս է այն հիմնական յեզրակացությունը, վորը կարող ենք անել մենք անհողդող կերպով:

2. ՅԵՐԿՐԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՅՎԱԾՔՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎԱԾ ԿԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆԵՐԸ ՅԵՎ ՄԵՐ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

«Նեպական Ռուսաստանի» վերափոխումը «սոցիալիստական Ռուսաստանի» իր արտահայտությունը դրտավ մեր յերկրի սոցիալական կառուցվածքի փոփոխման մեջ:

Յեկեք ավելի խորը գիտենք սոցիալական այն փոփոխությունները, վորոնք մտցրեց պրոլետարական

հեղափոխութիւնը: Համապատասխան տվյալներ վեր-
ցրել եմ մեր Ժողովրդական Տնտեսութեան Հաշվառ-
ման Կենտրոնական Վարչութիւնից Ս. Մ. Ս. Մ. Մ. Մ.
Վորտեզ, ընկ. Կրավալի ղեկավարութեամբ, բացառիկ
արժեք ունեցող աշխատանք ե կատարված:

Ահա այդ հարցին վերաբերյալ հիմնական տվյալ-
ները:

1. Ազգաբնակչւթյան դասակարգային կազմը 1913 թվականին
(ԽՍՀՄ-ի սահմաններում յեղ 1928—1934 թվականներին

Ազգաբնակչւթյան դասակարգերը	Ազգաբնակչւթյան թիւը հազար հոգով		
	1913 թ.	1928 թ.	1934 թ. առ 1 հուլ.
I. Պրոլետարիատ (բանվորները, ծա- ռայողները, ինժեներ-տեխնիկ աշխատող- ները և պրոլետարական մշակող- ականութիւնը)	23300	26343	47118
Այդ թվում՝			
Ա. Ինդուստրիալ պրոլետարիատը և ծառայողները (արդյունաբերութիւնը, տրանսպորտ, շինարարութիւն, սո- ցիալ կուլտուրական հիմնարկներ և պե- տական)	17300	24124	41751
Բ. Գյուղատնտեսական պրոլետարիատը	6000	2219	5367
II. Կոլտնտեսականներ, կոոպերացված տնայնագործները և արհեստավորները	2իյե- դել	4406	77037
III. Մենասնես գյուղացիները (առանց կուլակների), չկոոպերացված աշխատա- վոր տնայնագործները և արհեստավոր- ները	90700	111131	37902
IV. Բուրժուազիան (կալվածատերերը, քաղաքային մանր ու խոշոր բուրժուա- զիան, առևտրականները և կուլակները)	22100	6301	174
Վորոնցից կուլակներ՝	17100	5618	149
V. Մնացած ազգաբնակչւթյունը (ուսա- նողներ, բանակ, թոշակառուներ և այլն)	3200	3671	5769
Ամբողջ ազգաբնակչւթյունը	139300	152352	168000

Մեր յերկրի ամբողջ ազգաբնակչւթյունը (ԽՍ-
ՀՄ-ի սահմաններում) 1913 թվականին հաշվում էր
139,3 միլիոն հոգի: Հոկտեմբերյան հեղափոխութիւ-
նից տասը տարի հետո նա հասավ 152,4 միլիոն հո-
գու: Վերջապես, 1934 թ. սկզբին նա կազմում էր
168 միլիոն հոգի: Թվերը ցույց են տալիս, Վոր վեր-
ջին տարիներս մեր յերկրի ազգաբնակչւթյունն աճել է
առաջվանից ավելի արագ տեմպով: Դա Խորհրդային
Միութեան հարաճուն աճման ուժի կարևորագույն վը-
կալութիւններէից մեկն է:

Այժմ վերցնենք առանձին դասակարգերը:

Կսկսեմ բանվոր դասակարգից:

Ռուսաստանում պրոլետարական ամբողջ ազգա-
բնակչւթյունը, ներառյալ նաև գյուղատնտեսական
բանվորներն իրենց ընտանիքներով, 1913 թվականին
կազմում էր 23,3 միլիոն հոգի: 1928 թվականին, ա-
ռաջին հնգամյակի սկզբին, նա կազմում էր 26,3 մի-
լիոն հոգի, իսկ 1934 թվականի սկզբներին կազմում
էր 47,1 միլիոն հոգի, այսինքն՝ համեմատած 1913
թվականի հետ, պրոլետարական ազգաբնակչւթյունն
ավելացել է յերկու անգամ: (Ծափեր):

Գյուղացիութեան մեջ, ինչպես գիտեք, տեղի ու-
նեցան ավելի լուրջ փոփոխութիւններ: Գյուղացիա-
կան ազգաբնակչւթյունը (առանց կուլակների), տը-
կան ազգաբնակչւթյունը (առանց կուլակների), ա-
ռաջին հնգամյակի սկզբին, նա կազմում էր 26,3 մի-
լիոն հոգի, իսկ 1934 թվականին հասավ 90,7 միլիոն հոգու: 1928
թվականին գյուղացիութեան ազգաբնակչւթյունը
ավելի քան յոսսել գյուղացիութեան մասին, առանց բա-
ժանելու գյուղացիութեանը կոլտնտեսականների ու
մենատնտեսների: 1928 թվականին կոլտնտեսական
գյուղացիները, կոոպերացված տնայնագործները և
արհեստավորները հետ միասին, ղեռ փոքր մեծու-
թիւն էին ներկայացնում, նրանք կազմում էին 4,4
թիւն հոգի, մինչդեռ մենատնտես գյուղացիները
միլիոն հոգի, մինչդեռ մենատնտես գյուղացիները
(առանց կուլակների) կազմում էին 111,1 միլիոն հո-
գի: Միանգամայն այլ դրութիւն ունենք մենք 1934
թ. սկզբներին: Այն ժամանակ գյուղացիների և կոլ-

տնտեսականների թիվն արդեն հասել էր 77 միլիոն հոգու, իսկ մենատնտես գյուղացիների թիվը՝ 37,9 միլիոն հոգու։ Գյուղացիների ճնշող մեծամասնությունն արդեն մտել էր կոլտնտեսությունների։ Այդ ժամանակից ի վեր մենատնտեսների թիվն ավելի զգալի չափով կրճատվեց և ներկայումս նրանք մնացել են մոտավորապես ամբողջ գյուղացիական ազգաբնակչության մեկ հինգերորդ մասի չափով։

Այժմ տեսեք, թե ինչ կատարվեց բուրժուական դասակարգի նկատմամբ, ներառյալ կարճատևությունը, խոշոր ու մանր քաղաքային բուրժուազիան, վաճառականներն ու կուլակները։ 1913 թվականին նրանք մեծ ուժ էին ներկայացնում։ Նրանց ընդհանուր թիվը հասնում էր 22,1 միլիոն հոգու, նրանցից կուլակությունը կազմում էր 17,1 միլիոն հոգի։ Սակայն նրանց ղեմ ուղղված Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը, իր առաջին տասնամյակում, ինչպես հարկն է ավելեց սոցիալական այդ խավը և այդ խավից շատերն սկսեցին ներծծվել սոցիալական մյուս խմբակների մեջ։ Այդպես՝ 1928 թվականին նրանցից մնացել էր միայն 6,8 միլիոն հոգի, վորոնցից 5,6 միլիոն հոգին վերաբերում էր կուլակությանը։ 1934 թվի սկզբներին բուրժուական տարրերը մեզ մոտ մնացել էին միայն վորպես մի հիշողություն։ Ժողովրդական Տնտ. Հաշվ. կենտրոնական վարչության հաշվով, այն ժամանակ նրանք կազմում էին 174 հազար հոգի, գլխավորապես կուլակության մնացորդներից։

Մնացած ազգաբնակչությունը, պարունակելով ուսանողներին, բանակը, թուշկառուներին և այլն, 1913 թվականին կազմում էր 3,2 միլիոն հոգի, 1928 թվականին՝ 3,7 միլիոն հոգի, 1934 թվականին՝ 5,7 միլիոն հոգի։

Այդ տեղաշարժերի շնորհիվ, մեր յերկրի ազգաբնակչության հիմնական սոցիալական խմբակների հարաբերությունը փոխվեց հետևյալ ձևով.

2. Ազգաբնակչության դասակարգային կազմը 1913 թվ. (ԽՍՀՄ-ի ստիմաններում) լիվ 1928 — 1934 թվականներին

Ազգաբնակչության դասակարգային կազմը հազված հոգու. ներս, հետվյալ տարիների համագումարի նկատմամբ			
	1913 թ.	1928 թ.	1934 թ.
I. Պրոլետարիատը (բանվորները, ծառայողները, ինժեներա-տեխն. աշխատողները և պրոլետարական մյուս ազգաբնակչությունը)			
Վորից	16,7	17,3	28,1
Ա. Ինդուստրիալ պրոլետարիատը և ծառայողները (արդյունաբերության տրանսպորտ, շինարարություն, սոցիալ-կուլտուրական հիմնարկներ և պետապարտ)	12,4	15,8	24,9
Բ. Գյուղատնտեսական պրոլետարիատը	4,3	2,9	3,2
II. Արհեստականները և կոոպերացված տնայնագործներն ու արհեստավորները	2,1	2,9	45,9
III. Մենասնես գյուղացիները (առանց կուլակների) և չկոոպերացված աշխատավորները, տնայնագործներն ու արհեստավորները	65,1	72,9	22,5
IV. Բուրժուազիան (կալվածատերերը, խորը ու մանր քաղաքային բուրժուազիան, վաճառականները և կուլակները)	15,9	4,5	0,1
Վորից կուլակներ	12,3	3,7	0,9
V. Մյուս ազգաբնակչությունը (ուսանողները, բանակը, թուշկառուները և մյուսները)	2,3	2,4	3,4
Ընդամենը	100	100	100

Պրոլետարական ազգաբնակչությունը 1913 թվականի 16 տոկոսից 1934 թվականի սկզբին հասավ 28,1 տոկոսի։ Գյուղացիական աշխատավոր մասսայից առանձնացան կուլտնտեսական գյուղացիները, վորոնք 1934 թվականի սկզբին արդեն կազմում էին յերկրի ամբողջ ազգաբնակչության 45,9 տոկոսը, իսկ այժմ կազմում են մեր ազգաբնակչության կեսից ավելի։ Մենատնտես գյուղացիները 1934 թվի սկզբին կազմում էին միայն 22,5 տոկոս, իսկ այժմ այդ խավը կրճատվեց ավելի զգալի չափով։ Յերկրի բուրժուական

մասը, վորը 1913 թվականին կազմում էր ազգաբնակչության 15,9 տոկոսը, ինչպես հայտնի չէ, վերացված է, իսկ այդ պարոններին՝ վոմանք պարզապես դուրս են չպրտված սահմանից այն կողմը։ Առաջ բուրժուական խավին պատկանող մարդկանց վորոշ մասը կաբողացավ ըմբռնել կատարված անցքերը և իր տեղը գտնել նոր կյանք կառուցող աշխատավորների շարքերում։ Սակայն այդ չի նշանակում, թե քիչ են մնացել բուրժուազիայի հետնորդներ՝ այդ բոլոր աղնվականների, վաճառականների, գործարանատերերի ու կուլակների վիժվածքները, վորոնք հարմար չեն համարում իրենց ներկա կյանքը։ Յեւ այդ մենք պետք է հիշենք։

Այդպիսով, յեթե նույնիսկ վերցնենք սոցիալական յերկու խմբակներ՝ բանվորներին և կոլտնտեսականներին, ապա նրանք արդեն 1934 թվականի սկզբներին կազմում էին յերկրի ամբողջ ազգաբնակչության 74 տոկոսը։ 1935 թվի սկզբներին բանվորները, կոլտնտեսականների հետ միասին, կկազմեն ամբողջ ազգաբնակչության ավելի քան յերեք քառորդ մասը։

Այդ բոլոր ավյալներն սկզբունքային մեծ նշանակութուն ունեն և արժանի յեն լուրջ ուսումնասիրման։ Նրանք ցույց են տալիս, վոր մեր յերկրի ազգաբնակչության գերակշռող մասսան իր կյանքն անխղճորեն կապել է սոցիալիզմի հետ, վոր մենք իրոք առաջ ենք շարժվում այն ուղիով, վորը տանում է դեպի անդասակարգ սոցիալիստական հասարակութունը։ (Ծափեր)։

Ձի կարելի մոռանալ այն մասին, թե ինչպիսի վորութուններ են կատարվում հենց իրենց, խորհրդային Միության մեջ հիմնականը հանդիսացող դասակարգերում։

Մեր բանվորն արդեն հին բանվորը չէ, նա արդեն արտադրության միջոցներից գուրկ, այլ դասակարգի համար, շահագործողների դասակարգի համար աշխատող պրոլետարը չէ։ Դա այն դասակարգն է, վորը գիտակցում է իր նշանակութունը, թե նա արդյունա-

բերության և ամբողջ յերկրի տերն է։ Մյուս կողմից բանվորների կազմի մեջ մտել է վոչ-պրոլետարական տարրերի վորոշ մասը։ Մեր կոլտնտեսականն արդեն այն հին, ծեծված դյուղացին չէ, վորն անհուսալի կերպով քաշ էր տալիս իր բուծը և անվերջ աքացի յեր ստանում պետերից։ Փոխվում են նաև մեր ծառայողները, ինժեներները, ինտելիգենցիան։

Սոցիալական այդ վորոխություններն արդեն դրսևորվում են ամբողջ կյանքում։ Այստեղ առանձնապես կարևոր է մատնանշել նրանց դրական նշանակությունը տնտեսական գործերի համար։

Մեզ մոտ դեռ ցածր է աշխատանքի արտադրողականությունը, բայց նա աճում է։ Աշխատանքի արտադրողականության աճումը դարձել է այն գլխավոր ուժը, վորն առաջ է շարժում մեր տնտեսությունը։ Մեզ մոտ հաճախ դեռ վատ վիճակի մեջ է աշխատանքային գիացիայինան, բայց մենք և այլտեղ հաջողություններ ունենք։ Վերջին տարիներս մենք վորոշ չափով կրճատեցինք ձեռնարկությունների բանվորների և ծառայողների պարապուրդները։ Յեւ այնպիսի յերեույթները, ինչպես սիւք պարապուրդներն են, այժմ մենք պետք է կատարելապես վերջ տանք։ Մեզ մոտ դեռ հաճախ գործարաններում, աշխատանքային յոթ ժամից աշխատում են 5—6 ժամ, իսկ յերբեմն ավելի պակաս։ Բայց դրա համար շատ ավելի մեծ չափով, քան բանվորներն ու բանվորուհիները, պատասխանատու յենք մենք, մենք ղեկավարներս, վոր ինչպես հարկն է վարդի չենք բերել արտադրության կազմակերպումը։

Ամբանում են նաև մեր կոլտնտեսությունները՝ կոլտնտեսականի այն գիտակցության հետ միասին, թե անհրաժեշտ է իսկական աշխատանքային գիացիայինա և լուրջ հոգատարություն հանրային կոլտնտեսական շահերի համար։ Սոցիալիստական մրցակցությունն ընդգրկել է տասնյակ միլիոնավոր բանվորների ու կալտնտեսականների և ամենացայտուն կերպով արտահայ-

տում եւ աշխատավորների գիտակցութեան աճումը մեր
յերկրում :

Աշխատավորների ամբողջ կենցաղում եւ արմատա-
կան փոփոխութեաններ կատարվեցին դեպի լավը :

Հինգ տարի յետ արդեն, վոր մեզ մոտ դործադրու-
թյուն չկա: Մեզ համար թերեւս հեշտ եւ մոռանալ բան-
վոր դասակարգի այդ չարիքը, սակայն ՈՍՀՄ-ի սահ-
մաններից դուրս դանդաղ բանվորների կյանքն ամեն
որ հիշեցնում եւ մեզ, թե վորքան հեռու յենք դնացել
մենք կապիտալիստական ճնշող կարգերից :

Բանվորների աշխատավարձը մեզ մոտ աճում եւ,
եւ այժմ, հացի քարտերը վերացվելուց հետո ու խոր-
հրդային ուղիին ամրացվելու կապակցութեամբ, նրա
ունալ բովանդակութեանն ավելի արագորեն եւ բարձ-
րանալու :

Պետութեանը բացառիկ հոգատարութեան եւ ցու-
ցաբերում բանվորների սննդին, եւ այստեղ մենք զգալի
նվաճումներ ունենք: Աճում են բանվորների ու ծառա-
յողների սոցիալական ապահովագրութեան բոլոր տե-
սակները, ներառյալ սանատորիաները եւ հանգստյան
տները, վորոնցից վոչ մի տեղ չեն ոգտվում բանվոր-
ները, բացի Սորհրդային Միութեանից :

Կոլտնտեսութեանների ամրացման հետ միասին,
խիստ կերպով դեպի լավն եւ փոխվում գյուղի աշխա-
տավորների կենցաղը: ՌՍՖՍՀ-ի, Ուկրաինայի եւ Բե-
լոռուսիայի 83 հազար կոլտնտեսութեանների հետադո-
տումը, վորը կատարվեց անցյալ տարվա վերջերին,
թվերով ցույց տվեց, թե ինչպես դեպի վեր եւ բարձ-
րանում կոլտնտեսական գյուղը: Բավական եւ, յեթե ա-
սենք, վոր այդ 83 հազար կոլտնտեսութեաններում յու-
րաքանչյուր կոլխոզային տնտեսութեանը տրվող հա-
ցահատիկի քանակը 1932 թվականի 5,5 ցենտներից
1934 թվականին հասավ 10,9 ցենտների: Կրկնապատիկ
ավելացում: Աճում եւ նաեւ կոլտնտեսութեանների մյուս
տրտադրանքը եւ նրանց փողային յեկամուտը: Գնալով
ավելի մեծ թվով կոլտնտեսականներ սկսում են ապ-
րել ունեւոր եւ կաւտուրական կյանքով: Հարցրեք դրա

մասին թեկուզ Կարադինո-Բալիարյան մարզի կոլտն-
տեսականներին եւ, Էհարկե, վոչ միայն այդ մարզի
կոլտնտեսականներին: Մինչդեռ կապիտալիստական
յերկրներում եւ իմպերալիզմի ճնշման տակ դանդաղ
գաղութներում ու կիսագաղութներում հարյուր մի-
լիոնավոր գյուղացիներին բղկտում եւ ճգնաժամը
չատ գյուղական աշխատավորներ սովամահ են լինում,
մեր գյուղերում վերջ եւ տրված աղքատութեանը եւ աղ-
նիվ աշխատավորի համար ճանապարհ եւ բացված դե-
պի լավ կյանքը:

Մեր յերկրում կենցաղային պայմանների արմա-
տական բարելավման ցուցանիշն եւ հանդիսանում աշ-
խատավորների առողջութեան ամրացումը:

Վորքան եւ թերութեաններ ունենան մեր բուժա-
կան հիմնարկները, այնուամենայնիվ աշխատավորների
համար նրանց ունեցած այժմյան նշանակութեանը չի
կարելի համարեալ մինչ-հեղափոխական անցյալի հետ:
Բավական եւ, յեթե ասենք, վոր բանակ կանչված բան-
վորների բժշկական քննութեանը Մոսկվայում, Լենին-
գրադում, Մոսկվայի ու Իվանովոյի մարզերում, Գոր-
կու յերկրում եւ Ուկրաինայում ապացուցեց, վոր նը-
րանց միջին քաշը վերջին վեց-յոթ տարում ավելացել
եւ 1—2 կիլոգրամով, իսկ կրծքի վանդակի շրջագիծն
ավելացել եւ 1,5 սանտիմետրից մինչեւ 2,5 սանտի-
մետր: Թող մեզ նույնպիսի տվյալներ բերեն արտա-
սահմանի դրութեան մասին: Բայց մենք հենց պետք եւ
վոր ամրակուռ մարտիկներ ունենանք Սորհրդային
իշխանութեան համար: (Ծափեր):

Կուսակցութեանը եւ կառավարութեանն անհրա-
ժեշտ գտան ընթացիկ տարում զգալի չափով ավելաց-
նել հիվանդանոցների եւ ամբողջ բուժկադմի աշխատա-
վարձի ծախսերը: Մենք ուզում ենք, վորպեսզի առող-
ջապահութեան դործն ավելի արագ առաջ գնա, վոր-
պեսզի աշխատավորութեան առողջութեանն ամրանա,
եւ վորպեսզի մեզ մոտ ավելի մեծ թվով խորհրդային
հակմներ ծնվեն: (Յերկարատեւ ծափեր):

Մենք առաջ ենք ընթանում, սակայն մեր կենցա-

դային կարիքները դեռ հեռու յեն ինչպես հարկն է բար-
վարարվելուց: Մեզ մոտ, որինակ, շատ ճեղքվածքներ
կան բնակարանային գործում և այդ գործն ամենա-
լուրջ ուշադրություն է պահանջում: Մեզ մոտ հետ և
մնացել կոմունալ տնտեսությունը, և միայն քաղաքնե-
րի փոքր մասը, Մոսկվայի գլխավորությամբ, արդեն
ինչպես հարկն է ձեռնամուխ և յեղել գործի: Հաճախ
մեզ մոտ պակասում են ամենահարկավոր ապրանքներն
ու մթերքները՝ ինչպես քաղաքում, այնպես էլ գյու-
ղում: Սակայն չի կարելի մոռանալ, վոր մենք շատ
հնարավորություններ ունենք այդ գործը բարելավելու
համար: Բայց մենք դեռ բավականաչափ հմտորեն չենք
ոգտագործում այդ հնարավորությունները: Առաջ մեզ
չեն ամփոփեցրել այդ: Սակայն այժմ մենք նոր կյանքի
կառուցման մեծ ուսումն ենք անցնում: Մենք չափա-
զանցություններ չենք ուղղում և չենք առում, թե
ԽՍՀՄ-ն արդեն հարուստ յերկիր և, սակայն Խորհրդ-
դային Միության աշխատավորները դիտեն, վոր մեր
յերկիրը հարստանում է:

Վորդեսպի գտնվենք այն խնդիրների բարձրության
վրա, վորոնք դրել է մեր առջև պրոլետարական հեղա-
փոխությունը, մեզ անհրաժեշտ է կուլտուրական շի-
նարարության բարձր վերելք: Մեր ուժն այն է, վոր
այդ դարձել է աշխատավորների լայն մասսաների գե-
տակցությունը: Կուլտուրայի ծարավը, ձգտումը դե-
պի գիտությունն ու արվեստը՝ աճում են մասսաներում,
դարձնելով մեծ քանակությամբ նոր ուժեր ու տա-
ղանդներ: Աճում է Խորհրդային Միության փողո-
վորները կուլտուրան, աճում է Խորհրդային հիմքի
վրա՝ ազգային գույների ճոխ փետուրներով: Ինչ էլ
քարոզվի անդրադեա նացիոնալիստական ու գերնացիո-
նալիստական տեսություններում, մեզ մոտ վերջին
գյուղացին էլ տեսնում է, վոր ազգային կուլտուրայի
ծաղկման ուղին գտնվել է Խորհրդային Սոցիալիստա-
կան Հանրապետությունների Միության մեջ, վորը
նոր կյանք է կառուցում ինտերնացիոնալիզմի գրոշի
տակ: (Ծափեր):

Մենք աչք չենք փակում այն բանի հանդեպ, վոր
մեր դպրոցները չափից ավելի լիքն են և մենք պետք է
արագորեն վերջ տանք յերկհերթ, առավել ևս յեռա-
հերթ պարապմունքներին: Մեք մեր աչքերը չենք փա-
կում նաև մեր բարձրագույն ուսումնական հաստա-
տությունների թերությունների հանդեպ, սակայն դի-
տենք, վոր վերջին շրջանում այնտեղ գործն զգալի չա-
փով բարելավվել է, և մենք պետք է ավելի ուժեղ թա-
փով աշխատենք նույն ուղղությամբ: Մենք պետք է
ուժեղացնենք մեր հոգատարությունն ուսուցչի և գիտ-
նականի նկատմամբ, ինչպես և անդիպլոմ գյուտարա-
րի նկատմամբ:

Խորհրդային իշխանության անցած շրջանի մեծ
հաջողությունը պետք է համարել հին ինտելիգենցիա-
յի մեջ դեպի սոցիալիզմ կատարված շրջադարձը:
Առանց տատանումների, առանց վազվզելու և այս ու
այն կողմն անցնելու չկատարվեց այդ բեկումը: Սա-
կայն վերցրեք հին ինտելիգենցիայի, ուսուցչության,
վերջապես՝ գրողների ու արվեստի աշխատողների
հիմնական մասսան և ձեզ հասկանալի կլինի անցյալ
տարի Մոսկվայում տեղի ունեցած Խորհրդային գրող-
ների համագումարի քաղաքական նշանակությունը,
մի համագումար, վորը ցայտուն կերպով արտացոլեց
մեր ինտելիգենցիայի մեջ դեպի լավը կատարված այդ
բեկումը:

Բայց թերևս վոչնչի հետ չի կարելի համեմատել
կուսակցության և Խորհրդային իշխանության այն հա-
ջողությունը, վորն ունենք մենք նոր ինտելիգենցիա
և մանավանդ տեխնիկական կադրեր ստեղծելու գոր-
ծում: Արդեն առաջին տարին չե, վոր շատ գործա-
րանների, ինչպես և կոլտնտեսությունների բախտը
տնորինում են այն յերիտասարդ կադրերը,
վորոնք աճել են Խորհրդային ողով և ջանասեր կեր-
պով գործնական փորձ են կուտակում: Մի շարք տա-
րիների ընթացքում կուսակցությունն այդ խնդրի վրա
կենտրոնացրել է բանվոր դասակարգի ուշադրությու-
նը: Յեվ թեպետ գլխավոր արդյունքները դեռ մեկ

առաջն են, այնուամենայնիվ նոր սերունդն արդեն մեծ ուժ է դարձել արտադրութեան մեջ, տեխնիկայում ու գիտահետազոտական առաջընթացում: Լենինը ցայտուն կերպով ասել էր, թե ինչպես կապիտալիզմը «ճգնում, կործանում և դուրս եր նետում» ժողովրդի մեջ յեղող ընդունակութուններն ու տաղանդները: Դրա համար ել մեր բանվորներն ու գյուղացիները տապալեցին կապիտալիզմը: Յեւ այն ժամանակ կուլտուրայի, ճանապարհը բացվեց մասսաների ու առաջին հերթին մեր յերիտասարդութեան համար:

Մեր այժմյան խնդիրներն ընկ. Ստալինը վերջերս ձևակերպեց հետևյալ հրաշարի խոսքերով.

«Քանի վոր մենք արդեն սովորել ենք գնահատել տեխնիկան, ժամանակն է ուղղակի հայտարարելու, վոր այժմ գլխավորը տեխնիկային տիրապետած մարդիկն են... Պետք է պահպանել ամեն մի ընդունակ և ուշիմ աշխատողին, պահպանել և աճեցնել նրան: Մարդկանց պետք է աճեցնել հոգատարութեամբ և ուշադիր կերպով, ինչպես պարտիզպանն աճեցնում է իր սիրած պտղատու ծառը»:

Այդ ցուցումներից պարզ է, վոր դեռ հեռու յե բավարար լինելուց այն, ինչ վոր արել ենք մենք տեխնիկայի և շինարարութեան մյուս ճյուղերի համար նոր կադրեր պատրաստելու ուղղութեամբ: Յեւ մենք ավելի համառորեն պետք է աշխատենք այդ խնդրի վրա: Սակայն այժմ մենք ունենք գլխավորը՝ բանվորագյուղացիական իշխանութունը, վորը պատրաստ է ամբողջ թափով առաջ մղելու այդ գործը:

Արդյո՞ք այդ նշանակում է, թե բոլոր դժվարութիւններն անցել ենք, թե հասել է ժամանակն անհոգ կերպով հանգստանալու, ասենք՝ «Тихо и плавно качаясь» յերգի քաղցր հնչյունների տակ: Աշխատանքի մեջ անհոգութիւնն ու ինքնահոսք ձեռնառու յե միայն մեր դասակարգային թշնամուն:

Սոցիալիզմը հաղթանակեց, բայց դեռ յերեկ բուրժուական տարրերի դիմադրութեան բացահայտ ձակապարզ զգալի չափով ուժեղ էր: Զախջախված թշնա-

մին այժմ չի հանդգնի բացահայտ կռիւի դուրս դալու: Նա մեկուսացված ու վտղորմելի յե, բայց լի յե մոլեգին կատաղութեամբ և պատրաստ է ոգտվելու ամեն մի զենքից: Վոքեան անհուսալի յե խորհրդային իշխանութեան թշնամիները դրութիւնը, այնքան պակաս են քաշվում նրանք պայքարի միջոցների ընտրութեան մեջ: Այդպիսի պայմաններում վտանգավոր է հեղափոխական զգոնութեան թուլացումը:

Թշնամին կատաղի յե ու ճարպիկ, թշնամին պատրաստ է ընդունել ամեն մի կերպարանք, նույնիսկ մեր կուսակցութեանը բարեկամ ձևանալ, վորպեսզի թուլացնի մեր զգոնութիւնը և հարված հասցնի մեր գլխին ու սրտին: Մենք մեր շարքերից կորցրինք փառապանծ մարտիկներից մեկին՝ Մերգեյ Միքոնովիչ Կիրովին, վորին սպանեցին թշնամիները միայն նրա համար, վոր նա նվիրված էր կոմունիզմի գործին, խորհրդային իշխանութեան գործին: Զինովյեվականներից առաջացած սպիտակ դավադրական այն վիժվածքները, վորոնց դաստիարակել է պրոպկատորական յերկերեսանիութեան նողկալի «առաջնորդը», հանդիսացան այդ չարագործութեան կազմակերպիչները: Թշնամու համար միևնույնն է, թե ով կլինի նրա կամքի կատարածուն, թող լինի նա նաև կոմունիստական տոմսով աքոջված մի հանցագործ, վորի թիկունքին թաղնիւել են մի բուռն անակզունք կարգերիստներ, բարձր պաշտոնների սիրահարներ: Այդ բոլորին մեր տված պատասխանը կարող է լինել միայն՝ հեղափոխական ուժեղ զգոնութիւն դասակարգային թշնամու հանդեպ:

խորհրդային իշխանութեան թշնամիները, Լենինգրադում իրենց կատարած վոճերով, ըստ յերևութին, ուզում էին չփոթութիւն առաջացնել մեր շարքերում: Մի՞թե թշնամիների այդ հաշիւները ցույց չեն տալիս նրանց կատարելապես կտրված լինելը մասսաներից, նրանց ամբողջովին կտրված լինելը յերկրի կյանքից: Բանվորների և գյուղացիների միլիոնավոր մասսաներն իրենց հատուկ ձևով պատասխանե-

ցին Լենինգրադի կրակոցին, պատմականեցին բացառիկ ուժով, համախմբելով իրենց շարքերը Սորհրդային իշխանության շուրջը, ընկ. Ստալինի շուրջը: (Բուռն ու յերկարատև ծափեր, վարմաժ փոխարկվում են ուվացիայի բուլբուլ վոտի յեն կանգնում): Դժվար է պատկերացնել քաղաքական ավելի մեծ ցույց հոգուտ մեր գործի և ընդգեմ նրա թշնամիների:

Այդպես ուրեմն, մեր յերկիրը, կառուցելով սոցիալիզմի հիմքը և անմիջականորեն ընդգրկելով սոցիալիստական շինարարության աշխատավորների ճնշող մասսային, նեպական յերկրից վերափոխվեց սոցիալիստական յերկրի, անցնելով ՆԵՊի մի շարք եռասուները և դեռ այժմ ել վերջնականապես վոջնացրած չլինելով նրա վերջին աստիճանները: Ժողովրդական տնտեսության վերելքի հետ միասին, տեղի յե ունենում աշխատավորների կենցաղային պայմանների ու կուլտուրայի հզոր վերելքը: Բանվորական և դյուղացիական կուլտեստական մասսաներն ավելի քան յերբեիցե համախմբված են կուսակցության շուրջը: Արագորեն աճում են սոցիալիզմ կառուցողների նորանոր կադրեր աշխատավորներից և մանավանդ կանանցից, յերիտասարդությունից, որինական հպարտություն և մեծ հույսեր ներշնչելով մեզ:

Ահա այն փաստերը, վորոնց հիման վրա մենք պետք է հիմնական յեզրակացություններ անենք արդի շրջանի մեր քաղաքականության և մեր խնդիրների մասին:

Վորպեսզի չկրկնեմ այն, ինչ վոր ակնհայտորեն բղխում է այդ փաստերից ու մեր բոլոր ասածներից, և վորպեսզի մեր յեզրակացությունների մեջ ուշադրությունը կենտրոնացնենք գլխավորի վրա, այսինքն՝ «տեխնիկային տիրապետած մարդկանց» վրա, յես կբերեմ ընկ. Ստալինի կողմից մետաղաձուլներին ուղղված հայտնի խոսքերը:

«Հողատարությամբ աճեցնել և վորակավորել մարդկանց, ճիշտ բաշխել ու կազմակերպել նրանց արտադրության մեջ, կազմակերպել աշխատավարձն այնպես,

վոր նա ամբացնի արտադրության վճռական ողակները և առաջ մղի մարդկանց դեպի ավելի բարձր վորակավորում — ահա թե ինչ է պետք մեզ, վորպեսզի ստեղծենք արտադրական — տեխնիկական կադրերի բազմամարդ բանակ»:

Ընկ. Ստալինը, այդ հակիրճ խոսքերով մի քանի հիմնական հետևություններ է արել մեր վողջ աշխատանքների համար:

Նախ և առաջ՝ «հողատարությամբ աճեցնել ու վորակավորել մարդկանց» (Ստալին): Չնայած այն ամենին, ինչ արված է մինչև այժմ, դա մնում է մոմենտի ամենահրատապ խնդիրը:

Յերկրորդ հնգամյակի տնտեսական բոլոր խնդիրները կենտրոնում դրված է ժողովրդական տնտեսության բոլոր ճյուղերի տեխնիկական վերակառուցման ավարտում: Մենք արդեն քիչ չենք աշխատել արդյունաբերության, գյուղատնտեսության ու տրանսպորտի տեխնիկական վերակառուցման վրա: Արդեն քիչ նոր տեխնիկա, նոր արտադրություններ, նոր սարքավորում, բարդ ձեռնարկություններ չենք մտցրել մենք ժողովրդական տնտեսության մեջ: Սակայն դա միայն մի փոքր մասն է այն բանի, ինչ վոր ցանկանում ենք մենք ունենալ յերկրի՝ տեխնիկական տեսակետից վերջնականապես վերակառուցված տնտեսության մեջ: Սորհրդային Միության տեխնիկական վերադիման գործում մենք առաջ ենք ընթանում իսկապես հեղափոխական տեմպերով: Այդպես վարվելով, մենք կատարում ենք միայն աշխարհում առաջին պրոլետարական պետության հիմնական պատմական պարտականություններից մեկը:

Մյուս կողմից, արդեն մի քանի տարի յե ահա, ինչ կուսակցությունը դրել է տեխնիկային տիրապետելու խնդիրը և նոր մեքենաներն ու արտադրությունները յուրացնելու խնդիրը, վորպես վճռական գործնական խնդիր, վորովհետև մենք ցանկանում ենք, վորպեսզի այն ամենը, ինչ մենք կառուցել ենք, լավ աշխատի, վոջ վատ,

այլ ավելի լավ՝ քան կապիտալիստների մոտ: Մեր աչքի առաջ խոշոր աշխատանք ե ծավալվել այդ խնդիրներն իրականացնելու ուղղութիւնը: Աճում և լայնանում են նոր խնդիրները, գյուղատնտեսների, տեխնիկների, արտադրութեան մեջ աշխատողների, կուլտուրական աշխատողների և այլ կադրերը: Հասակ են առնում դեպի աշխատանքը նոր վերաբերմունք ունեցող մարդիկ և նրաց մեջ քիչ է նոր հասարակութուն կառուցող այն մարդկանց թիվը, վորոնք մինչև վերջը նվիրված են սոցիալիզմին:

Նրանց հետ միասին, շատ ավելի խոշոր արդյունքներ են ստացվում նաև մասնագետների հին կադրերի աշխատանքից: Առանց տեխնիկային տիրապետած մարդկանց, մեզանում ներկայումս արդեն հնարավոր է և վոչ մի լուրջ արտադրութուն: Առանց դրան, չի՛ աշխատում և չի՛ կարող աշխատել և վոչ մի գործարան: Կան և այնպիսի ձեռնարկութուններ, ինչպես նաև նոր արտադրութուններ, որինակ՝ սինթետիկ կաուչուկի արտադրութունը, վորի զարգացումը համարյա ամբողջովին դադարում է տեխնիկական նոր կադրերի՝ ձեռքում:

Յեւ անհրաժեշտ է, վոր այդ գործը, ժողովրդական տնտեսութեան բոլոր ճյուղերի սոցիալիստական վերակառուցման արմատական խնդրին համապատասխան մարդիկ աճեցնելու ու վորակավորելու գործն այժմ առաջ շարժվի ե՛լ ավելի լայն ֆրոնտով. անհրաժեշտ է, վոր այդ կադրերի տեխնիկական վորակավորումը հարկ յեղած բարձրութեան հասնի և հետ չմնա արտասահմանյան մասնագետների վորակավորումից: Վորակավորմանը, այսինքն գիտական-տեխնիկական պատրաստութեան վորակին, մենք պարտավոր ենք ներկայումս նվիրել այնքան ուշադրութուն, վորքան հարկավոր է տեխնիկական տնտեսական տեսակետից առաջավոր կապիտալիստական յերկրներին հասնելու և անցնելու համար. այդ բանին պետք է հասնել ամենակարճ ժամանակում: Աճեցնել այդ կադրերը հատկապես կուսակցական և անկուսակցական յե-

րիտասարդութունից, դարձնելով նրանց յերեսը գործին նվիրված ու սոցիալիզմի գիտակից կառուցող մարդիկ, աջակես աճեցնել մասնագետների նոր բանակը, — այս է մեր խնդիրը: Այս բանի համար էի կարելի միջոցներ և ուժեր խնայել. ներկայումս վոչինչ այնչափ արագորեն էի հատուցվի, և վոչ մի այլ բան այնպիսի պատուներ էի տա, ինչպես այս խնդրի հանդէպ լուծումը:

Յերկրորդը — «ձիշտ դասավորել ու կազմակերպել նրանց (մարդկանց) արտադրութեան մեջ» (Ստալին): Այստեղ ձևակերպված են մեր կազմակերպչական խնդիրները: Հենց այս խնդիրներին եր, վոր կուսակցութեան 17-րդ համագումարը բացառիկ ուշադրութուն նվիրեց: Կազմակերպման ուժը հասկանալի է բոլշևիկների համար:

Պրակտիկ շինարարութեան ինչպիսի հարց ել թեկուզ վերցնենք վերջին ժամանակներս, կտեսնենք, վոր կուսակցութեան ուշադրութունը կենտրոնացրել է կազմակերպչական պրոբլեմների վրա, աշխատանքի մեթոդի վրա, ապարատի կառուցման վրա, կատարման վերահսկողութեան վրա: Հենց այս նշանակում է ձիշտ դասավորել ուժերը: Վերցնենք Դոնբասի որինակը: Կուսակցութեան ու կառավարութեան առաջ խոշոր խնդիր է կանգնած հասնել մեքենայացման խնդրի ձիշտ իրագործման և դրա միջոցով հարկ յեղած բարձրութեան հասցնել ամխի հանույթը: Յերկար ժամանակվա ընթացքում այդ գործն առաջ եր շարժվում կրիայի քայլերով: Վճռական րոպէյին կուսակցութեան կրակը կենտրոնացրեց Դոնբասի տնտեսական մարմինների աշխատանքում գոյութուն ունեցող գրասենյակային-բյուրոկրատիկ մեթոդի, վորպես գլխավոր խոչընդոտի վրա: «Պաշտոնատարներից» վոմանց այդ թաթիւ մի լավ ձիգ տվին: Բիչ այնպիսի պատուհան-դեկավարներ չմերկացվեցին, վորոնք սովորած ընկելով աշխատել հին ձևով, վործում էին զարտուղի ճանապարհներով դանց առնել աշխատանքի վերակառուցման հարցը: Գրասենյակայիններին ու բյուրոկրատներ-

ըին մի լայլ զգեցում և խոշոր աշխատանք կատարելով բանվորական մասսաների մեջ՝ տնտեսական աշխատանքում գրասենեկային-բյուրոկրատիկ մեթոդների դեմ պայքարելու նշանակությունը պարզաբանելու ուղղությամբ, մենք խոշոր հաջողություն հասանք։ Դո՛ւրեասը լայն ճանապարհ դուրս յեկավ, ապացուցելով այդ անցած տարին ամխի հանույթի պլանի լրիվ կատարումով։ Սակայն, յեթե կուսակցությունը կանգ չառավ տնտեսական ապարատի թերությունների դաժան քննադատություն առաջ, ապա իր վողջ գիրքավորումով, թե՛ ժամանակն է տիրապետելու տեխնիկային, ժամանակն է աշխատելու ըստ ելույթյան և վոչ թե ապարատի նկատմամբ կույր վստահություն տածելով, — կուսակցությունն ասում եր՝ մեր գեկավար կադրերը և առաջին հերթին կոմունիստները, ընդունակ են և կարող են տիրապետել իրենց հանձնարարված գործին, յեթե նրանք ձեռնամուխ լինեն այդ գործին լրջորեն, յեթե նրանք կանգ չառնեն այդ նոր աշխատանքի առաջին դժվարությունների առաջ։ Քննադատելով թերությունները և անողորմաբար խարաղանելով բյուրոկրատիզմը պետական ապարատում, կուսակցությունը դրա հետ միասին համոզմունք ու յեռանդ եր ներշնչում սոցիալիզմ կառուցողներին, մեր կոմունիստական կադրերին։ Կուսակցության այդ գիրքավորումը մեծապես ոգնեց թարմ ուժերի արթնացմանը և կուսակցական ու անկուսակցական նոր կադրերի առաջ քալմանը և դրա հետ միասին, ոգնեց հին կադրերի աշխատանքի վերակառուցումանը։

Սրանից հետո պարզ են վերջին ժամանակաշրջանում կատարված՝ վոչ միայն բաղմամբով տեղական, այլև կենտրոնական մարմինների վերակառուցման հիմունքները։ Աշխատանքը սակայն չի կարելի ավարտված համարել։ Արտադրության կադմակերպչական հարցերին, ինչպես և ամբողջ պետական ապարատի կադմակերպչական հարցերին մենք հետադադում ևս պետք է լուրջ ուշադրություն նվիրենք։ Ներկայումս, յերբ նվաճված են բոլոր հիմնական նախադրյալները

ժողովրդական տնտեսության, նաև աշխատավորների կենցաղի ու կուլտուրայի բաղմակողմանի վերելքի համար, գործի ճիշտ կադմակերպումը կոմունիստների գլխավոր պարտականությունն է, գեկավարման գլխավոր խնդիրն է։

Յերրորդ—«Կադմակերպել աշխատավարձն այնպես, վոր նա ամբացնի արտադրության վճռական ուղակները և մարդկանց մղի դեպի բարձր վորակավորում» (Ստալին)։

Այստեղ խոսքը վերաբերում է վոչ միայն կադրերին, այլև բանվորներին վողջ մասսային։ Ընդգծել աշխատավարձի նշանակությունը—նրկայումս դա մեր ամբողջ շինարարության բացառիկ հրատապ խնդիրն է, մանավանդ, վոր մեզ մոտ մատակարարման բաշխիչ սխտեմում գոյություն ունեցող ավելորդ, հաճախ հանցադրոժ արհարմարահական վերաբերմունք եյին ստեղծում աշխատավարձի կադմակերպման հարցերի նկատմամբ։

Կադմակերպել աշխատավարձը, նշանակում է դարձնել վերջինս արտադրության վերելքի հիմնական լծակը, այդ նշանակում է վերջնականապես վերջ դնել այնպիսի կարգերին, յերբ տնտեսավարն այդ գործը վերահանձնարարում եր յերկրորդական անձնավորությունների, իսկ ինքը հետաքրքրվում եր միայն «աշխատավարձի ֆոնդի» ծախսման թղթե պլանով։ Կադմակերպել աշխատավարձը, նշանակում է ճանաչել իր բանվորներին, գիտենալ նրանց վորակավորումը, գիտենալ, թե վորոնք են արտադրության վճռական ձախտամասերը և ում պետք է խթանել առաջին հերթին։ Աշխատավարձի այդպիսի կադմակերպումն անհրաժեշտ է առանց արտադրական տեխնիկայի նշարապետելու, առանց հասկանալու։ Կադմակերպել աշխատանակությունը, նշանակում է բանվորական վողջ կոլեկտիվ վարձը, նշանակում է բանվորական վողջ կոլեկտիվի ջանքերն ուղղել ճիշտ հունով, նշանակում է կրկնապատկել իր ուժերը։

Վերջին յերեք տարվա ընթացքում բանվորների

Հիմնական կադրերը գործարաններում և շինարարու-
թյան մեջ կաշտանում եյին: Սակայն չնայած վոր
մեծ չափով աճել է նոր բանվորները հակաշակաւն բա-
նակի արտադրական փորձը, մենք դեռ քիչ բան ենք
արել գործարանային սմուր կադրեր կոփելու և ար-
տադրութեան վճռական շրջաններն ապահովելու այն-
պիսի բանվորներով, վորոնք ինչպէս հարկն է գիտեն
իրենց գործը, իրենց սարքավորումը և իրենց պարտա-
կանութիւնները: Չի կարելի մոռանալ նաեւ այն, վոր
բանվորների հին կադրերը ևս հաճախ ստիպւած են լի-
նում նորից սովորել, քանի վոր նոր տեխնիկան նրանց
քիչ է հայտնի:

Մորհրդային իշխանութեան աշխատավարձի քաղա-
քականութեան ձգտումն է բարձրացնել բանվորների
վողջ մասսայի կյանքի մակարդակը, այդ՝ այսպէս
ասած, նրա հիմունքների հիմունքն է: Սակայն միայն
գատարկութեան օպորտունիստները, այդ հիման վրա
կարող են աշխատավարձի մեր քաղաքականութիւնը
փոխարինել մանր-բուրժուական հաւասարեցման քա-
ղաքականութեամբ, հաշիւ չառնելով աշխատանքի ար-
տադրողականութիւնը, հաշիւ չառնելով աշխատողի
վորակավորումը: Բոլշևիկյան քաղաքականութիւնը
վճռական պայքար է պահանջում «հաւասարների»
դեմ, վորպէս դասակարգային թշնամուն ողնոյնների,
վորպէս սոցիալիզմին թշնամի տարրերի դեմ: Վերջի-
վերջո սոցիալիզմի գլխավոր խնդիրն է՝ բարձրացնել
աշխատանքի արտադրողականութիւնն այնպիսի աս-
տիճանի, վորն անմատչելի չէ վորեւէ և այլ հասարա-
կարգի համար: Սուանց դրան, սոցիալիզմը հաղթել է
կարող: Աղայական-արհամարհական վերաբերմունքն
աշխատավարձի կադմակերպման նկատմամբ, գործնա-
կանում այդ նույն մանր բուրժուական հաւասարեցման
մնացորդների գորտոցն է: Գիտակից բանվորներն այլ
կերպ են վերաբերւում դրան: Մենք պետք է հասնենք
այն բանին, վոր յուրաքանչյուր բանվոր հատկանա, թե
աշխատանքի բարձր արտադրողականութեան համար,
ամէլի պատասխանատու բնադրւաւում կատարվող

աշխատանքի համար, լավագույն վորակավոր-
ման համար պետք է լինի ամէլի բարձր աշ-
խատավարձ: այն ժամանակ մեր արդյունաբերութեւ-
նը կաճի ե՛լ ամէլի արագորեն, ապրանք կլինի լիառատ
չափով և կհաճի վողջ բանվոր դասակարգը:

17-րդ համագումարում ընկ. Ստալինը պարզաբա-
նեց, թե ինչո՞ւ սովյալ շրջանում կոլտնտեսային շինա-
րարութեան հիմնական ձևն է գյուղատնտեսական ար-
տելը և վոչ թե կոմունան, վորին հասնելու չափ մենք
դեռ չենք աճել: Չե՞ վոր պարզ է, վոր ներկայումս
միայն արտելում կոլտնտեսականների անձնակաւն չա-
հադրողութիւնը ձիւտ միահյուսւում է հասարակա-
կան կոլտնտեսային շահերի հետ, իսկ դրանով է
միայն, վոր կարելի չէ առաջ մղել կոլտնտեսային գոր-
ծը: Կոլտնտեսութիւնը (արտելը) և վոչ թե կոմու-
նան է վճռում ներկայումս գյուղատնտեսութեան
վերելքը և այդ ուղին է միայն տանում դեպի սոցիա-
լիզմի հաջողութիւնը գյուղում, ապահովելով առան-
ձին կոլտնտեսականի և ամբողջ կոլտնտեսութեան շա-
հերի այնպիսի միահյուսում, վորն առաջ է մղում կո-
լեկտիվ տնտեսաձևը և արագորեն բարելաւում է կոլ-
տնտեսականի կյանքը: Կոմունաների մանր բուրժուա-
կան հաւասարեցումից հրաժարւելով և արտելային-
կոլտնտեսական տնտեսութեան անցնելով է միայն, վոր
կոլտնտեսութիւնների վողջ մասսան մտաւ տնտեսական
առողջ վերելքի, դիպիպլինայի ամրացման և աշխա-
տանքի արտադրողականութեան բարձրացման հունը:
Պայքար մղել հաւասարեցուցիչ տրամադրութիւնների
դեմ կոլտնտեսութիւններում, դա ներկայումս նույն-
պէս աշտմեական խնդիր է, ինչպէս և ամեն մի այլ
պայքար կապիտալիզմի մնացորդների դեմ՝ կոլտնտե-
սականի գիտակցութեան մեջ:

Յեւ վ այժմ, յերբ ՆեՊ-ն արդեն դարձել է վոչ
թե նոր, այլ հին տնտեսական քաղաքականութիւն,
իսկ մեր յերկիրը սոցիալիստական է դարձել իր հիմ-
քով և իր բնակչութեան վճռական մեծամասնութեամբ,

արտադրութեան մեջ անձնական շահի և հասարակական ոգու տի ճիշտ միահշուտման հարցը կենտրոնական հարց է սոցիալիզմի կառուցման գործում: Ապահովել աշխատավորների նյութական դրութեան և դրա հետ միասին աշխատանքի ընդհանուր քարճաքցումն արտադրութեան կարևորագույն ուղիներում, խրախուսել առանձին աշխատողների աշխատանքի բարձր ագտադրողականութեանն ու վորակավորումը՝ ավելացնելով աշխատանքի վարձատրութեանը, և դրա վրա կառուցել մեր աշխատավարձի քաղաքականութեանը — այս է մեր խնդիրը: Այս խնդրի ճիշտ լուծումը լավագույն յերաշխիքն է, վոր մենք հաջողութեամբ կհաղթահարենք մեր ճանապարհին բոլոր ու ամեն տեսակի խոչընդոտները:

* * *

Հոկտեմբերյան հեղափոխութեանը դուրս բերեց մեր յերկիրը համաշխարհային կապիտալիզմի սխտեմից և նոր եջ բաց արեց համաշխարհային պատմութեան մեջ: Այն յերկիրը, վորը ցարիզմի իշխանութեան տակ վեր եր անվել «Ժողովուրդների բանտի», 1917 թվականի հոկտեմբերյան որերեց սկսած դարձավ համաշխարհային պատմութեան առաջագահ դիրքը:

«Ամենքին անհայտ» բոլշևիկները — այդպիսին եր ուզում դարձնել նրանց բուրժուազիան — «Հանկարծ» ուժ դարձան և ներկայումս վոչ վոք համաշխարհային պրոգրեսին աշխարհի ողնութեան չի ցույց տալիս, ինչպես մեր բոլշևիկյան կուսակցութեանը, ինչպես մեր բանվորա-գյուղացիական իշխանութեանը: (Ծախախալութիւններ):

Այդպես չըջվեց գործն այս պատմական ժամանակաշրջանում: Կարելի՞ յե արդյոք դրանից հետո սպասել, վոր Խորհրդային իշխանութեան նկատմամբ միատեսակ վերաբերմունք կունենան ինչպես բանվորները, այսպես ել բուրժուաները, ինչպես կուլտուսականները, այսպես ել կուլակները, ինչպես աշխատավորները դադութներում, այսպես ել իմպերիալիստները:

Չենք տեսնում արդյոք հակառակը՝ վոր կապիտալիզմի և մեր սեփական յերկրում յեղած նրա մնացորդները նորանոր գրոհներ են գործում Խորհուրդներ ի իշխանութեան վրա:

Խորհրդային իշխանութեան հակառակորդները բուրժուական և մենշևիկա-սոցիալիստական մամուլից, դեռ հաճախ ասում են՝ վոչ Խորհրդային Միութեանը սոցիալիզմի յերկիր չե, այլ ինչ վոր բոլորովին այլ բան: Իրենց միտթարելու համար նրանք կրկնում են «սեռական կապիտալիզմի» մասին յեղած հերյուրանքները, հերյուրանքներ, վորոնց իրենք ել չեն հալատում: Յեվ ո՞վ կհավատա այն բանին, թե լինում է կապիտալիզմ՝ առանց կապիտալիստների, կապիտալիզմ՝ առանց ճգնաժամերի, կապիտալիզմ՝ առանց գործազուրկների: Յերեի պարոնայք կապիտալիստները շուտով դուրս կվնդեն իրենց մամուլից այդ բոլոր դատարկախոսներին, վորպես բավականին տիմար գրպարտիչների սոցիալիզմի հասցեյին: Մեր կողմից մենք միայն մի բան կցանկանայինք, վոր բանվորներն ինչպիսի տարածութեամբ ել թեկուզ բաժանված լինեն մեկանից, ավելի շատ բան զիտենան Խորհրդային Միութեան մասին, նոր կյանքի կառուցման ասպարիզում մեր ունեցած բոլոր դժվարութեաների ու հաղթանակների մասին: Այժմ մենք այդ բանը ցանկանում ենք առավել ևս, քանի վոր «Ռուսաստանը դարձել է սոցիալիստական»:

Մեր սեռական ապարատը, վոր իր բոլոր թերութեաններով հանդերձ հնարավորութեան է տալիս մեզ իրականացնելու սոցիալիստական շինարարութեան մեծ պլանը, թշնամիներն անշնորհ կերպով նկարագրում են վորպես բյուրոկրատական մի վերնաշնք, վորը համատեղելի չե առանձին մարդկանց ու տաղանդների դարգացման շահերի հետ: Սակայն բյուրոկրատիզմի այդ «քննադատութեանը» միայն քողարկում է թշնամիների խեղական նպատակը, այն է՝ վիժեցնել Խորհրդային իշխանութեան ապարատը, վորը կառավարում է յերկրի վիթխարի տնտեսութեանը հողուտ աշ-

խառավորներէլ, Վորը փոխարինելու յե յեկել բոլոր այդ խոշոր ու մանր տիրուկներին, վորոնք առաջ իսկապես «զարգանում եյին» և ապրում եյին իրենց ցանկացածին պես, սակայն ի հաշիվ գյուղացիների ու բանվորների, ի հաշիվ աշխատավորների շահագործման: Մենք լավ ենք հասկանում, վոր իսկական պայքարը բյուրոկրատիզմի դեմ անբաժանելի յե սոցիալիզմի հաղթանակի համար մղվող պայքարից և, ինչպես քաղաքում, այնպես ել գյուղում խոշոր արտադրութեան զարգացման հանդուրժողութեան ու մասսաների կուլտուրականութեան ամսան հետ միասին հսկայական չափով աճում են մեր հնարավորութեանները բյուրոկրատիզմի հաղթահարման գործում: Այլիկ ներգրավել աշխատավորներին մեր մարմինների աշխատանքին և կուսակցութեան ղեկավարութեամբ ել ալիկ աշխատակցները նրանց մասնակցութեանը մեր ապարատի բյուրոկրատիկ խեղաթյուրումների դեմ մղվող պայքարին — արա մեջ ենք տեսնում մենք մեր կարեւորագոյն խնդիրներից մեկը, գիտենալով, վոր այդ ե սոցիալիզմի լիակատար հաղթանակն արագացնելու փոխհետքն ուղին:

Բուրժուական յերկիրներում, վորտեղ փոքրամասնութեանը — շահագործողները—իշխում ե մեծամասնութեան վրա, աշխատավորների վրա, պետական իշխանութեան մարմինները ձգտում են թաղցնել մասսաներից իրենց իսկական դասակարգային նշանակութեանը, վորպես կապիտալի պահպանութեան մարմարմիններ ընդդէմ աշխատավորների շահերի: Բուրժուազիան ստիպված ե իր ղեկատարութեան թաղցնել պառլամենտարիզմի զանազան ձևերի տակ և մասսաներին հեռու պահել իր կառավարչական ապարատից: Նույնիսկ Ֆրանսիական տիպի պետութեաններում, վորոնք բացահայտորեն կոչված են աշխատավորներին սարսափի ու հնազանդութեան մեջ, կապիտալիզմի կոշիկի տակ պահելու, բուրժուազիան իր ղեկատարութեան ժանիքները յերկնոտութեամբ թաղցնում ե իրր թեքնակութեանից ընտրված զանազան ներկայացուց-

չութեանների վարագույրի հետեւ: Յեւ այդ հասկանալի յե: Մերկացված բուրժուական ղեկատարութեան նույնիսկ դեմոկրատական կեղեի տակ կորցնում ե աշխատավորութեան աչքում իր ամեն մի հեղինակութեանը, վորպես աշխատավորների համար կատարելապես խորթ ու թշնամական իշխանութեան:

Միայն պրոլետարիատի ղեկատարութեան, վորը մարմնավորում ե իր մեջ բանվորների ու գյուղացիների դաշինքը՝ բանվոր դասակարգի ղեկավարութեամբ, հանդիսանում ե աշխատավորութեան իշխանութեանը, մի ղեկատարութեան, վորը վոչ միայն մոչնչ չունի վախճանալու աշխատավորներից, այլ ընդհակառակը, իր ուժը տեսնում ե աշխատավոր մասսաներին կառավարման վողջ գործում աշխատակցութեան ներգրավելու մեջ: Միայն այդպիսի ղեկատարութեան, ջանքերով բուրժուական մեքենան նրա հիմքի մասնավոր սեփականութեան հետ միասին, և իր աշխատանքի անկյունքարը դարձնելով հասարակական սեփականութեան զարգացումը՝ հոգուտ աշխատավորութեան շահերի, միայն այդպիսի ղեկատարութեան, կարող ե կառուցել նոր հասարակութեան, հասարակութեան՝ առանց դասակարգերի, վորը հնարավորութեան ու կուլտուրան իսկապես բարձր մակարդակի: Մենք պատրաստ ենք ընդունելու, վոր մեր կարգերում դեռեա շատ մանր ու խոշոր թերութեաններ կան, սակայն այդ կարգերի հիմքը—հասարակական սեփականութեանը և աշխատավորների իշխանութեանը—մեծ ու անպարտելի ուժ ե: (Ծախահարութեանը):

Մեր խորհուրդները պրոլետարիատի ղեկատարութեան մարմնացնում են: Վորպես աշխատավորների իշխանութեան մարմիններ նրանք պետք ե հոգ տանեն պահպանելու նախ և առաջ հասարակական, պետական ու կոոպերատիվ-կոլտտեսային սեփականութեան ամրացման և սոցիալիստական որինականութեան շահերը:

Վորպես իշխանութեան մարմիններ, նրանք պետք

և աշարլթությամբ դիտեն ու շեշտակիորեն հարվածեն թշնամու գործակալներին և դրա հետ միասին զգայուն ու հոգետար վերաբերմունք ցուցաբերեն կենդանի մարդկանց, յուրաքանչյուր աշխատավորի:

Այս ամենից պարզ է, թե ինչպես պետք է հոգ տանենք մենք խորհուրդների աշխատանքը բարելավելու մասին:

Մեզ հարկավոր է, վոր ե՛լ ավելի ծավալվի խորհուրդների սեկցիաների, ձեռնարկությունների պատգամավորական խմբակների, հիմնարկների շեֆական խմբակների ու սոցհամատեղության կարգով աշխատողների աշխատանքը, վորպեսզի խորհուրդներն ե՛լ ավելի ամուր կապվեն բանվորական մասսաների հետ: Մեզ հարկավոր է, վոր քաղաքային խորհուրդները, կատարելով իրենց պարտականություններն ինդուստրացման ու տեխնիկական վերակառուցման քաղաքականության կիրառման գործում, ուժեղացնեն իրենց հոգետարությունը բանվորների ու բանվորուհիների կենցաղային և կուլտուրական կարիքների նկատմամբ, աշխատեն առևտրի ու բնակարանային գործը բարելավելու վրա, բարելավեն գործը զարգացնելու ու հիվանդանոցներում, բարելավեն կինոներն ու գրադարանները, կարգ ու կանոն ստեղծեն բաղնիքներում և ֆիզկուլտ հրապարակներում և անչեղորեն բարձրացնեն բանվոր յեղիտասարդության՝ սոցիալիզմի այդ մեծ ուժի աշխատանքային վորակավորումն ու քաղաքական դաստիարակությունը:

Մեզ հարկավոր է, վոր մեր գյուղխորհուրդներն ինչպես հարկն է կադակցեն իրենց աշխատանքը կուլտուրական աշխատելու վերելքի հետ, կուրսնետեսությունների ու խորհանդեսությունների միջոցով ոգնեն գյուղատնտեսության վերելքին ու կուլտնտեսականների կուլտուրական աճմանը, զարգացնեն հիվանդանոցային ու գյուղացական գործը, ապահովեն լրացն մասսաներին գրքով, թերթերով ու կինոյով, ճանապարհներ ու հեռախոսներ անցկացնեն գյուղերում և դարձյալ ամեն կերպ հոգ տանեն ստեղծելու աշխատանքային վորակա-

վորում և քաղաքական դիտակցություն յեղիտասարգության մեջ, վորը մեր ապագան է հանդիսանում:

Հասցնելով խորհուրդների աշխատանքը քաղաքում և գյուղում այնպիսի բարձրության, վոր նրանք արժանի լինեն սոցիալիստական պետությանը, մենք կամրապնդենք խորհրդային իշխանությունը և կապահովենք մեր ամբողջ գործի լիկատար հաջողությունը:

Խորհրդային սահմանադրությունն ընդունվեց դեռ 1918 թվականին: Լենինի կողմից գրված խորհրդային սահմանադրությունն աշխատավորների դրոշը դարձավ սոցիալիզմի համար միզվող պայքարում: Այդ դրոշի տակ մենք հսկայական չափով առաջ գնացինք: Խորհրդային սահմանադրությունն իր հետագա զարգացումը գտավ խորհրդային սոցիալիստական հանրապետությունների Միություն ստեղծվելիս ընկ. Ստալինի կողմից մշակված՝ ԽՍՀՄ-ի «Հիմնական օրենքի» տեքստի մեջ: Այն ժամանակվանից, սոցիալիզմի հաջողությունները հսկայական փոփոխություններ մտցրին մեր յերկրի հասարակական ամբողջ կառուցվածքի մեջ, առկայն այդ փոփոխությունները դեռ չէին կարող արտացոլում դանել մեր սահմանադրության տեքստի մեջ: Դրա համար ել խորհրդային սահմանադրությունը պետք է յենթարկվի այնպիսի վերամշակման, վոր նրա մեջ ամրացվեն Հոկտեմբերյան հեղափոխության այնպիսի նվաճումներ՝ ինչպիսիք են կուլեկտիվ տնտեսաձևի ստեղծումը, կապիտալիստական տարրերի վերացումը, սոցիալիստական սեփականության հաղթանակը Խորհրդային Միության մեջ: Մեր սահմանադրության մեջ պետք է արտացոլվեն նաև խորհրդային դեմոկրատիզմը մինչև վերջը զարգացնելու ինդիքները, պետության կառավարման մեջ աշխատավորների մասնակցության ինչպես հին, այնպես և նոր ձևերի զարգացման ինդիքները: Ամբողջությամբ արտացոլել սոցիալիստական նոր հասարակության հաջողությունները մեր սահմանադրության մեջ և դարձնել վերջինս խորհրդային դեմոկրատիզմի հետագա բաղմակողմանի զարգացման հիմքը և դրանով հեռանկար բանալ վողջ

սոցիալիստական շինարարութեան համար—այս է մեր խնդիրը:

Անհրաժեշտ է, վոր խորհուրդներէ 7-րդ համագումարն իր ծանրակշիռ խոսքն առի այդ հարցի առթիւ:

Դժվար չէ հասկանալ բանւորներէ ու գյուղացիներէ հանրապետութեան հատուկ դրութիւնը, քանի ղեռնաշարահոսման գոյութիւնն ունի միակ խորհրդային պետութիւնը: Սակայն յետե կապիտալիզմի սխառմը ծովատկում է ավելի ու ավելի ուժեղ հակառակութիւններէց և կողքէց դիտողի համար ավելի ու ավելի տեսանելի յետ դառնում, վոր նա արդեն այնքան եւ ամուր չի կանգնած իր սեփական վոտքերի վրա, ապա մեր բարեկամներին մենք կարող ենք ասել, թէ Խորհրդային Միութիւնն այժմ՝ ավելի քան յերբեք՝ մեծ է իր տնտեսական հզորութեամբ և աշխատավոր մասսաների համախառնութեամբ Խորհրդային իշխանութեան շուրջը: (Այսկալից ծափահարութիւններ):

Այդ բանի համար, մենք պարտական ենք նախ և առաջ մեր կուսակցութեանը, վորը վողջ սոցիալիստական շինարարութեան հոգին է հանդիսանում: Մարքսիզմ-լենինիզմի ծածանվող դրոշով առաջ է ընթանում մեր կուսակցութիւնը՝ վողեորելով կոմունիզմի մարտիկներին. միլիոնավոր մասսաներին առաջ է տանում մեր Ստալինը, և մենք հաստատապես գիտենք՝ այդ է մեր լիակատար հաղթանակի ուղին: (Բռնուն ու յերկարաւ ծափեր, վորոնք փոխարկվում են ուլիցիայի: Բոլորը վոտփ յեն կանգնում: Բացականութիւններ՝ «Կեցցե՛ք մեծ Ստալինը. ո՛ւրուա: Կեցցե՛ք ընկ. Մոլոտովը»):

ՅԵԶՐԱՓԱԿՄԱՆ ԽՈՍՔԸ

(Համագումարի պատգիւհները բուռն յերկարաւ ծափահարով են դիմագործում ընկ. ՄՈՒՆՏՈՒԼԻՆ, յեր ևս հանգես է գալիս ամբիոնի վրա)

— Ընկերներ, այն յեւլյութները, վորոնք տեղի ունեցան համագումարում կառավարութեան հաշիւտու գեկուցման շուրջը, ցույց տվին, վոր Խորհրդային Միութեան բոլոր հանրապետութիւններէ ու շրջաններէ պատվիրակութիւնները կատարեալապես համերաշխ են կառավարութեան արտաքին ու ներքին քաղաքականութեան հետ: (Բռնուն ծափեր): Ուստի, յես շատ հակիրճ կլինեմ իմ յեզրափակման ճառում:

Այսօր մեր թերթերում հրապարակված է Տոկիոյից ստացված մի հեռագիր, վորը հաղորդում է արտաքին գործերի մինիստր պարոն Նիրոտայի ճապոնական պառլամենտում ունեցած յեւլյութի մասին՝ հաղկապես ճապոնիայի և ԽՍՀՄ-ի փոխհարաբերութիւններէ հարցի շուրջը: Այդ ճառերում պարոն Նիրոտան հայտարարել է, թէ նա «մտադիր է առավելադուր չափով խրախուսել բարեկամութիւնը ԽՍՀՄ-ի հետ» և «արագացնել խորհրդային-ճապոնական հարաբերութիւններէ խաղաղ զարգացումը, կրկնապատկելով իր ջանքերի խաղաղ զարգացումը, կրկնապատկելով իր ջանքերը մյուս չլուծված հարցերը լուծելու համար»: Մենք վողջունում ենք այդ հայտարարութիւնները, վորոնք համապատասխանում են նաև մեր դիտավորութիւններին:

Սակայն պարոն Նիրոտան անհրաժեշտ է համարել,

բացի դրանից, կանգ առնել պաշտպանողական այն բոլոր ձեռնարկումների վրա, վերոնք, ինչպես հայտնի չե, հարկադրված ելինք մենք ձեռնարկել Հեռավոր Արևելքում մեր սահմանները պաշտպանելու համար: Ընդամենն նա հենվել է Պորտամուտի պայմանագրի վրա, վերը կնքվել էր 1905 թվականին, ուսումնական պատերազմից հետո:

Աչքի անցկացնենք Պորտամուտի պայմանագիրը: Այդ պայմանագրի յերկրորդ հոդվածն ասում է. «Վորեն թյուրիմացությունից խուսափելու համար պայմանավորվող բարձր կողմերը (այսինքն Ռուսաստանը և Ճապոնիան) ձեռնպահ կմնան ուսումնական սահմանադրված ռազմական այնպիսի միջոցներ գործադրելուց, վերոնք կարող են սպառնալ ուսումնական կամ կրեական տերիտորիայի անվտանգությանը»: Նույնանրման պարտավորություն կա Գրդ հոդվածում՝ Սախալին կղզու յերկու մասերի միջև ընկած սահմանի վերաբերմամբ:

1925 թվականի հունվարի 20-ին Պեկինում Ճապոնիայի հետ կնքած մեր համաձայնության հիման վրա Պորտամուտի պայմանագիրը մինչև այժմ ել պահպանում է իր պարտադիր ուժը Ճապոնիայի և ԽՍՀՄ-ի միջև:

Բոլորին հայտնի չե, վոր ԽՍՀՄ-ն խստիվ կատարում է Պորտամուտի պայմանագրի բոլոր վորդումները, ինչպես և, առհասարակ իր ստանձնած բոլոր միջադրային պարտավորությունները: Այդ վերաբերում է մասնավորապես նաև յերկրորդ ու իններորդ հոդվածներից բղխող պարտավորությանը՝ չամբացնել կրեայի ու Հարավային Սախալինի մեր սահմանները:

Պարոն Խիրոտան հունվարի 22-ին և 25-ին իր արտասանած ճառերում այն կարծիքը հայտնեց, վոր Պորտամուտի պայմանագրի այդ պարտավորությունները տարածվում են նաև խորհրդային-մանջուրական սահմանի վրա: Սակայն, ինչպես հայտնի չե, Պորտամուտի պայմանագիրը վոչ մի խոսքով չի չոչափում

խորհրդային-մանջուրական սահմանի պաշտպանողական ամբողջությունները:

Բայց պարոն Խիրոտան, հենվելով Պորտամուտի պայմանագրի վերահեշյալ հոդվածների վրա, բոտ յերեւութին, մոռացել է նույն պայմանագրի մի քանի այլ հոդվածների գոյությունը: Այդպես, որինակ՝ այդ պայմանագրի յերկրորդ հոդվածը Ռուսաստանի և Ճապոնիայի համար պարտավորություններ է սահմանում՝ 1) «բոլորովին ու միաժամանակ եւսկուռացիայի յենթարկել Մանջուրիան, բացի այն տերիտորիայից, վորի վրա տարածվում է Լյաոդուն թերակղզու վարձակալությունը» (Պորտ-Արտուրը և Դայրենը) և 2) «վերադարձնել ինքնիշխան կերպով կառավարելու՝ լիովին ու ամբողջ ծավալով՝ Մանջուրիայի այն բոլոր մասերը», վորոնք խաղաղ պայմանագիր կնքվելու պահին գրավված էին ուսումնական կամ ճապոնական զորքերի կողմից:

Ապա, յոթերորդ հոդվածի համաձայն, Ռուսաստանը և Ճապոնիան պարտավորվեցին «Մանջուրիայում իրենց պատկանող յերկաթուղիները չահագործել բացառապես աուտրական ու արդյունաբերական նպատակներով, բայց վոչ մի դեպքում ռազմական նպատակներով», ընդվորում վերապահում է արված, վոր այդ սահմանափակումը չի վերաբերում Լյաոդունի թերակղզում դանվող յերկաթուղուն:

Վերջապես, Պորտամուտի պայմանագրի յերրորդ հոդվածի լրացուցիչ հոդվածն ասում է, վոր Ռուսաստանը և Ճապոնիան, իրենց յերկաթուղադները պահպանելու համար կարող են Մանջուրիայում պահել ամենաչափ 15 հոգի մի կիլոմետրի վրա, ընդվորում հատկապես վերապահում է արված, վոր այդ նպատակի համար յեղած պահակների թիվը պետք է սահմանվի՝ «բոտ հնարավորության պակաս քանակությամբ, համաձայն իսկական պահանջների»:

Բոլորին հայտնի չե, վոր ԽՍՀՄ-ն վոչ միայն լրիվ կատարեց այդ պարտավորությունները, այլ նույնիսկ ավելին արեց, քան պահանջում է Պորտամուտի պայ-

մանազիրը: Այդ յերևում և նրանից, վոր չնայած Խորհրդային Միությունը, Պորտոմոսի պայմանագրի համաձայն, իրավունք ունի Զին-Արեւելյան յերկաթուղում, վորի յերկարությունը հասնում և ավելի քան 1700 կիլոմետրի, պահելու 25,000-ից ավելի գործ, նա կամաւոր կերպով հրաժարուից այդ իրավունքից և Հյուսիսային Մանջուրիայում մոտ մի զինվոր չի պահում:

Արդարեւ, մեծ են վերջին տարիներս մեր յերկրոջ
սեղի ունեցած փոփոխութիւնները:

17 տարի առաջ լեկինն ասել էր՝

«Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետություն» արտահայտությունը նշանակում է խորհրդային իշխանության վնասկանությունը՝ իրականացնել անցումը դեպի սոցիալիզմը և վոչ բնավ տվյալ տնտեսական կարգերի փանաչումը, վորպես սոցիալիստական»։ Այդ ժամանակից ի վեր արմատապես վերափոխվեց մեր յերկիրը՝ սոցիալիզմի հաղթանակի հիման վրա, կոփվեց նրա եկոնոմիկան և սոցիալական կառուցվածքը։ Փոխվեց ժողովրդական մատաների կյանքը, և յեթե խորը գիտելու կոնենք, այժմ մենք ապրում ենք նոր աշխարհում, կատարելապես նոր պայմաններում։

Մենք արդյունաբերությունը փոխվել են՝ յերկիրը ինդուստրացման ե յենթարկվել նրա աճման հիման վրա: Գյուղատնտեսությունը վերակառուցվել են նոր հիմքերի վրա, կոլեկտիվիզմի ու նոր տեխնիկայի հիմքերի վրա: Մենք հսկայական վերելքի հասանք ժողովրդական տնտեսության մեջ, վորը հենց այն պատճառով են անչեղորեն առաջ դնացել և գնում են, վոր նրա զարգացման հիմքն են հանդիսանում նոր իրավա-կարգի հաղթանակը:

Մոցիալիզմի հաղթանակը, վորը նշանակում է հանրային սեփականութեան սկզբունքների հաղթանակը, արմատապես փոխեց մեր յերկրի դեմքը, դասակարգային կառուցվածքը և սոցիալական հարաբերութիւնները մեր պետութեան մեջ: Վորքան ել կառչի դասակարգային թշնամին իր հին դիրքերին, մեր շինարարութիւնը խարխուլում է հին հասարակութեան բոլոր և ամեն տեսակ հիմքերը, փոխարինելով դրանք յոր, սոցիալիստական հարաբերութիւններով՝ հիմնոված նոր, գիտակից կարգապահութեան վրա: Վերականուցվում են աշխատավորների կենցաղը և կյանքի պայմանները, տեղի յե ունենում խորհրդային կուլտուրայի արագ վերելքը, կինը նոր կյանքի յե յելնում, աճում է իր ամբողջ երկրէն խորհրդային

յերխտասարդությունը: Խորհրդային յերկրի մարդիկ նորաճոր հերոսներ են տալիս:

Վոչ միայն լարված պայքար ե մղվում մեր ամբողջ կենսաձևը վերակառուցելու համար, այլև նորանոր շարքեր վոքի յեն կանգնում բնության դեմ պայքարելու, նրան տիրապետելու համար: Արկտիկայի նրվաման գործում մեր ձեռք բերած հաջողությունները ե արկտիկայի խիզախ խորհրդային մարդկանց ու հերոսների անունները հայտնի յեն միլիոնավորներին: Այստեղ ես տարանք սուաջին հաղթանակները, վորոնք հին աշխարհի մարդկանց ուժերից վեր ելին, վորոնք սակայն խորհրդային մարդիկ յեկակեա են դարձնում իրենց հետագա ավելի խոշոր հաջողությունների համար: Ստրատոսֆերին տիրապետելու համար մղվող պայքարում խորհրդային մարդիկ աչքի ընկնող տեղ դրավեցին: Յեվ բարձունքների համար մղվող այդ փառապանծ պայքարում մենք տեսնում ենք մեր ուժերի ու մեծ ձգտումների ամման արտահայտությունը:

Խորհրդային յերկիրը դեռ յերխտասարդ ե ե միայն վերջերս ե բացել նոր ուժերի ամման իսկական աղին: Մեր ճանապարհին դեռ քիչ դժվարություններ չկան ե դեռ մեծ են կապիտալիզմի մնացորդները մեր յերկրում: Նրանք դեռ գոյություն ունեն Խորհրդային Միության եկոնոմիկայում ե սոցիալական կառուցվածքում: Նրանք առանձնապես կենսունակ են մարդկանց գիտակցության մեջ ե դեռ յերկար ժամանակ զգացնել են տալու իրենց: Դառաւարդային թշնամին դեռ վայր չի դրել իր գեները ե վորքան անհուսալի յե նրա գործը, աջնքան կատաղի յե դառնում կործանման դատապարտվածների փորձերը...

Բայց մենք գիտենք մեր ուղին ե մինչև վերջը համոզված ենք, վոր մեր գործն արդարացի յե:

Այդ ուղիով, Լենինի-Ստալինի կուսակցության դրոշի տակ, մենք առաջ կգնանք դեպի նորանոր, ավելի խոշոր հաղթանակներ: (Բռուն ծափեր, վորոնք փոխարկվում են յերկարատև ովացիայի: Բացականչություններ՝ «Կեցցե՛ մեր առաջնորդ ընկ. Ստալինը, կեցցե՛ ընկ. Մոլոտովը»):

ԽՍՀՄ-Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ VII
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ՎՈՐՈՇՈՒՄԸ
ԽՍՀՄ-Ի ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
ԶԵԿՈՒՑՄԱՆ ԱՌԹԻՎ

Լսելով ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական Կոմիտեների
Խորհրդի նախագահ ընկ. Վ. Մ. Մոլոտովի հաշվետու
զեկուցումը ԽՍՀՄ-ի կառավարության գործունեյու-
թյան մասին, ԽՍՀՄ-ի Խորհուրդների VII համա-
գումարը վարչապետ է՝

1. Հավանություն տալ ԽՍՀՄ-ի Ժողովրդական
Կոմիտեների Խորհրդի նախագահ ընկ. Վ. Մ. Մո-
լոտովի հաշվետու զեկուցմանը:

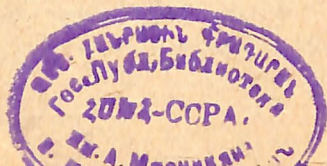
2. Սմբողջովին և լիովին հավանություն տալ
ԽՍՀՄ-ի կառավարության արտաքին և ներքին քաղա-
քականությանը և գործնական աշխատանքին:

ԽՍՀՄ խորհուրդների VII համագումարի նախագահ
Մ. ԿՍԼԻՆԻՆ

ԽՍՀՄ խորհուրդների VII համագումարի քարտուղար
Ա. ՅԵՆՈՒԿԻՉԵ

Մ. Եկվա, Կրեմլ

1935 թ հունվարի. 31

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0219610

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0219610